

PÄIVISIN LEIVÄNTUOJA, ILTAISIN HOIVA-ISÄ

Alle 3-vuotiaiden esikoislasten isien
näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä

Perhebarometri 2006 ■ Pirjo Paajanen

PIRJO PAAJANEN

Perhebarometri 2006

Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä

Alle 3-vuotiaiden esikoislasten isien
näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä

Väestöliitto

Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E 24/2006

Väestöliitto

Väestöntutkimuslaitos

Iso Roobertinkatu 20-22 A, PL 849, 00101 Helsinki

Puh. (09) 228 050, Fax (09) 6121211

pop.inst@vaestoliitto.fi

www.vaestoliitto.fi

ISBN 951-9450-53-X

ISSN 1455-2191

Helsinki 2006

Vammalan Kirjapaino Oy

Esipuhe

Perhe on yhä selkeämmin yhteiskuntapolitiikan keskiössä. Tähän on useitakin syitä. Suurten lamavuosien jälkeen 1990-luvulla perhepolitiikkaamme leikattiin hyvinkin voimakkaasti. Taloudellinen nousu alkoi 1990-luvun puolivälin jälkeen, mutta totuuden nimessä on todettava, että perhepoliittiset uudistukset eivät ole olleet yhteiskunnallisten päätöksentekijöiden ensisijaisena uudistuskohdeena. Enemmänkin on käyty keskustelua verotukseen liittyvistä leikkauspaineista. Kun julkinen tulorahoitus vähenee, on selvää, että yhteiskunnalliset mahdollisuudet esimerkiksi perheisiin liittyvään sosiaalipoliittiseen uudistuspolitiikkaan vähenevät olennaisesti.

Perhettä koskeva keskustelu on aktivoitunut nykyisen hallituksemme aikana. On huomattu, että väestö ikääntyy vauhdilla ja toisaalta nykyinen syntyvyys ei pysty takaamaan väestön luonnollista uusiutumista. Aikaisemmissa barometreissa on esitetty mm., että nuorten parien toivoma lapsiluku on selkeästi suurempi kuin toteutunut syntyvyys. Kansassa on siis lisääntymispotentiaalia. Perhekeskustelu ei ole jäänyt vain ns. syntyvyyden luomaan määrälliseen keskusteluun. Myöskin perhettä koskeva hyvinvointi- ja elämänlaatukseskustelu ovat nostaneet päätään. Useiden tutkimusten mukaan lapsiperheiden osuus köyhistä on lisääntynyt. Tunnettua on myös se, että nuoret ja erityisesti pojat elävät yhä suuremman syrjäytymisriskin alla.

Perheiden elämänlaadun keskeinen tukipilari on toimiva parisuhde. Naisten korkea työllisyysaste edellyttää sitä, että isät osallistuvat yhä enemmän perheen toimintoihin, myös kasvatukseen ja lapsen hoitoon. Tällä hetkellä on vähän tietoa siitä, millainen on nuorten isien isä-kuva ja isä-malli. Samoin miesten rooli ja siihen liittyvät odotukset ovat edelleen tutkimatta. Tässä suhteessa TtM Pirjo Paajasen tekemä Väestöliiton vuoden 2006 perhebarometri *”Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä”* tarjoaa uutta ja tärkeää tietoa nuorista miehistä isinä ja aktiivisina perheenjäseninä.

Haluan kiittää tutkija Pirjo Paajasta hänen työstään. Valmistunut työ tarjoaa uutta ja syventävää näkökulmaa nuorten isien elämään.

Tutkimuksen on taittanut Väestöliiton julkaisusihteeri Mika Takoja. Käsikirjoituksen kielenhuollon on tehnyt assistentti Stina Fågel. Käsikirjoitusta ovat kommentoineet Väestöliiton tutkijat Henna Meriläinen, Anneli Miettinen, Tia Ristimäki ja Minna Säävälä.

Hankkeessa tutkimusapulaisina ovat toimineet valt. yo. Marke Jääskeläinen ja kasvatustiet. yo. Jussi Kajander. FT Marketta Kyttä perhettä silloisena erikoistutkijana

osallistui tutkimuksen suunnitteluun ja kehittämiseen keväällä 2006. Haluan kiittää kaikkia edellä mainittuja toimivasta ja tuloksekkaasta yhteistyöstä.

Hanketta ovat taloudellisesti tukeneet Alli Paasikiven Säätiö, Suomen Kotien Kukkasrahasto sekä EU:n komissio kansainvälisen perhejärjestön COFACE:n projektirahoituksen kautta. Väestöliitto on ollut mukana COFACE:n koordinoimassa ”Men in Families”-hankkeessa. Haluan kiittää kaikkia rahoittajia erittäin lämpimästi niiden tärkeästä tuesta barometrin toteuttamiseksi.

Helsinki 30.10.2006

Ismo Söderling
Johtaja
Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	7
2. SUOMALAINEN ISYYS	8
2.1 Tilastoja isäksi tulosta.....	8
2.2 Isien muuttuva rooli perheessä.....	10
3. MITÄ HALUTTIIN SELVITTÄÄ?	13
4. AINEISTOT JA SELVITYKSEN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS.....	14
4.1 Kyselyaineisto.....	14
4.1.1 Aineiston keruu ja tutkimusmenetelmät	14
4.1.2 Kyselyyn vastanneet isät	15
4.2 Haastatteluaineisto	21
4.2.1 Aineiston keräys	21
4.2.2 Haastatellut isät	21
5. MINUSTA TULEE ISÄ!.....	23
5.1 Raskauden alkuvaihe	23
5.2 Odotusaika	26
5.3 Synnytys	30
5.4 Tiivistäen	34
6. ELÄMÄÄ LAPSEN KANSSA	35
6.1 Isyyslomalla	35
6.2 Isä osallistuu lapsen hoitoon	39
6.3 Tiivistäen	45
7. NÄKEMYKSIÄ ISYYDESTÄ.....	47
7.1 Minä – isä	47
7.2 Isänmallit	54
7.3 Mikä parasta ja mikä vaikeinta isyydessä?	59
7.4 Saako isä tukea?	62
7.5 Tiivistäen	66
8. PARISUHDE, TYÖ JA PERHE-ELÄMÄ	68
8.1 Parisuhde ja sen hoitaminen	68
8.2 Kotityöt ja lastenhoito	75
8.3 Työelämä, talous ja vapaa-aika	83
8.4 Yhteiskunnan tuki perheille	92
8.5 Tiivistäen	93
9. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	95
LÄHTEET.....	102
LIITTEET.....	104

1. JOHDANTO

Isyys on viime vuosikymmeninä ollut monien uusien haasteiden ja muutosvaatimusten edessä. Perherakenteita koskevat muutokset kuten avoliittojen yleistyminen sekä avioerojen ja uusperheiden määrän kasvu ovat tuoneet haasteita isyyden toteuttamiselle. Myös muut yhteiskunnan muutokset, esimerkiksi naisten kasvanut kouluttautuminen ja siirtyminen kodin ulkopuolelle yhä vaativampiin palkkatöihin, ovat luoneet paineita miehille ja isille entistä suurempaan osallistumiseen kodin- ja lastenhoitoon. Perinteisesti isä on merkinnyt suomalaisessa kulttuurissa perheen elättäjää, kurinpitäjää ja perheenpäättä. Nykyisessä jälkimodernissa yhteiskunnassa perinteet eivät kuitenkaan enää ole sitovia (Jokinen & Saaristo 2002). Meillä ei ole enää yhtä yhteistä selkeää ymmärrystä isyydestä ja suomalaisen hyvän isän ihannetta, jollainen löytyi vielä muutama vuosikymmen sitten (Huttunen 2001).

Isien asema perheessä on puhuttanut viime vuosina runsaasti. Esimerkiksi keskustelussa lasten pahoinvoinnin lisääntymisestä sekä perheiden hajoamisesta on katse usein kääntynyt vanhempiin ja erityisesti isiin. Vuoden 2006 perhebarometri ”Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä” tuottaakin uutta, ajankohtaista tietoa tästä tärkeästä ja muutoksenalaisesta aihepiiristä. Barometrin kyselyaineisto hankittiin helmi-maaliskuussa 2005 toteutetulla postikyselyllä ja maalisi- huhtikuussa 2006 tehdyillä haastatteluilla.

Barometri koostuu yhdeksästä eri luvusta. Johdannon jälkeen luvussa kaksi tarkastellaan isyyttä tilastojen ja aiemman tutkimuksen valossa. Luku kolme sisältää keskeiset tutkimuskysymykset ja luvussa neljä kuvataan selvityksessä käytetyt aineistot ja se miten ne on kerätty. Varsinaiset kyselyn ja haastattelujen tulokset esitetään luvuissa viisi – kahdeksan. Luvussa viisi tarkastellaan haastatteluaineiston valossa isien tunteja niinä hetkinä, kun he kuulivat tulevansa isäksi sekä heidän tuntojaan odotusajasta ja synnytyksestä. Luvussa kuusi kuvataan niin kysely- kuin haastatteluaineistonkin avulla isien isyyksiloman pitämistä ja lapsen hoitoon osallistumista.

Luvussa seitsemän kartoitetaan - pääasiassa kyselyaineiston avulla - isien näkemyksiä yleensä isyydestä ja kokemuksia omasta isyydestään. Mikä on miesten mielestä parasta ja mikä vaikeinta isyydessä, entä kokevatko nuoret isät saavansa riittävästi tukea isyyteensä?

Luvussa kahdeksan on jälleen käytetty sekä kysely- että haastatteluaineiston tuloksia siitä, kokevatko isät parisuhteensa muuttuneen lapsen myötä ja miten kotityöt ja lastenhoito perheessä jaetaan. Entä onko suhde työhön ja perheen elättämiseen muuttunut perheellistymisen myötä ja mitkä yhteiskunnan tukimuodot olisivat pikkulapsiperheen vaihetta elävien isien mielestä parhaita edistämään perheellistymistä ja perheiden hyvinvointia Suomessa?

2. SUOMALAINEN ISYYS

2.1 Tilastoja isäksi tulosta

Vauvan ulos synnytyslaitokselta kantaa keskimäärin 32-vuotias isä (Kartovaara & Sauli 2000). Väestötilastoissa isää ei kuitenkaan juuri näy, sillä syntyvät lapset on perinteisesti tilastoitu vain äitien mukaan. Kuten alla olevasta Tilastokeskuksen tilastaselvityksestä käy ilmi, isäksi tulemisen mediaani-ikä kohosi noin vuodella vuosien 1990–1996 välillä (taulukko 1), jonka jälkeen vuosien 1997 ja 2003 välillä se pysytteli varsin samana (29.5–29.6 vuotta). Ensimmäistä kertaa äidiksi tulevien naisten mediaani-iat ovat olleet vuosien 1990 ja 2003 välillä koko ajan noin kaksi vuotta alhaisemmat kuin isäksi tulevien mediaani-iat.

Taulukko 1. Ensimmäistä kertaa isiksi tulevien miesten ja äideiksi tulevien naisten mediaani-iat vuosina 1990–2003

Lapsen syntymävuosi	Isän mediaani-ikä ¹	Äidin mediaani-ikä ²
1990	28.3	26.5
1991	28.5	26.6
1992	28.7	26.8
1993	28.8	27.0
1994	29.0	27.1
1995	29.2	27.4
1996	29.4	27.5
1997	29.5	27.6
1998	29.6	27.6
1999	29.6	27.4
2000	29.5	27.3
2001	29.6	27.2
2002	29.5	27.4
2003	29.6	27.6
2003	29.6	27.6

Lähde: ¹Tilastokeskus. 2005. Julkaisemattomia tietoja.

²Väestömuutostilastot vuosilta 1990–2003. Tilastokeskus.

Lastenhankinta on viimeisten kymmenen vuoden aikana siirtynyt jatkuvasti yhä myöhemmälle iälle. Kuten taulukosta 2 havaitaan, oli vuonna 2004 noin 40% 30-vuotiaista miehistä tullut isäksi, kun kymmenen vuotta aiemmin oli vastaavan ikäisistä miehistä lähes 47% tullut isäksi (Väestörakenne 1992–2004).

Vuonna 2004 oli 45-vuotiaista miehistä reilu neljäsosa lapsettomia. Vaikka miehillä lapsen saamiseen ei liity samanlaista ikärajoitetta kuin naisilla, näistä miehistä myös varsin huomattava osa jää lapsettomiksi. Vastaava luku 45-vuotiaiden naisten kohdalla vuonna 2004 oli 9 prosenttiyksikköä pienempi (Väestörakenne 2004).

Taulukko 2. Lapsen saaneiden miesten osuus eri ikäryhmissä vuosina 1992–2004 (%)

Vuosi	Isien osuus kustakin ikäluokasta					
	20 v.	25 v.	30 v.	35 v.	40 v.	45 v.
1992	1.9	17.3	46.9	67.2	75.8	79.4
1994	1.7	17.1	46.8	65.8	74.3	78.6
1996	1.7	15.8	44.9	65.3	73.2	77.8
1998	1.5	15.4	43.9	64.2	72.5	76.6
2000	1.8	14.9	41.3	63.2	71.8	75.5
2002	2.0	14.4	40.2	61.9	70.9	75.2
2004	1.9	14.3	39.8	60.9	70.8	74.1

Lähde: Väestörakennetilastot 1992–2004. Tilastokeskus.

Vuonna 1992 Tilastokeskuksen toteuttaman ”Suomalaismiehen perheellistyminen”- tutkimuksen mukaan koulutus ja sosioekonominen asema olivat yhteydessä isäksi tulemiseen. Koulutuksen mukaan katsottaessa havaittiin, että vähän koulutetut miehet tulivat muita harvemmin isiksi ja korkeasti koulutetut miehet tulivat ensi kertaa isiksi muita miehiä vanhempina. Sosioekonomisen aseman tarkastelu osoitti, että maatalousyrittäjien, alempien toimihenkilöiden ja työntekijöiden isäksi tuleminen siirtyi yhä vanhemmalle iälle mitä nuorempia ikäluokkia tarkasteltiin. Maatalousyrittäjämiehet olivat kuitenkin keskimäärin kaikkein vanhimpia tullessaan isiksi. Isäksi tulleiden miesten osuus oli suurinta ylempien toimihenkilöiden keskuudessa ja vastaavasti pienin maatalousyrittäjien keskuudessa. (Nikander 1995.)

Suomessa on miehillä keskimäärin hieman vähemmän lapsia kuin naisilla, mutta koulutuksen mukaan tarkasteltuna korkeasti koulutetuilla miehillä on keskimäärin enemmän lapsia kuin korkeasti koulutetuilla naisilla. Vähän koulutetuilla naisilla puolestaan on keskimäärin enemmän lapsia kuin vähän koulutetuilla miehillä. Keskimäärin eniten lapsia on yrittäjillä (pois lukien maatalousyrittäjät) ja ylempillä toimihenkilöillä. Näitä kahta sosioekonomista ryhmää lukuun ottamatta lopulliset lapsimäärät näyttivätkin olevan laskussa. (Nikander 1995.)

Kun tarkastellaan lapsiperhetyyppejä (katso taulukko 3), on avioparin ja lasten muodostama perhe Suomessa edelleen ylivoimaisesti yleisin lapsiperhetyyppi. Muiden lapsiperhetyyppien yleistyminen on ollut kuitenkin kasvussa erityisesti 1990-luvulta lähtien. Yksin lasten kanssa elävä isä on edelleen hyvin harvinainen perhemuoto, eikä näiden perheiden määrä ole juurikaan lisääntynyt viime vuosina.

Taulukko 3. Lapsiperhetyypit Suomessa 1950, 1960, 1970, 1980, 1990, 2000 ja 2004 (n, %).

Vuosi	Yhteensä lapsi- perheitä	Aviopari ja lapsia		Avopari ja lapsia		Äiti ja lapsia		Isä ja lapsia	
	N	n	%	n	%	n	%	n	%
1950	599 329	515 115	85.9	-	-	74 319	12.4	9 895	1.7
1960	678 046	601 542	88.7	-	-	67 381	9.9	9 123	1.3
1970	677 035	602 076	88.9	5 800	0.9	61 173	9.0	7 986	1.2
1980	688 732	572 142	83.1	32 100	4.7	74 839	10.9	9 651	1.4
1990	640 637	490 999	76.6	59 900	9.4	78 948	12.3	10 790	1.7
2000	612 627	398 892	65.1	95 120	15.5	103 984	17.0	14 631	2.4
2004	592 809	371 323	62.6	103 214	17.4	103 376	17.4	14 837	2.5

Lähde: Perheet 2004.

Suurin osa ”äiti- ja lapsia” sekä ”isä- ja lapsia” perhetyypeistä saa nykyään muotonsa avioerojen seurauksena. Puolison kuoleman kautta yksinhuoltajaksi päätyy noin joka kymmenes yksinhuoltajaisä ja joka kahdeskymmenes yksinhuoltajaäiti. (Perheet 2004). Vuonna 2004 eronneista aviopareista kahdella kolmasosalla oli vähintään yksi lapsi (Suomen tilastollinen vuosikirja 2005). Yleensä erossa lapset jäävät äidin luokse asumaan ja isä tapaa lapsia sopimuksen mukaisesti. Nykyään vanhemmilla on useinmiten kuitenkin yhteishuoltajuus. (Stakes 2006.)

2.2 Isien muuttuva rooli perheessä

Edelläkin ilmi käyneet perherakenteita koskevat muutokset kuten avoliittojen yleistyminen sekä avioerojen ja uusperheiden määrän kasvu ovat tuoneet omat haasteensa isyyden toteuttamiselle. Myös muut yhteiskunnan muutokset kuten jo 1950- ja 1960-luvuilla alkanut naisten kasvava kouluttautuminen ja siirtyminen kodin ulkopuolelle palkkatyöhön, on luonut paineita isille yhä suurempaan osallistumiseen kodin- ja lastenhoitoon. Toisaalta 1970-luvun puolivälistä alkanut jälkitemoderninen palvelu- ja tietoyhteiskunta muutti perheen roolia kuluttajakeskeisemmäksi, ja yhä suurempi osa perheen tarvitsemista palveluista ostettiin kodin ulkopuolelta. Nykyisessä jälkitemodernissa yhteiskunnassa yksilöllisyys korostuu, kumpikin vanhemmista on koulutettu ja käy palkkatyössä. Yhteiskunnan vastuu kasvatus- ja hoivatyössä on kasvanut. Tämän seurauksena sekä perheen että vanhempien tehtävät ovat monimutkaistuneet. (Keurulainen 1998; Korhonen 1999.)

Isä on perinteisesti merkinnyt suomalaisessa kulttuurissa perheen elättäjää, kurinpitäjää ja perheenpäättä (Jokinen & Saaristo 2002). Hyvä isä olikin sellainen, joka vastasi lapsista perheen elättäjänä (Huttunen 1994; Nätkin 1997). Nykyisessä jälkitemodernissa yhteiskunnassa perinteet eivät kuitenkaan enää ole sitovia, mutta toisaalta niiden velvoittavuus ei

ole täysin kadonnut. Erityisesti miehet ovatkin näyttäneet joutuvan hämmennyksiin, kun heidän on oltava yhtä aikaa sekä moderneja joustavia miehiä, että patriarkaalisen mallin mukaisia vahvoja isähahmoja. (Jokinen & Saaristo 2002.) Isyyden onkin nähty olevan tällä hetkellä voimakkaassa muutostilassa. Meillä ei ole enää yhtä yhteistä, selkeää ja itsestäänselvää ymmärrystä isyydestä ja suomalaisen hyvän isän ihannetta, jollainen löytyi vielä muutama vuosikymmen sitten (Huttunen 2001).

Isyydessä on viime vuosina nähty vallitsevan kahta erilaista kehityssuuntaa: ohenevaa ja vahvistuvaa isyyttä. Ohenevan isyyden merkkeinä on nähty avio- ja avoerojen kautta seurannut psykologinen isättömyys, miesten aikuistumisen ongelmat ja modernin individualismin mukainen työlle omistautuminen. Vahvistuvan isyyden merkkeinä on ollut aluksi isän tuleminen entistä enemmän mukaan kodin ja lasten hoitoon äidin avustajana. 1980-luvulta lähtien on puhuttu ”uudesta isyydestä”, joka tarkoittaa monenlaista, perinteisestä poikkeavaa isyyttä: esimerkiksi jaettua vanhemmuutta, jossa isä sekä äiti toimivat tasaveroisina kasvattajina ja myös kotityöt sekä lastenhoito jaetaan tasapuolisesti vanhempien kesken. (Huttunen 1999.) Suurin osa isistä osallistuu esimerkiksi lapsensa synnytykseen. Vuonna 1992 yli 60% synnytyksistä oli perhesynnytyksiä (Vakkilainen & Niemelä 1992). Tätä tuoreempaa tietoa asiasta ei ole valitettavasti saatavilla.

Myönteistä kehitystä uuden isyyden suuntaan on viime vuosina tapahtunut niin työelämässä kuin perhevapaiden käytössäkin. Tilastokeskuksen työolotutkimusten mukaan pienten lasten isien ylitöiden teko oli vielä 1990-luvulla kaikkein yleisintä eri palkansaa-jaryhmien keskuudessa, mutta tämä tilanne on nykyään aivan päinvastainen, eli nämä isät tekevät kaikkein vähiten ylitöitä (Sutela 2005). Isät ovat alkaneet entistä enemmän pitää myös perhevapaista. Vuonna 1990 noin 40% lapsen saaneista miehistä piti isyydevapaata ja vuonna 2004 osuus oli jo noin 70%. (Kansaneläkelaitoksen tilastollinen vuosikirja 2004.) Sen sijaan vanhempainvapaata pitävien isien osuus on pysynyt pienenä. Vuonna 2003 käyttöön tullut ns. bonusvapaakin lisäsi vain hieman isien vanhempainvapaan pitämistä. Vuonna 2004 bonusisyyseränsä saaneita isiä oli noin 4 000, mikä on noin seitsemän prosentin osuus kaikista vanhempainrahakausista. (Takala 2005.)

Työpaikan asenteilla ja suhtautumisella perhevapaiden käyttöön on iso merkitys isien ja äitien toimintaan. Julkisella ja yksityisellä sektorilla on Tasa-arvobarometrin mukaan varsin erilainen suhtautuminen perhevapaiden pitämiseen. Julkisella sektorilla suhtautuminen on positiivisempaa siten, että esimerkiksi isyydevapaalle jäämisen koki ongelmattomaksi 89% julkisen sektorin työntekijöistä, mutta vain 76% yksityisen sektorin työntekijöistä. Isyydelomaa pidempiin vapaisiin suhtautuminen oli molemmilla sektoreilla negatiivisempaa. Isien vanhempain- ja hoitovapaalle jäämistä ”ei lainkaan vaikeana” piti noin 70% julkisen sektorin työntekijöistä ja vain 40% yksityisen sektorin työntekijöistä. (Melkas 2004.) Stakesin tekemän perhevapaatutkimuksen (Lammi-Taskula & Salmi 2005)

mukaan isyyysvapaan pitämisen esteinä olivat mm. miehen johto- tai esimiesasema, mutta myös pienet tulot. Maataloudessa ja rakennusalalla työskentelevät miehet pitivät muita harvemmin isyyysvapaita.

Ajankäyttö on viime aikoina ollut monissa perheissä ongelma. Esimerkiksi vuoden 2001 perhebarometrissa puolet isistä koki työnsä haittaavan perhe-elämää. Työn haittoja kokivat erityisesti pienten lasten vanhemmat, korkeasti koulutetut sekä vuoro- tai periodityötä tekevät vanhemmat. Vanhemmista noin kolmannes koki myös, ettei heillä ole yleensä riittävästi aikaa yhdessäoloon lastensa kanssa. (Paajanen 2001.)

Kotitöiden tekeminen on eräs eniten parisuhteissa ristiriitoja aiheuttava asia (Melkas 2004; Paajanen 2003). Vastuunjako kotitöissä onkin edelleen varsin epätasainen. Vuoden 2004 tasa-arvobarometrin mukaan äidit kantavat edelleen päävastuun useimmista kotitöistä. Erityisesti pyykinpesu, vaatteiden silytys ja arkisin tapahtuva ruuanlaitto ovat äitien vastuulla. Seurustelu lasten kanssa on isien ja äitien useimmin varsin tasaisesti jakama kotityö ja isien vastuulla ovat edelleen yleisimmin ajoneuvojen huolto ja kodin korjaustyöt. (Melkas 2004.) Perheissä naisten vastuulla on myös yleensä yhteydenpito sukulaisiin (Reuna 1998).

3. MITÄ HALUTTIIN SELVITTÄÄ?

Vuosituhanne vaihteessa on isyys noussut yhä useammin aiheeksi perhettä ja vanhemmuutta koskevassa keskustelussa. Usein pohdintaa herättäneitä aiheita ovat olleet mm. isien läsnäolon tai poissaolon merkitys lapselle ja vanhemmuuden tasaisempi jakautuminen isän ja äidin kesken. Suomalaista isyyttä on viime vuosina tutkittu lähinnä haastatteluin ja omaelämäkerrallisia tekstejä analysoiden ja tutkimus on ollut pääasiassa kasvatustieteellistä (Huttunen 1999; 2001; 2006) tai hoitotieteellistä (Kaila-Behm 1997; Mesiäislehto-Soukka 2005). Sosiologinen ja muu yhteiskuntatieteellinen tutkimus on keskittynyt miesten elämäkertojen tutkimiseen (mm. Korhonen 1999; Hoikkala 1994; Roos 1994). Laajaa kyselytutkimusta ei aiheesta ole tehty.

Vuoden 2006 perhebarometri tarkastelee isyyttä pikkulapsiperheessä, jossa nykyisen puolison kanssa saatu esikoinen oli kysely-/ haastatteluhetkellä alle 3-vuotias. Barometrin kyselyaineisto hankittiin helmi-maaliskuussa 2005 toteutetulla postikyselyllä. Kyselyn teemoja syvennettiin ja laajennettiin maaliskuussa 2006 tehdyillä haastatteluilla.

Tällä barometrilla kartoitetaan pikkulasten isien näkemyksiä isyydestään ja kokemuksia isänä olosta. Selvitys tuo tietoa myös siitä, onko esimerkiksi isän iällä, koulutuksella, sosioekonomisella asemalla tai lasten lukumäärällä yhteyttä isyyden kokemiseen ja näkemyksiin isyydestä.

Tutkimuskysymykset:

1. Millainen kokemus miehelle oli ensimmäisen lapsen odotusaika ja synnytys? (luku 5)
2. Miltä ensimmäiset viikot vauvan kanssa kotona tuntuivat isän näkökulmasta? (luku 6)
3. Miten haastatellut isät osallistuivat lapsen hoitoon ja pikkulapsiperheen arkeen? (luku 6)
4. Kuinka lasta koskevien asioiden ja tehtävien hoito yleensä jaettiin perheessä isien ja äitien kesken? (luku 6)
5. Kuka näille äskettäin isäksi tulleille miehille oli ollut tärkeä isyyden malli ja mitä tältä mallilta oli erityisesti opittu? (luku 7)
6. Mikä miesten mielestä oli parasta ja mikä vaikeinta isyydessä? (luku 7).
7. Kokivatko isät saavansa vaimoltaan tukea isyyteensä? (luku 7)
8. Kokivatko isät parisuhteensa muuttuneen lapsen syntymän myötä? (luku 8)
9. Missä asioissa isät kokivat onnistuneensa parhaiten isinä ja puolisoina? (luku 7 ja 8)
10. Millainen oli pikkulasten isien suhde työhön ja perheen elättämiseen? (luku 8)

4. AINEISTOT JA SELVITYKSEN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS

Tässä vuoden 2006 perhebarometrissa käytetään kahta erilaista aineistoa: valtakunnallista alle 3-vuotiaiden esikoisten isien kyselyaineistoa ja 15:tä alle 3-vuotiaan esikoisen isän haastattelua. Nämä aineistot koskevat vain parisuhteessa lapsen äidin kanssa eläviä isiä, joten esimerkiksi etäisät, yksinhuoltajaisät ja uusperheiden isät rajautuvat aineiston ulkopuolelle.

4.1 Kyselyaineisto

4.1.1 Aineiston keruu ja tutkimusmenetelmät

Valtakunnallinen, alueellisesti kattava 5 000 hengen otosjoukko poimittiin satunnaisotannalla väestön keskusrekisteristä joulukuussa 2004. Ahvenanmaan maakunta rajattiin otoksen ulkopuolelle, koska käytössä ei ollut ruotsinkielistä kyselylomaketta. Koska samalla kyselyllä kerättiin aineisto kahteen eri barometriin, olivat otannassa mukana myös naiset. Tätä selvitystä varten joukko rajattiin myöhemmin koskemaan vain miehiä, ja siksi miehistä on tässä tarkempi selvitys. Kohdejoukkona olivat siis Suomessa asuvat avio- tai avoliitossa elävät vuosina 1979–1984 syntyneet (20–25-vuotiaat) naiset ja miehet sekä vuosina 1969–1974 syntyneet (30–35-vuotiaat) naiset ja miehet. Miehiä kummassakin ikäryhmän otoksessa oli 1 500. Vastaajilla oli oltava myös vähintään yksi biologinen lapsi nykyisen puolisonsa kanssa ja vanhimman lapsista tuli olla korkeintaan 3-vuotias. Kyselylomake laadittiin Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksella ja sitä kommentoivat Väestöliiton eri asiantuntijat. Aineisto kerättiin postikyselynä tammi - maaliskuussa 2005. Vastaajia lähestyttiin yhteensä kolme kertaa kyselylomakkeen ja saatekirjeen sisältäneellä kirjeellä. Aineisto kerättiin yhteistyössä Taloustutkimus Oy:n kanssa, joka huolehti myös aineiston tallennuksesta sähköiseen muotoon.

Posti ei tavoittanut 13 vastaajaa. Lisäksi kolme vastaajaa otti puhelimitse yhteyttä tutkijaan ja kertoi, ettei pysty vastaamaan lomakkeeseen, koska ei osaa vielä tarpeeksi hyvin suomea. Täytettyjä lomakkeita palautettiin 2 711 kappaletta, joista 77 jouduttiin hylkäämään siksi, että lomakkeeseen oli vastannut otokseen kuulumaton henkilö (yleensä vastaajan puoliso). Lisäksi yksi lomake jouduttiin hylkäämään, koska vastaajan kielitaito ei ollut selvästikään riittänyt vastaamiseen. Kolmella vastanneella oli yli kolmevuotias esikoinen, joka oli syntynyt ulkomailla eikä näin ollen ollut ilmeisesti tullut esiin otannassa.

Hyväksytyjä lomakkeita siis saatiin 2 630 kappaletta. Lopullisen aineiston tähän selvitykseen muodostivat miesten vastaamat 1 223 lomakkeen tiedot ja vastausprosentti oli 40.8.

Aineiston tilasto-osuus analysoitiin SPSS tilasto-ohjelmalla. Lisäksi avovastaukset koodattiin ja luokiteltiin Excel taulukko-ohjelmaa käyttäen. Analyysimenetelmänä käytettiin mm. ristiintaulukointia ja tilastolliseen testaukseen X^2 -testiä, t-testiä ja yksisuuntaista

varianssianalyysia parametrisena keskiarvotestinä (Bonferroni testi). Tulokset esitetään lähinnä keskiarvoina ja suorina jakaumina. Tulososassa tilastollisten testien merkitsevyydet on esitetty tekstissä seuraavasti: (***) tilastollisesti erittäin merkitsevä = $p < .001$, (**) tilastollisesti merkitsevä = $p < .01$ ja (*) tilastollisesti melkein merkitsevä = $p < .05$.

4.1.2 Kyselyyn vastanneet isät

Kyselyn varsin alhainen vastausprosentti 41 oli odotetun kaltainen, sillä aiemmissa kyselyissä olemme havainneet miesten vastausinnostuksen alhaiseksi naisiin verrattuna. Tämä otettiin huomioon jo otosta suunniteltaessa ja miehiä otettiin sen vuoksi otokseen iso joukko, 3 000 isää. Tästä huolimatta on aineisto hieman painottunut siten, että siinä on koulutettuja miehiä enemmän kuin muita.

Kyselylomake oli varsin pitkä (9 sivua). Lomakkeen pituus johtui osittain siitä, että samalla lomakkeella kerättiin aineisto kahden eri vuoden perhebarometria varten. Muutama vastaaja oli kritisoinut vastauslomakkeen reunaan kirjoittamassaan kommentissa lomakkeen pituutta ja sitä, että vastaaminen vei paljon aikaa.

Kyselylomakkeella saatiin vastaukset kaikkiin asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Lomakkeet olivat hyvin sekä selkeästi täytettyjä ja eri kysymyksiin oli annettu keskenään loogisia ja yhteneväisiä vastauksia. Myös avovastauksissa oli korkeat vastaajamäärät. Reliabiliteetti eli mittauksen toistettavuus vaikutti siis hyvältä. Tuloksia on pyritty vertaamaan kyseistä aihetta koskevien aiempien tutkimusten tuloksiin (luku 9) ja tässä valossa tulokset näyttäisivät luotettavilta eivätkä suinkaan sattumanvaraisilta.

Kyselyyn vastanneet isät kuuluivat siis kahteen eri ikäryhmään johtuen edellisen vuoden perhebarometrin aiheesta. Vanhemman ikäryhmän isät olivat vastanneet kyselyyn hieman nuorempia useammin (taulukko 4).

Jos vastaajia verrataan saman ikäistä miesväestöä koskeviin väestötietojen tietoihin, olivat suomenkieliset vastaajat (91%) hieman yliedustettuina vastaajissa ja ruotsinkieliset (5%) aliedustettuina. Kun vastaajia tarkasteltiin läänitasolla, oli Etelä-Suomen (42.2%), Oulun- (9.4%) ja Itä-Suomen läänistä (9.5%) oli vastaajia hienoinen yliedustus ja Länsi-Suomen läänistä (35.5%) aliedustus. (Väestörakennetilasto 2004.) Eniten, reilu kolmasosa, vastaajia oli alle 100 000 asukkaan kaupungeista. Viidesosa oli pääkaupunkiseudulta ja kuntataajamista. Vähiten vastaajia oli harvaan asutulta maaseudulta.

Tarkasteltaessa vastaajia peruskoulutuksen määrän suhteen havaittiin, että kolme viidestä oli peruskoulun suorittaneita ja kaksi viidestä ylioppilaita (taulukko 5).

Taulukko 4. Vastaajat ikäryhmän, äidinkielen, asuinpaikan ja -läänin mukaan (%)

	%
Ikäryhmä (N=1221)	
20–25-vuotiaat	46.8
30–35-vuotiaat	53.2
Äidinkieli (N=1223)	
suomi	93.6
ruotsi	3.8
jokin muu	2.5
Asuinlääni (N=1209)	
Etelä-Suomen lääni	44.7
Länsi-Suomen lääni	29.9
Itä-Suomen lääni	10.9
Oulun lääni	11.5
Lapin lääni	3.1
Asuinpaikka (N=1213)	
Helsinki, Espoo tai Vantaa	21.0
jokin muu yli 100 000 as. kaupunki	12.7
alle 100 000 as. kaupunki	37.5
kuntataajama tai –keskus	20.2
harvaan asuttu maaseutu	8.6

Kun isien koulutustaustaa verrattiin ikäryhmittäin, havaittiin, että vanhemman ikäryhmän isät olivat useammin peruskoulutukseltaan ylioppilaita ja ammatilliselta koulutukseltaan opisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita ja yliopisto- tai korkeakoulututkinnon suorittaneita. Nuoremmassa isissä oli enemmän peruskoulun suorittaneita ja ammattikoulututkinnon suorittaneita. Kun vastaajien koulutustasoa verrattiin Tilastokeskuksen rekisteriaineiston (2005) saman ikäryhmän alle 3-vuotiaiden lasten isiin, havaittiin, että korkeammin koulutetut miehet olivat vastanneet kyselyyn muita useammin (liitetaulukko 1). Vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevat vastaajat olivat aineistossa aliedustettuina ja alimman korkea-asteen tutkinnon suorittaneet yliedustettuina.

Sosioekonomisen aseman mukaan tarkasteltuna oli aineistossa eniten työntekijöihin kuuluvia isä ja seuraavaksi eniten ylempiä toimihenkilöitä. Ikäryhmittäin tarkasteltaessa oli nuoremmassa isissä enemmän juuri työntekijöihin kuuluvia sekä opiskelijoita ja työttömiä. Vanhemmassa ikäryhmässä puolestaan oli enemmän johtavassa asemassa olevia, alempia ja ylempiä toimihenkilöitä ja yrittäjiä. Aineistoa verrattiin Tilastokeskuksen rekisteriaineistoon myös työssäolon suhteen (liitetaulukko 2). Työttömät miehet olivat aineistossa hieman aliedustettuina ja työssä olevat miehet yliedustettuina. Nämä vertailut ovat kuitenkin vain suuntaa antavia, sillä täysin identtistä vertailuryhmää ei pystytty aineistolle saamaan.

Asumismuodon mukaan (taulukko 5) tarkasteltuna nuoremmat isät asuivat useammin vuokra-asunnossa ja vanhemmat isät omistusasunnoissa.

Taulukko 5. Vastaajien osuudet ikäryhmittäin perus- ja ammatillisen koulutuksen, sosioekonomisen aseman sekä asumismuodon mukaan %

	20–25-vuotiaat %	30–35-vuotiaat %	Yhteensä %
Peruskoulutus (N=1199)			
Peruskoulu	70.7***	49.4	59.5
Ylioppilas	29.3	50.6***	40.5
Ammatillinen koulutus (N=1210)			
ei ammatillista koulutusta	13.9***	4.8	9.1
ammatillinen kurssi/kursseja	9.5	7.9	8.7
ammattikoulu	49.6***	26.6	37.4
opisto/ Ammattikorkeakoulu	16.8	32.2***	25.0
yliopisto/Korkeakoulu	8.8	28.1***	19.1
jokin muu	1.4	0.3	0.8
Sosioekonominen asema/ ryhmä (N=1214)			
johtavassa asemassa	1.4	5.7***	3.7
ylemmät toimihenkilöt	5.1	28.9***	17.8
alemmat toimihenkilöt	6.0	16.3***	11.5
työntekijät	62.1***	36.2	48.2
maatalousyrittäjät	0.9	2.0	1.5
yrittäjät	2.1	6.7***	4.5
opiskelijat	14.6***	2.3	8.1
työttömät	6.0***	1.9	3.8
jokin muu	1.8***	0.0	0.8
Asumismuoto (N=1219)			
vuokra-asunto	58,2***	20.6	38.2
omistusasunto	37.8	74.5***	57.2
osaomistusasunto	0.2	0.9	0.6
asumisoikeusasunto	2.1	2.8	2.5
jokin muu	1.7	1.2	1.5

Tilastolliset testaukset on tehty ikäryhmien välillä. Tilastollisesti merkitsevät erot: (***) tilastollisesti erittäin merkitsevä= $p < .001$, (**) tilastollisesti merkitsevä= $p < .01$ ja (*) tilastollisesti melkein merkitsevä= $p < .05$.

Ensimmäisen vakavan seurustelusuhteensa vastaajat olivat aloittaneet keskimäärin 17-vuotiaana. Kyselyyn vastanneista isistä reilu puolet oli avioliitossa ja avoliitossa eli 46% (taulukko 6). Nuoremmen ikäryhmän vastaajista suurempi osa eli avioliitossa ja vanhemman puolestaan avoliitossa. Avioliitot olivat kestäneet keskimäärin 3.5 vuotta ja avoliitot 4.5 vuotta. Pisimmät avioliitot olivat 13 vuoden ja avoliitot 15 vuoden pituisia.

Miehistä kolme neljästä oli palkansaajina kokopäivätyössä. Seuraavaksi suurimmat ryhmät muodostivat opiskelevat miehet sekä työttömät ja yrittäjinä toimivat miehet (taulukko 6).

Taulukko 6. Vastaajien parisuhdemuoto ja työ tai toiminta ikäryhmän mukaan vastaushetkellä (%)

	20–25-vuotiaat %	30–25-vuotiaat %	Yhteensä %
	(n=567)	(n=637)	(N=1204)
Parisuhdemuoto			
avioliitossa	42.7	64.5***	54.3
avoliitossa	57.1***	35.2	45.5
jokin muu	0.2	0.3	0.2
Työ tai toiminta			
palkansajana kokopäivätyössä	69.0	82.5***	76.1
palkansaajana osa-aikatyössä	4.4	1.9	3.1
maatalousyrittäjä	0.7	1.6	1.2
yrittäjä	2.6	7.5***	5.2
työtön	7.6***	3.4	5.4
eläkkeellä	0.2	0.2	0.2
opiskelija	12.9***	2.0	7.1
hoitaa kotia	2.6	1.1	1.8

Tilastolliset testaukset on tehty ikäryhmien välillä. Tilastollisesti merkitsevät erot: (***) tilastollisesti erittäin merkitsevä= $p < .001$, (**) tilastollisesti merkitsevä= $p < .01$ ja (*) tilastollisesti melkein merkitsevä= $p < .05$.

Koti-isiäkin vastaajajoukosta löytyi lähes 2%, osa-aikatyötä tekeviä 3% ja maatalousyrittäjiä reilu prosentti. Ikäryhmittäin tarkasteltuna oli vanhemmassa miesryhmässä enemmän kokopäivätyössä olevia ja yrittäjiä, kun taas nuoremmissa ikäryhmässä työttömiä ja opiskelijoita.

Vastaajien kuukausittaiset käteen jäävät tulot olivat keskimäärin 1 476 €, minimitulojen ollessa 0 € ja maksimitulojen 9 500 €. Tyypillisin käteen jäävien tulojen määrä oli 1 500 € ja mediaanitulo 1 495 €.

Isistä lähes neljä viidestä oli ollut juuri ennen lapsen syntymää palkansaajina. Seuraavaksi eniten oli opiskelijaisia (taulukko 7). Yrittäjiä ja työttömiä isiä oli kumpiakin noin 5 prosenttia. Vastanneiden isien puolisoista myöskin suurin osa oli palkkatyössä, reilu kolme viidestä. Lähes viidesosa puolisoista oli opiskelijoita ja varsin suuri joukko, joka kymmenes, työttömiä.

Kun tarkastellaan vastaajien tilannetta juuri ennen ensimmäisen lapsen syntymää ikäryhmittäin, näyttää se pääosin varsin samanlaiselta kuin vastaushetkellä (taulukko 6). Ennen lapsen syntymää oli ainoastaan nuoremmissa ikäryhmässä enemmän opiskelijoita ja vähemmän kokopäivätyössä olevia isiä kuin vastaushetkellä. Tarkasteltaessa vastaajien puolisoitten tilannetta juuri ennen esikoisen syntymää havaitaan, että kolmekymppisten isien puolisoista oli suurempi osa kokopäivätyössä olevia naisia ja kaksikymppisten isien puolisoista suurempi osa opiskelijoita ja kotia hoitavia naisia.

Taulukko 7. Mitä vastaajat ja heidän puolisonsa tekivät juuri ennen ensimmäisen lapsensa syntymää? Ikäryhmittäiset tarkastelut (%)

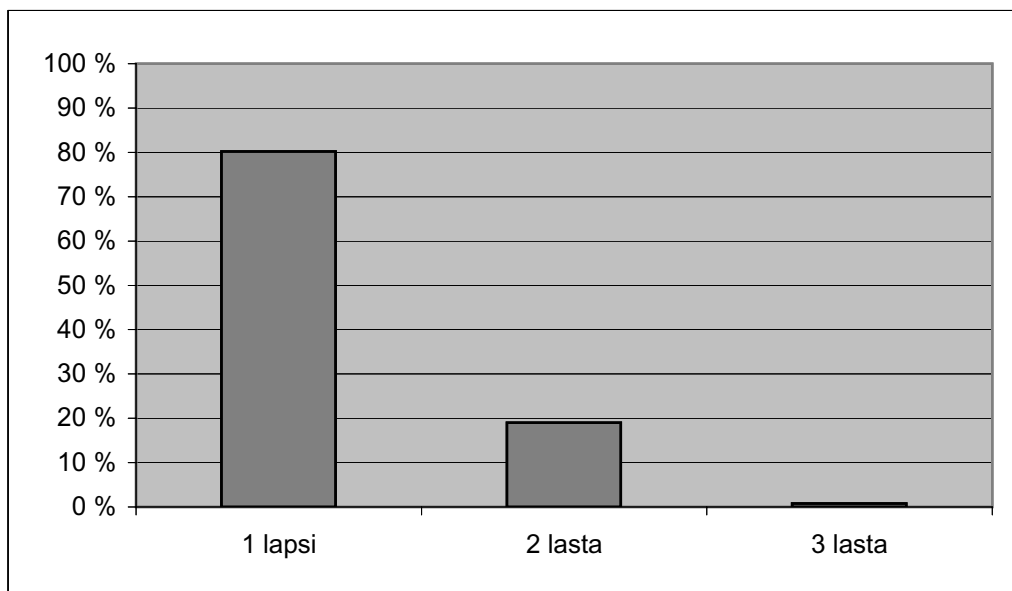
	Vastaajat			Vastaajien puoliset		
	20–25- vuotiaat % (n=569)	30–35- vuotiaat % (n=646)	Yhteensä % (N=1215)	20–25- vuotiaat % (n=550)	30–35- vuotiaat % (n=630)	Yhteensä % (N=1180)
Työ tai toiminta						
palkansaajana kokopäivätyössä	63.8	84.2***	74.7	24.0	56.8***	41.5
palkansaajana osapäivätyössä	4.6	1.9	3.1	8.2	7.5	7.8
maatalousyrittäjä	0.5	1.5	1.1	0.4	0.0	0.2
yrittäjä	1.4	6.7***	4.2	1.1	3.0	2.1
työtön	7.2***	3.1	5.0	6.3	4.1	5.2
eläkkeellä	0.2	0.2	0.2	0.0	0.3	0.2
opiskelija	21.8***	2.2	11.4	12.2***	4.6	8.1
hoitaa kotia	0.5	0.2	0.3	47.8***	23.7	34.9
Yhteensä %	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Tilastolliset testaukset on tehty ikäryhmien välillä. Tilastollisesti merkitsevät erot: (***) tilastollisesti erittäin merkitsevä= $p < .001$, (**) tilastollisesti merkitsevä= $p < .01$ ja (*) tilastollisesti melkein merkitsevä= $p < .05$.

Ensimmäisen kerran isäksi tullessaan olivat nuorimmat kyselyn vastaajat olleet 18-vuotiaita ja vanhimmat 35-vuotiaita. Sopivan ikäisenä isäksi koki tullessaan 96% kyselyyn vastanneista miehistä. Liian nuorena ja liian vanhana isäksi koki tullessaan vain 2% vastaajista. Nuoremmissa ikäryhmässä (20-25-vuotiaat) 4% tunsivat itsensä liian nuoreksi, eikä kukaan liian vanhaksi ja vanhemmassa ikäryhmässä (30-35-vuotiaat) puolestaan 4% liian vanhaksi ja 0.3% liian nuoreksi.

Lapsia vastaajilla oli keskimäärin 1.2. Eniten vastaajissa oli yhden lapsen isä ja kaksi lasta oli noin viidesosalla (kuvio 1). Ikäryhmien välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa lasten määrässä.

Vastaajien esikoislapset olivat keskimäärin 18.8 kuukauden ikäisiä, eli noin 1.5-vuotiaita. Vanhemman ikäryhmän miehillä oli keskimäärin hieman vanhempia esikoisia (taulukko 8). Vastaajien nuorimmat lapset olivat keskimäärin 15 kuukauden ikäisiä, eli vuoden ja 3 kuukautta.

Kuvio 1. Vastaajien lapsimäärät (%) (N=1 203)**Taulukko 8.** Esikoisten ja nuorimpien lasten keski-ikä kuukausina isien ikäryhmän mukaan

	20–25-vuotiaat	30–35-vuotiaat	Kaikki
Esikoisen ikä, kk			
Keski-ikä	17.0	20.5***	18.8
Mediaani	15.0	20.0	18.0
N	564	629	1195
Nuorimman lapsen ikä, kk			
Keski-ikä	13.2	16.2***	14.8
Mediaani	11.0	15.0	13.0
N	566	633	1201

t-testin merkitsevyydet: tilastollisesti erittäin merkitsevä= $p < .001$, tilastollisesti merkitsevä= $p < .01$ ja tilastollisesti melkein merkitsevä= $p < .05$

4.2 Haastatteluaineisto

4.2.1 Aineiston keräys

Haastatteluaineisto kerättiin maalisi- toukokuussa 2006 pääkaupunkiseudulta. Aineisto muodostui viidestätoista alle 3-vuotiaiden esikoislasten isien haastattelusta, jotka sisälsivät kaksi koehaastattelua. Haastattelut ja aineiston litteroinnin suorittivat valtiot. yo. Marke Jääskeläinen sekä kasvatustiet. yo Jussi Kajander.

Haastateltavia etsittiin ilmoituksilla pääkaupunkiseudulta. Ilmoituksia haastateltavien hausta oli ilmoitustauluilla Helsingin ja Espoon kaupunkien terveysasemilla, yhdessä helsinkiläisessä päiväkodissa sekä yksityisillä lääkäriasemilla. Lisäksi internetissä Suomi24-keskustelupalstalla ja Vauva-lehden nettipalstalla oli ilmoitukset. Internetissä olleiden ilmoitusten kautta saatiin kaksi haastateltavaa ja neuvoloiden ilmoitustauluja oli lukenut kolme haastateltavaa isää. Koska haastateltavia oli vaikea löytää ilmoitusten perusteella, heitä etsittiin tuttavaverkostojen kautta. Kriteereinä isien valinnalle olivat suomen kielin puhuminen, alle 3-vuotiaan esikoisin isyys ja asuminen lapsen äidin kanssa samassa taloudessa. Tutkimukseen osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen.

Haastattelut sovittiin etukäteen puhelimitse tai sähköpostilla ja haastateltavat saivat valita haastattelupaikan ja ajan. Yhdeksän haastattelua tapahtui Väestöliiton tiloissa, kolme vastaajan työpaikalla, kaksi vastaajan kotona ja yksi ravintolassa lounastunnilla. Ennen haastattelun alkua isille kerrottiin tutkimuksesta ja isät allekirjoittivat suostumuslomakkeen, jossa kerrottiin mm. heidän oikeudestaan olla vastaamatta niihin kysymyksiin joihin eivät halua ja oikeudestaan lopettaa haastattelu kesken, jos siltä tuntuu. Lisäksi lomakkeessa kerrottiin mihin tietoja käytetään ja kuka niitä käsittelee ja se, ettei yksittäisiä haastateltavia voida tunnistaa tutkimusraportista. Haastattelijoilta oli varsin tarkka kysymysrunko, jonka pohjalta haastattelut etenivät. Haastattelut kestivät noin 1–2 tuntia. Haastattelut nauhoitettiin ja haastattelijat kirjoittivat ne puhtaaksi.

4.2.2 Haastatellut isät

Haastatellut miehet olivat siis kaikki alle 3-vuotiaan esikoisin isää. Haastateltujen isien iät vaihtelivat 25 ja 44 ikävuoden välillä. Suurin osa oli n. 30-vuotiaita. Miehistä kuusi eli avoliitossa ja yhdeksän avioliitossa. Isistä kaksi oli seurustellut vain lyhyen aikaa (alle vuoden) lapsen äidin kanssa ennen esikoisin odotusta. Suurimmalla osalla isistä (kahdeksan isää) oli jo pitkä seurustelu- ja parisuhde takana (5–10 vuotta) ennen kuin lasta oli ryhdytty odottamaan ja loput suhteet (viisi isää) olivat kestäneet 1–3 vuotta ennen esikoisin odotusta. Haastateltavien koulutustaso oli varsin korkea, sillä peräti kahdeksalla haastateltavalla oli yliopisto- tai korkeakoulututkinto joko suoritettuna tai kesken. Kolmella isällä oli ammatillinen koulutus ja kolmella ammattikorkeakoulututkinto. Yhdellä isällä ei ollut ylioppilastutkinnon jälkeistä koulutusta. Kaikilla haastatelluilla isillä oli toistaiseksi

vain 1 lapsi, parissa perheessä odotettiin kuitenkin toista lasta. Lasten iät vaihtelivat siten, että haastateltujen isien vanhin lapsi oli 2 vuotta ja 9 kuukautta, nuorin 3 viikkoa.

Aineistoa on käsitelty niin, ettei haastateltujen henkilöllisyys paljastu suorista lainauksista tai muista annetuista tiedoista. Tämän vuoksi esimerkiksi kaikki erisnimet on korvattu tai muutettu sanoiksi vaimo, puoliso ja lapsi. Myös muita yksityiskohtia, kuten lasten iäiä, haastateltujen ammatteja ja tarkkoja vuosilukuja on jätetty pois tai muutettu, kuitenkin sillä tavalla, ettei tekstien sanoma tai tyyli muutu.

Haastateltavat isät olivat siis varsin korkeasti koulutettuja suomalaisia miehiä. Haastateltuja tulkitessa tämä onkin syytä ottaa huomioon, kuten myös se, että haastatteluun tultiin vapaaehtoisesti. Siten haastatteluihin hakeutuneet miehet olivat ehkä keskimääräistä verbaalisempia ja isyydestä kiinnostuneita henkilöitä

5. MINUSTA TULEE ISÄ!

Lapsen syntymä on ensimmäistä lastaan odottavalle perheelle suuren muutoksen aikaa. Raskausaikana huomio keskittyy helposti tulevaan äitiin ja syntyvään lapseen, joiden terveyttä ja hyvinvointia tarkkaillaan terveydenhuollon ammattilaistenkin toimesta. Odotusaikaa pidetään naiselle myös tärkeänä äitiyteen kasvun aikana. Mutta millaisia asioita tuleva isä miettii odotusaikana ja kokeeko hän jäävänsä täysin ulkopuoliseksi lapsensa odotuksesta? Tässä luvussa kuvataan haastatteluaineiston avulla isien tunnelmia ja ajatuksia raskauden alkamisen ajoilta, siitä kun he kuulivat tulevansa isäksi sekä lapsen odotusajasta ja syntymästä.

5.1 Raskauden alkuvaihe

Eräs mieleenpainuvia hetkiä elämässä on se, kun kuulee tulevansa isäksi tai äidiksi. Myös kaikki haastattelemamme isät muistivat tuon hetken varsin hyvin. Suurin osa haastatelluista isistä kuuli uutisen raskauden alkamisesta kotona ja raskaustestikin oli tehty usein yhdessä vaimon kanssa. Muutama isä kuuli raskauden alkamisesta työpaikalla vaimon soittaessa tai käydessä siellä, ja pari isää sai tiedon matkapuhelimeen ollessaan matkoilla, kyläilemässä tai ostoksilla.

”Jaa missä mä olin, mä olin kotona ja tota... emäntä istutti mut olohuoneeseen ja kerto ilouutisen.” (H04, yrittäjä, 38 v.)

”Me tehtiin itse asias yhdessä se testi. Ku heti sen jälkeen ku me mentiin naimisiin me jätettiin ne pillerit pois ja lähetettiin oikein yrittämällä yrittämään.” (H05, ylempi toimihenkilö, 28v.)

”Mä olin ystäväni kanssa ostamassa itselleni moottoripyörää ja mulle ilmoitettiin matkapuhelimeen, et mieti nyt tarkkaan et hallutko sä ostaa sen. Mutta päätin ostaa sen (naurua).” (H11, yrittäjä, 29 v.)

Raskausuutinen oli kaikille haastatelluille isille iloinen, ja lähes kaikille myös hyvin odotettu asia. Toisaalta tuleville isille nousi pian myös huoli raskauden sujumisesta ja muutama mainitsi jännittäneensä jo tuolloin vähän isänä olemistakin.

”Kyllähän se vähän veti hiljaseks mutta ihan positiivisessa mielessä kun oli semmost kuitenkin jonkunnäköstä yritystä päällä niin sitte et oli tärpänny ni sehän oli hienoa. Et kylhän sitä tavallaan sinä päivänä ei tullu töitä enää juur tehtyäkään ku sitä ikään ku leiju jossain muissa maailmoissa mutta. Kylhän sitä tavallaan seuraavaks tuli jonkunnäkönen pien pelko ku raskaus oli vasta niin alussa et toivottavasti kaikki menee hyvin.” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

Hva: ”Kaverilla olin ja puhelimesta kuulin, ja sehän oli aika yllätys sillai, oltiin aika varmoja ettei olis mitään syytä sellaseen mut se tuli sit vähän yllättäen, ei sitä ollu kukaan estäny et kummatki ties et ihan mahollista kuitenkin.”

MJ: ”Miten sä reagoit siihen?”

Hva: ”No, kylhän se aluks oli [naurahdus] jalat oli vetelänä, ei mitään. Sit mä lähin heti tapaamaan (avovaimoa) ja juteltiin, ja mitäs, kummatkin oli ihan [naurahdus]

olihan se vähän oudot tunnelmat mut kummatkin oli ihan ollaan ilosii. Ja hetihän sitä alko jännittää kauheesti et miten sitä osaa ja pärjää.” (H06, työntekijä, 25 v.)

Iloinen perheutinen oli yritetty pitää muilta salassa ensimmäisen kolmen raskauskuukauden ajan, joka on altista aikaa keskenmenolle. Mutta aina tämä ei ollut täysin onnistunut, vaan asia tuli julki jossain yllättävässä tilanteessa. Uutinen kerrottiin yleensä ensin vanhemmille ja lähimmille ystäville.

”Ei me sitte kerrottu kenellekään vähään aikaan niinku yleensä kai tapana on. Kenelleköhän mä sitten kerroin, varmaan meidän molempien vanhemmille, joo niin se tais olla. Varmaan vaimon vanhemmille ensin ja sitte mun vanhemmille.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

”Kyllä se pantattiin alkuun se joitain viikkoja jolloin se, muista mitä viikkomääriä ne keskenmenon riskit ymmärtääkseni on suurimmillaan...mut sit mä jotain lipsautin tuolla eräissä varpajaisissa lipsautin sit sinä aikana yhdelle ystävälleni.. Ja siinä oli ehkä 2-3 henkee joille kerroin siinä ennen kuin sitä ruvettiin yhdessä julkituomaan. Nimenomaan sinä aikana kun vielä mietittiin et ei nyt vielä lähdetä sitä kertomaan ennen kuin saadaan se keskenmenon aika pienemmäks.” (H07, ylempi toimihenkilö, 36 v.)

Haastateltujen isien kohdalla perheen tilanne oli ollut varsin vakaa kun lasta oli ryhdytty odottamaan, lähes kaikissa perheissä kumpikin puolisoista oli työssä ja asuntoasiat kunnonssa lapsen tuloa varten. Muutamassa perheessä vaimo tai tuleva isä oli opiskelija.

Usein vaimo oli ollut enemmän vauvakuumeen vaivaama osapuoli, joskin päätös oli kuitenkin lopulta yhteinen. Ajankohtaa perusteltiin usein myös sillä, että ikää alkoi jo kertyä. Tärkeänä rajapyykkinä iässä näytti olevan 30 vuotta, aivan kuten vuoden 2002 perhebarometrissakin (Paajanen 2002).

Hva: ”No joo, vaimo oli vauvakuumeessa selkeesti enemmän ja sehän painosti hankkimaan lapsen ennenku täyttää 29 ja hädin tuskin kerrettiin [naurua].”

MJ: ”Tämmönen ikäraja.”

Hva: ”Joo, se sano et se lähtee lätkimään jos ei tota.”

MJ: ”Kovat keinot käyttöön.”

Hva: ”Aika kovat joo.”

MJ: ”Oisit sä ite halunnu vasta myöhemmin?”

Hva: ”Myöhemmin joo. Mut et toisaalta mun mielestä ihan hyvä että se vähän painosti koska tota nyt kuitenkin on kasvanu siihen et se ikä onkin ihan sopiva.” (H01, freelancer, 27 v.)

Toisaalta osa isistä kertoi, että kumpikin oli halunnut lasta aivan yhtä paljon, joskus jopa tuleva isä enemmän kuin vaimonsa. Miehet kuitenkin kuvasivat suhtautuvansa asiaan hieman vähemmän tunteella kuin vaimonsa.

”... Et ku se oli yhdessä suunniteltu, molemmat halus, selvästi ei ollu mikään semmonen et toinen haluis vaan molemmat oli et. Kyl se vaimo sit lopulta väitti et kyl mä sit lopulta aloin enemmän haluta sitä lasta, vaikka aluks oliki sellasta biologiskello-meininkiä.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

"...et luulen että aika pitkälti yhtä paljon oltiin innoissamme että jos tulis vauva. Ja sanotaan näin et ite totannoin niin no, ehkä enemmän realistinen kautta peruspessimistinen että tota aatellu et se kuitenkin nii suht helposti kävi, että siinä mielessä niiin niin aateltuna (puoliso) tavallaan kyllä enemmän odotti et se tulee nopeemmin ja näin, mutta tota et ite vähän yritti rauhotella tilannetta mutta kuitenkin tietenki halusin lasta ihan samalla painolla ku hänkin." (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

Elämä voi myös yllättää ja raskaus alkaa sen enempää suunnittelematta. Elämässä menevät silloin aiemmat suunnitelmat uusiksi ja joudutaan pohtimaan isoja asioita. Uuteen tilanteeseen oli näissä perheissä kuitenkin sopeuduttu nopeasti ja raskaudesta iloittiin. Joskus yllättävä tilanne voi tuoda elämään ratkaisun, joka voi jälkikäteen mietittynä ollakin mitä parhain.

Hva: "Ei nyt ollu suunniteltu, eikä ollu kummallakaan mitään kuumetta. Kyl mul tuntuu et se lämpö nousee nyt vasta ku se on syntyny, alkaa olla.. "

MJ: "Olit sä ajatellu sitte et sä olisit halunnu vasta myöhemmin?"

Hva: "Jos ois ehtiny muuttaa ensin yhteen ja viettää häät ni ois ollu kivempi, nyt tulee vähän väärässä järjestyksessä. Meil kirkko tuli varattu seuraaval viikolla ku kuultiin et lapsi on tulossa, mut se on vasta tulevaisuudessa ens heinäkuussa."

MJ: "Et se siirty sitte. No toi on mun mielestä aika tavallistakin et.."

Hva: "Nii on se muilleki sattunu et näin päin menee." (H06, työntekijä, 25 v.)

MJ: "Tän ensimmäisen lapsen kohalla ni asuitekste yhdessä kuitenkin jo?"

Hva: "Joo."

MJ: "Olittekste pitkään ehtiny asua?"

Hva: "No tota, hetkinen, vajaa kaks kuukautta siinä vaiheessa ku vaimo tuli raskaaksi."

MJ: "Aika piakkoin kuitenkin."

Hva: "Joo, nopeesti ja etenki ku me ei viel seurusteltu siinä vaiheessa ku mä muutin sinne. Sillee että ku siis menin tämän naishenkilön alivuokralaiseksi ensin ja sillä lailla me vasta tutustuttiin..."

MJ: "Oisko sulla ollu et sä olisit halunnu lapsia vasta myöhemmin?"

Hva: "Ei."

MJ: "Ei. Et se oli kuitenkin ihan hyvä?"

Hva: "Must tuntuu et kuitenkin siinä vaiheessa oli tullu jo sen verran hölmöiltyä ja vietettyä sellasta tota [naurahdus] vapaata poikamies- ja ei-isäelämää ni tuntu ihan hyvältä." (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Haastatellut isät siis kertoivat isäksi tulon olleen heille kaikille iloinen ja hieno asia ainakin haastatteluhetken näkökulmasta katsottuna, myös niille isille, joiden kohdalla raskaus ei ollut ollut juurikaan suunniteltua.

5.2 Odotusaika

Raskaus on naisille selkeästi muutoksien aikaa, jolloin valmistaudutaan äitiyteen. Tulevalle isälle muutokset eivät ole niin konkreettisia ja vaarana onkin, että isä tuntee olonsa hieman ulkopuoliseksi, kun huomio helposti kääntyy vain tulevaan äitiin ja lapseen. Tässä luvussa selvitetäänkin miten tulevat isät kokivat esikoisensa odotusajan.

Haastatellut isät kokivat lapsen odotusajan yleensä hyvin positiivisena ja mukavana aikana, josta päälimmäisiksi muistoiksi haastatelluille isille olivat jääneet vatsan kasvun seurailu ja vähitellen tapahtunut lapselle tarvittavien tavaroiden hankinta.

”No oikeestaan sitä vauvaa odotettiin jo ennen ku se tuli se positiivinen tulos... Mut sitte ku tuli raskaaks ni sitte ehkä oli et alko se odotus ku se varmistu se raskaus ja oli ekat ultrat ja sit tietenki alko semmonen masun seurailu ja ihmettely ja hiljalleen tavaroiden hankinta. Olihan se semmosta kivaa odotusaikaa, ja ehkä vähän semmosta outouttakin ku ei tienny mitä tapahtuu tai siis sillai et miten nyt elämä muuttuu mut ei nyt mitään pelkoja oikeestaan et hyvin siihen ehti valmistautuu.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

”Se oli semmosta odottamista vaan, et tuntu ku sit katottiin ku on toi internetti ja kaikki systeemit ni katottiin aina netistä sitä et mitä siel tällä viikolla kuuluu tapahtuu. Se on semmosta niinku viikko kerrallaan, odotetaan seuraavaa neuvolaa, ja me käytiin niissä ku on nää kunnalliset ultrat ni sit on ne omalla rahalla mennään ultraan ni käytiin kaks kertaa omalla rahalla kattomassa et kaikki on kunnossa. Se on sellasta odottamista kyllä, et laitettiin lastenhuone valmiiks ja muuta.” (H05, ylempi toimihenkilö, 28 v.)

Osa isistä ei vielä odotusaikana itse oikein päässyt mukaan odotukseen ja tulevaan elämänmuutokseen. Raskaus on fyysisesti ja henkisesti lähempänä naista, joka kantaa lasta vatsassaan, tuntee kaiken kehossaan ja myös mielessään fyysisten muutosten ja hormonien vaikutuksesta. Isä jää helposti hieman ulkopuoliseksi. Muutenkin odotusaika voi miehestä tuntua kovin pitkältä.

”Mmm.. No ei se, mun mielestä se ei ollu mitenkään kovin [naurahdus] erikoista sillä lailla että, siinä (avovaimolla) tietysti oli välillä pahoinvointia ja välillä mielialanvaihtelua, mut ei se mun mielestä ollu mitenkään kauheen erikoista. Jotenki siihen ei itte päässy sillai sisälle, vasta nyt ku se syntyy ni tuntuu et paremmin pystyy, ei sitä sillai ku ei sitä tunne vaik tuntee potkuja ja muuta mut ku ei sitä nää eikä tunne potkuja sisällä niinku toinen ni. Ei siinä, jos se oli joskus toisella vähän vaikean olosta ni oli vaan kaverina ei siinä ollu silleen [naurahdus]. Mun mielestä se meni vähän niinku odotinkin.” (H06, työntekijä, 25 v.)

”...Mut et kylhän siinä pitkin matkaa, et se odotusaika tuntu kyllä tosi pitkältä, ihan näin miehisestä näkökulmastaki, kun sitä on malttamaton luonne niin se 9 kuukautta odotusta niin se on aika pitkä aika.” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

Moni isä mainitsi ultraäänitutkimukset mukavana muistona, parhaana asiana raskausajalta. Tämä liittyi paljolti siihen, että lapsen näkeminen tutkimuksen aikana konkretisoi lapsen

olemassaoloa ja teki isälle odotuksesta todellisempaa. Myös vaimon vatsan kasvu oli isille konkreettinen lapsen syntymään liittyvä asia.

”No heti mul tulee mieleen ne ultrassakäynnit oli ehkä kivointa. Ne oli semmosii konkreettisii juttui tietty että vähän näki sitä vauvaa. Ehkä se yleinen fiilis niinku mä oon täs puhunu et semmonen positiivinen puoli ja semmonen niinku et hei jotain tosi kivaa ja tosi hienoo meille tapahtuu ja odotellaan sitä. Et ehkä se yleinen. Ja oli se tietty kiva ku se masu alko kasvaa ni se oli oikeesti tosi kaunis ja kiva asia ihmetellä et mitä siellä ja mimmonen sieltä tulee ulos, kuka sieltä oikeen tulee ulos ja sillai.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Joskus raskausaikana myös pelot ja huolet tulevasta voivat vallata mielen vaikka lapsi olisi kuinka odotettu ja suunniteltu. Myös useimmat haastatellut isät kertoivat, että raskauden eteneminen (keskenmenon riski), lapsen terveys ja itse synnytys hieman mietitytti ja pelottikin. Joku mies mainitsi myös taloudellisten asioiden huolettaneen tulevaa isää.

”Sehän oli tosi- no, sanotaan et jännää, pelottavaaki. Mistä sä tiedät että onko nyt kaikki hyvin ja näin, ja kylhän me suunniteltiin et pitäskö käydä tämmösessä 3D-ultrassa ja niin edespäin mut ei me sit viittiny pilata jännitystä tai odotusta sillä.” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

”No eiköhän se ollut se klassinen et miten toi taloudellinen puoli menee. Et vaimo oli määräaikaasena töissä et se tiedettiin et ku hän jää pois ni laskettiin et tulot putoo vähäsen kun hän jää äitiyspäivärahalle ja näin, mut kyl me nyt ollaan selvitty ihan hyvin.” (H05, ylempi toimihenkilö, 28 v.)

Aluksi monella isällä ajatus tuntui pysähtyvän raskauteen ja synnytykseen. Ne olivat uusia ja jännittäviä asioita elämässä, eikä lapsen syntymän jälkeistä aikaa vielä edes osannut oikein ajatella. Mutta kun raskauden alkuajasta oli selvitty ja lapsen syntymästä alkoi tulla todempi asia, isät miettivät jo tulevaa isyyttä, vauvan hoitamista ja lapsen kasvatusta.

”Joo kyllähän se tietysti siinä mielessä et se ajatus siitä että hitto et kohtahan meit ei oo enää kaks vaan meidän onki kolme ja se on ihan oikea ihminen tulee sieltä, ni tota just se että enhän mä osaa sellasen pikkunyytin kanssa olla ja sit pitäs vielä opetella kasvattamaanki jollain tapaa ja näin. Ni kyl siin joutu kelailemaan ihan riskisti asioita. Et ihan alkuun se ajatusmaailma oli ehkä se että onkohan kaikki hyvin ja näin ja noin, mut sitku totes et siellähän se pysyy et tota ei tullu ulos ennen aikojaan et kyl sit alko jo aatteleen siitä synnytyksestä pidemmälle et ei vaan sitä et koskakohan se sielt tulee vaan et mitä sen jälkeen.” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

”Sitä mä mietin vähän et miten sitä osaa sillee tehdä kaikkia tälläsiä käytännön juttuja vauvan kanssa, et miten onnistuu kaikki sellanen vaipanvaihtaminen ja peseminen ja sit kaikki syöttäminen ja muu, et miten sitä tietää aina mitä sen kanssa pitää tehdä. Mut ei se nyt niinku, sitä mä niinku mietin mut ei se hirveesti stressanu ku mä sit aattelin aina et silleen omatkin vanhemmat on siitä selvinny ja niin poispäin.” (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Joskus raskaudessa voi olla myös ongelmia. Muutaman haastatellun isän kohdalla raskausaikana ja raskauden alussa oli ollut suuriakin haasteita, ja raskausaika oli siten ollut varsin rankkaa aikaa niin äidille kuin tulevalle isällekin. Varsinkin epä tietoisuus siitä, miten vauva voi ja miten synnytys tulee sujumaan, jos lapsi oli kohdussa vaikkapa vaikeassa asennossa, aiheuttivat ylimääräistä huolta ja murhetta.

MJ: ”Millaista tää vauvan odotusaika oli?”

Hva: ”No se oli monessa mielessä rankkaa et siinä tuli sitte monenmoista komplikaatiota vaimolle että lääkäritkään ei aina tiennyt edes että mistä mikin johtuu, mutta viesti oli aina se että vauva on turvassa. Hän varmaan neljä tai viis jaksoo vietti sairaalassa sinä aikana...” (H02, ylempi toimihenkilö, 32 v.)

MJ: ”Oliko joku pahinta raskausaikana?”

Hva: ”No ehkä siin loppuvaiheessa sit alko olla sillai että ehkä semmonen, meil oli neuvolassa esimerkiks ku käytiin, nyt tuli mieleen, et epäiltiin et onks perätilassa se vauva ja tällai ja sit siin ihan loppuvaiheessa tuli semmost vähän että ne sähläs vähän siel neuvolassaki ettei saatu sitä ultra- aikaa tarkistukseen heti, ja tota. No sit siin oli erityisesti vaimo hirveen huolissaan ku alko kumminki laskettu aika lähestyy ja ei tiedetty onks se miten päin, se tulee mieleen.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Monilla haastatelluilla odotusaika muutti elämää myös entistä kotikeskeisemmäksi. Vaimo ei pystynyt ja jaksanut esimerkiksi liikkua aivan entiseen tapaan. Myös valvomiset sekä juhlimiset vähenivät: vaimo ei voinut ja jaksanut niihin osallistua, ja tulevat isät olivat solidaarisia ja jäivät myös kotiin tai kotona oleminen ”vain kiinnosti nyt enemmän”.

”...hirveen onnellisia oltiin. Ja kaikki ku sano ni osattiin arvostaa eri tavalla, ku kaikki ku sano et käykää nyt leffassa ennenku lapsi tulee. Ja kyl me sit vähän käytiinki mut emmä tiiä, se oli hirveen kiva istuu vaan kotonaki ja sillai odottaa vaan et tavallaan ehkä se odottaminen oli kivempaa ku se että tekis nyt jotain vaan viimisiä asioita ennenku ollaan lapsellinen perhe. Et se oli tosi kivaa aikaa.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

”Mut siin mielessä tavallaan muuttu menot et eihän sitä nyt tota kun toinen on raskaana ja noin ni eihän sitä kauheesti ite tullu hilluttuu baareissa ja noin tietenkään ihan niinku solidaarisuussyistä että tietysti viettää aikaa sit muuten ja olla tukena ja auttamassa sitten kun alkaa olemaan jo iso maha ...” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

Moni haastateltu isä kertoi myös perheen ruokailutottumusten muuttuneen raskausaikana. Osittain muutos tapahtui siksi, ettei vaimo pystynyt pahoinvoinnin vuoksi syömään kaikkia ruokia, mutta myös terveellisyysnäkökohta huomioitiin entistä enemmän. Vauvan ja äidin terveys oli paljon myös tulevien isien huolehtimisen aihe.

”No ehkä semmoset ruokailutottumukset rupes hiljalleen muuttuu ku toinen ei enää voinu syödä ihan kaikkee, viiniä ja sushia ja tämmöstä.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

”Joo, ja no sanotaan näin et erityisesti siinä vaiheessa pidin huolta siitä et on ruoka-asiat kunnossa, et toisella on monipuolista- riittävän monipuolista ja tommost syötävää sitte ja semmosta syötävää tietysti et mikä maistuu kans, osa ruuista oli semmosia et niitä ei pystynyt syömäänkään et oli hajun puolesta tai jonkun muun mutta tota. Mä nyt muutenkin yleensä laitan kaikki ruuat et siinä ei sinänsä ollu mitään poikkeuksellista mutta se että joutu enemmän keskittyy siihen että enemmän monipuolisii ettei aina sitä pitsaa tai pastaa tai muuta, vähän rehuja ja hedelmiä joukkoon.” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

Monen isän mielestä raskausaika oli puolisoita yhdistävää ja lähentävää aikaa. Lapsi, jota oli suunniteltu ja nyt odotettiin oli yhteinen ilon ja onnellisuuden aihe. Oli yhteistä mukavaa suunniteltavaa ja mietittävää.

”...et kylhän se lähentää sit tietysti. Et me oltiin jo ne kaikki muut vaiheet menty, ensin ostetaan asunto ja sit hankitaan koira ja sit mennään naimisiin ja sitte. Kyl se totta kai lähentää.” (H05, ylempi toimihenkilö, 28 v.)

”Parasta, tota no kyl varmaan parasta oli se yhdessäolon määrä siis sillai koska se niinku oli ehkä vähän intensiivisempää kuin ennen koska me oltiin molemmat oltu töissä tai oltiin siinäkin mut siinä alko sit vähän sitä työn määräänsäki jäähdyttelemään ja sit oli just nää yhteiset neuvolassa käynnit ja semmoset et oli semmosia sovittuja tapaamisia.” (H08, alempi toimihenkilö, 30 v.)

Kuitenkin moni haastateltu isä nimesi raskausajan parhaaksi asiaksi ja muistoksi ”perheen syntymisen ajatukset” ja siihen liittyvät tunteet. Onnellisuus ja ilo yhteisestä lapsesta loi siteen tulevien vanhempien välille. Myös tulevan äidin hormonitoimintaan liittyvät mielialan vaihtelut toivat isille yllätyksiä.

Mj: ”Mikä oli parasta raskausaikana?”

Hva: ”Sanotaankon avovaimoni todella mielenkiintoiset mielialan vaihtelut. Ettei ollut hetkeäkään tylsää. Se oli, ja sielät löytyy niitä ihan ensimmäisiä vauvan tuloon liittyviä vaaleanpunaisia hetkiä, jolloin pidetään toista sylissä ja ollaan et hei, meistä tulee nyt perhe. Ja ne jäi päällimmäisinä.” (H11, yrittäjä, 29 v.)

Mj: ”Mikä oli parasta raskausaikana?”

Hva: ”... Semmoset hetken, kun mentiin nukkumaan ja vauva sitten villiinty aina illalla, niin kun nykyäänki (naurua) ja aloitti hirveen möyryymisen siellä, ni se oli hirveen kiva olo se että me ollaan koko perhe tässä vaikka se yks onkin vielä mahassa. Yleensä se oli sellanen tietynlainen ... Alko jotenkin ei tietoisesti mut jotenkin alitajuntaisesti valmistautua isyyteen ja tuli semmonen olo et me ollaan perhe ja sellanen ylpee olo koska meille on tulossa lapsi.” (H13, ylempi toimihenkilö, 31 v.)

Raskausaika oli siis hyvin tunnepitoista aikaa: Oli onni ja ilo syntyvästä lapsesta, toisaalta pelko raskauden keskeytymisestä ja äidin ja lapsen terveydestä sekä tulevasta synnytyksestä varjosti ajoittain mieltä. Päällimmäiseksi isille olivat tuolta ajalta kuitenkin jääneet positiiviset tunteet ja lapsen konkretisoituminen isälle ultraäänitutkimuksessa, eivätkä niinkään esimerkiksi taloudelliset huolet perheen selviämisestä.

5.3 Synnytys

Isien osallistuminen synnytykseen on nyky-Suomessa hyvin yleistä. Mutta miten päätös isän synnytykseen mukaan menosta perheessä syntyy ja miten isät synnytyksen kokevat? Entä mikä isille on ollut ongelmallista ja mikä puolestaan mukavin muisto esikoisen synnytyksestä?

Kyselyyn vastanneista isistä peräti 97% oli ollut mukana lapsensa synnytyksessä ja synnytys koettiin yleensä varsin mukavana muistona. Näistäkin kyselyn synnytykseen osallistuneista miehistä 68% oli sitä mieltä, että oman lapsen synnytykseen osallistuminen oli yksi heidän elämänsä hienoimmista kokemuksista. Lähes hienoimpana kokemuksena synnytystä piti 21% ja täysin eri mieltä asiasta oli vain prosentti isistä.

Myös kaikki haastatellut isät olivat olleet mukana lapsensa synnytyksessä, tosin pari isää oli ollut leikkaussalin ulkopuolella odottelemassa, kun synnytyksessä oli jouduttu menemään hätäsektioon eli kiireelliseen keisarinleikkaukseen. Suunniteltuihin keisarinleikkauksiin olivat isät päässeet mukaan leikkaussaliinkin.

Synnytykseen mukaan meno oli haastatelluille isille tärkeä asia, kaikki olivat menneet mukaan ”vapaaehtoisesti”, omasta halustaan eikä vain vaimon pyynnöstä. Isät perustelivat mukana oloaan sillä, että kokivat voivansa olla synnytyksessä tukena ja apuna vaimolleen. Moni isä ei ollut halunnut mistään hinnasta olla pois paikalta kun oma lapsi syntyy maailmaan. Isille oli ollut itselleen tärkeää olla todistamassa sitä hienoa hetkeä.

”...emmä ollu aatellu mitään muita vaihtoehtoi ees. Emmä oman lapsen syntymästä ois jääny pois vaikka ois käsketty. Kai se, emmä oikein tiedä mitä se merkitsi, kyl must tuntu vähän niinkun ku joulunlahjan sais et vaan oottaa kotona et joku tois sen sinne, kyl mun mielestä täytyy olla mukana. Jos ei joku halua niin siihen on varmaan syyt, mut emmä ois ainakaan pois jääny.” (H06, työntekijä, 28 v.)

”Musta se oli itsestään selvä asia... Ehkä mä ite näin sen semmosena tosiaan vaimon, et ku se meidän yhteinen juttu on se lapsi ni tottakai ollaan koko aika sen, kaikessa siihen liittyvässä yhdessä. Mä olin kaikil neuvolakäynneilläki mukana ja yhen neuvolalääkärin kai työmatkan takia jouduin skippaamaan. Et sillai tosi kivaa se oli olla mukana siellä ja kyllä se mulle merkitsi, se oli ihan mieletön kokemus mullekin. Et sillai et sielt se sit yhtä äkkii tuleekin ja nostetaan vatsan päälle se vauva ja siinä se sit oli.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Kaikille haastatelluille isille synnytyksessä mukana olo ei kuitenkaan ollut aivan helppoa, koska neulat ja veren näkeminen sekä muu sairaalaan liittyvä teki pahaa. Halu olla mukana synnytyksessä ja vaimon apuna voitti kuitenkin tuon huonon olon ja pelon.

”No siis, se oli silleen että mä en missään nimessä halunnu olla mukana, koska mä aattelin että se on tosi ällöttävää ja mulla tekee kaikki siis neulat ja kaikki tekee tosi pahaa ja veri ja noi. Ja sit mä, me sovittiin että, vaimo halus että mä

oon siellä, mutta se sano myös että ei mun missään nimessä tarvii olla. Ja sitte lopulta mä olin siellä koko ajan ku mä menin pois, mä aattelin että mä voin mennä pois jos tulee huono olo, mut sitte mä kävin välillä syömässä ni sitte mulle tuli niin huono olo siellä muualla että mun oli pakko olla mukana siellä synnytyksessä. Ja sitä paitsi sitten vaimo tosissaan tarvis mua, mun apua ku siinä oli vaan yks kätilö apuna ja se, välillä sekin lähti pois et me oltiin siellä kahestaan.” (H01, freelancer, 27 v.)

”...suorastaan vaadin sitä et haluan päästä vaikka verikammonen olenkin mutta tota et en kauheesti tykkää verestä enkä neuloista enkä tämmösistä mut mut halusin päästä mukaan...Mun mielestä parisuhteessa pitäis jakaa asioita, kokea yhdessä ja jos tommonen tota.. elämää suurempi asia tulee vastaan ni kylhän se minun mielestä on syytä kokea yhdessä että, et et emmä sen takia mistään hinnasta olis halunnu jäädä pois.” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

Pahimpana kokemuksena synnytyksessä haastatellut isät kokivat usein vaimon kivut ja avuttoman olon, koskeivät paljoakaan pystyneet puolisoa siinä tilanteessa auttamaan. Myös pelko tai tieto lapsen sairaudesta tai lapselle koituvista ongelmista pelotti isiä synnytyksen aikana.

”... varmaan se kipu, vaimon kipu. Ei nyt itelle mitään pahaa mitä siinä sen kun yrittää pysyä jaloillaan. Mutta niin kun että vaimon tuskat kun hän ei ottanut mitään kivunlievitystä niin se, ehkä nyt kaikki lähinnä empaattiset tunteet niinku oli pahimmat, et varmasti sain kokea osan siitä, siitä tuskasta.” (H01, freelancer, 27 v.)

”No meidän lapsella oli se perinnöllinen sairaus, ja kun se todettiin melkein heti, ja se lapsi otettiin nopeesti meiltä pois ja lähetettiin lastenklinalle. Niin se oli pahinta siinä.” (H12, alempi toimihenkilö, opiskelija, 28 v.)

” Pahin kokemus oli se, että siinä oli ... Se oli niin rankka se synnytys, se kesti niin pitkään ja yhteensä vaimo oli sairaalassa kaksi vuorokautta ennen kuin, vai kolmeko peräti, ja ... sit se pahin vaihe oli siinä kun niin sanotusti koeponnistettiin ja se oli kuitenkin ihan oikeeta ponnistusta ja kun se ei sieltä ei millään tullut lapsi ulos ja näki et vaimolla alkaa voimat ehtyy ja kauhee huoli et miten tässä käy. Ja sit oli kätilö, joka tilas siinä verikokeet eikä halunnut, mikä oli ihan ymmärrettävää vaimonkin mielestä kun on jälkikäteen puhuttu, et hän ei siinä halunnut jututtaa mun vaimoo eikä kertonut mitä varten se on eikä muuta. Kun mä kysyi hän sanoi siinä sivussa et valmistaudutaan jo siihen jos joudutaan leikkamaan ni valmiiks veriryhmät ja muut sit katotaan. Siinä vaiheessa oli jotenkin kylmä shokki et miten tässä käy.” (H13, ylempi toimihenkilö, 31 v.)

Pari isää mainitsi ikävänä kokemuksena myös hoitohenkilökunnan taholta saadun huonon kohtelun tai hoidossa tapahtuneet unohdukset, jotka aiheuttivat pelkoa ja huolta myös isille.

”Työvuoro vaihtu sen pojan syntymän jälkeen, vaihtu kätilö, ja sit siin tuli kätilö joka oli huono. Kömpelö, epäkohtelias, se oli huono. Mut se oli siinä, todennäköisesti jos se olis ollu siinä alkuvaiheessa mä oisin varmaan pyytäny jonkun toisen siihen, mutta siinä oli homma jo niin sanotusti paketissa siinä vaiheessa kun hän tuli mut kerkesi jonkin verran törttöillä siinä et se oli ikävä kokemus.” (H07, ylempi toimihenkilö, 36 v.)

”No siin oli vähän semmonen lievän puoleinen laiminlyönti, et tosiaan aamu yheksältä perjantaina meni vedet ja sit me mentiin sinne synnytysosastolle ja siel oli hirvee ruuhkapiikki ja sit ne laitto vaimon tosiaan sinne naistentautienosastolle odottelemaan et ne supistukset lähtis luonnollisesti käyntii ja sit siel oltiin ja ne sano et lauantaina sitte tää syntyy lauantaina et lauantaina käynnistetään varmaan.. tuli itse asias yökättilö sillon lauantai-iltana ja se oli et hei miten sä täällä vielä oot mun vaimolle et sut pitäis olla jo käynnistetty ku on vedet menny ni, ku siin on se tulehtumisriski ni pitäis käynnistää vuorokauden kuluessa. Sit se otti vast asiakseen ja soitti päivystävälle lääkärille ja sit tosiaan lähettiin käynnistää puolen yön aikaan..” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Parhaana kokemuksena synnytyksessä mukanaolossa moni mainitsi kuitenkin tarpeellisuuden tunteen, tunteen siitä, että oli jollain lailla pystynyt auttamaan ja tukemaan vaimoaan, vaikkei kipuja varsinaisesti voinutkaan lievittää. Tärkeää synnytyksessä mukanaolossa oli myös sen tuoma merkittävä yhteinen kokemus vaimon kanssa. Yleisimmin mainittu hienoin asia synnytyksessä oli lapsen syntymähetki, eli se kun näki oman lapsen ensimmäisen kerran ja sai pidellä lastaan sylissä.

”No jos siitä jotain pitää eritellä, niin se kun se pikkunen on paketoitu ja se on sylissä istuu siinä keinutuolissa ja kun se kattoo ja tuijottaa niiden silmien kanssa, vaik ei se mitään nää, vaan kattoo, et tommonen tapaus mulla on isänä. Se on jälkeinpäin mitä muistaa siitä, niin ei se oo se synnytys vaan se ensimmäinen yö, kun me tultiin siihen joskus kaheksalta illalla, ni varmaa johonkin neljään viiteen katoin sinne akvaarioon missä se köllötteli, ja se piti mua sormesta kiinni ja kun mä yritin lähteä pois ni se rupes heti vikisemään, ni siinä mä sit nukuin pää akvaariossa.(naurua) .” (H14, ylempi toimihenkilö, 44 v.)

”...olihan siinä ku pääs pesemään, en ollu ikinä siis pitäny vauvaa käsissäni. Ni sitte ku piti pestä vauva ni olihan se jotenki aika.. liikuttavaa tai semmosta.” (H01, freelancer, 27 v.)

”Jaa-a, kyllä mä sanon että siinä vaiheessa ku poika synty ja pääs äitinsä rinnalle ja se huus ku pieni ihminen niin tota, ku (vaimo) alko laulaa sille niin poika rauhottu samantien. Elikkä sellanen kappale jota se oli laulanut sillon ku (poika) oli vielä vatsassa niin tota.” (H04, yrittäjä, 38 v.)

Oman lapsen näkeminen ensimmäisen kerran oli useimmille isille siis synnytystapahtuman kohokohta ja moni isä tunsikin lapsen heti ”omakseen”. Lapsenhan oli tutustuttu hieman jo ennen syntymää ultraäänikuvien avulla ja vatsassa olevalle lapselle juttelemalla, potkuja tunnustellen. Eräs isä mainitsi, että isän ja lapsen voimakas yhdennäköisyys auttoi siinä, että lapsi tuntui heti omalta ja kiintymyksen tunteet olivat vahvat.

MJ: ”Tuntuks susta heti tää lapsi omalta?”

Hva: ”Kyl se tuntu, sitä oli odotettu niin paljon, oltiin juteltu sen mahan läpi ja kaikkee, et kyl se tuntu. Et kylhän ne vanhemmuuden tunteet herää vasta myöhemmin, se ehkä se kiintymyssuhde rakentuu sitte, äidin tunteita en tiedä mutta isällä ehkä sit ku nyt varsinkin ku se tyttö antaa niin paljon takasin et alukshan se vaan on, et nyt se sit taputtaa et isi tulee kotiin ja se itkee ku mä lähen töihin aamulla.” (H05, ylempi toimihenkilö, 28 v.)

"No se tuntu omalta, mut sanotaan ehkä senkin takia kun siinä on ja oli aika voimakas yhdennäköisyys muhun, ja mitä omii lapsikuvii on kattellu, et sitä kautta se tuntu viel varsinkin omalta. Mut edelleen tietty, kun se on viel uus tuttavuus ja pelkkä, et voi vaurioittaa sitä niin helposti ja käsittelee niin varovasti, et tulee semmonen, ettei se ollut heti niin rentoa tietenkään kun on ensimmäinen lapsi ja niin pois päin. Mut kyl se nopeesti kehitty sekkin, ja siel sairaalassa oli itse asiassa mukavaa se, että keisarinleikkauksessa, et mä sain lasta hoitaa koko ajan, kun vaimo ei voinut ees nostaa sitä, eikä saanut nostaan, ni mä hoisin kaikki siinä. Et siin tuli hirveen varmat otteet ensimmäisen kahen vuorokauden aikana. Se oli mukavaa." (H15, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Myös tunne isyydestä, se että ajattelee itseään isänä ja sanoo olevansa isä, syntyi samalla lapsen syntymähetkellä niille isille, joista lapsi tuntui heti omalta. Ajatukseen omasta isyydestä oli totuttu pitkien odotuskuukausien aikana.

"Kyllä se alko aika pian, tai oikeestaan sillon saman tien että.. et vaikka niinku se ensimmäinen viikko varsinki oli hyvin, se oli hyvin lyhyt aika se oli tunti tai kaks mitä päivässä nähtiin niin kyl siinä silti oli niinku että oli se isyys mukana ja läsnä, vaikka se oli taas niinkun paljon myös niitten sairaalan rutiinien opettelu ja muuta, et tavallaan ne sairaalan rutiinit varastaa sen vauvan et siin oli pikkasen sivustaseuraaja et mitä voi tehdä ja mitä annetaan tehdä ja mikä on sen hoitajan kenttää ja tälläset. Mut ei se siihen tunteeseen vaikuttanu." (H02, ylempi toimihenkilö, 32 v.)

"Kylhän mä sain jo ennen (lapsen) syntymää isänpäivälahjan, jonkun kirjan. Ja sit (vaimo) teki mulle isyyspakkauksen ja. Kyl varmaan sit vasta ku se syntyi, et kyl me koirille aina puhuttiin et isi ja äiti mut oikeesti ni varmaan sinä hetkenä ku se syntyi, kyl mä olin heti et tuu isän syliin ja, äitin syliin. Mul oli ittel kotona et mul ei sanottu vanhempii isäks eikä äidiks vaan etunimillä jostain syystä niin mun mielest se on hirveen tärkeetä et sanotaan isä ja äiti. Ja niin me ollaan nyt menty." (H05, ylempi toimihenkilö, 28 v.)

Joillakin isillä taas ajatus omasta isyydestä oli voinut olla jo pitkäänkin ennen lasta. Itseen oli ajatellut hyvänä isänä ja haaveena oli joskus tulla isäksi kun vain oikea ihminen ja oikea hetki osuu kohdalle.

"Varmaan muutama vuosi sitte. Et mä tykkään lapsista ja oon aina uskonut et musta tulis hyvä isä ja kun äiti on puuttunut, niin asiat on vaan mennyt sillail et ois ollut se oikee hetki ja se oikee ihminen. Kyllä se heti sillon... ei se tuntunut hassulta ensimmäistä kertaa höpöttää sille lapselle, et isi ptää sua ja ... Et kyllä sitä piti ihan itse itseään isänä, jo ennen syntymääkin ja raskauden aikanakin." (H14, ylempi toimihenkilö, 44 v.)

Osa haastatelluista isistä koki todellisen, syvemmän kiintymyksen lasta kohtaan syntyneen kuitenkin vasta paljon myöhemmin. Heti synnyttyään lapsi oli ollut isälleen lähinnä kiva ja söpö uusi tuttavuus, mutta tunneside syntyi ja syveni pidemmän tuttavuuden jälkeen viikkojen ja kuukausien myötä. Näin ollen tunne omasta isyydestä tuli heille vasta myöhemmin.

"Ei, siis se ei tuntunu omalta moneen, niinku ensimmäiseen kuukauteen, meistä kummastakaan, oikeestaan se tuntu tosi silleen et mikä toi on [naurahdus]. Et ei

siinä vaiheessa et vasta paljon myöhemmin on tullu sellaset niinku oikeet syvät kiintymyksen tunteet, ei siinä vaiheessa vielä ollenkaan, kaikki kiintymys oli vaan sellasta tietosta ikään kuin itsekehitettyä tai miten sen vois sanoa. Tuntu kivalta mutta ei omalta, olihan se siis söpö ja kaikkee...” (H01 freelancer, 27 v.)

MJ: ”Millon sä aloit ajattelemaan itteäs isänä?”

Hva: ” Vähän sen syntymän jälkeen alkanu pikkuhiljaa, kyl se tulee siitä mitä muut puhuu ja mitä itellä on puheenaiheet, ja aina ku menee kotiin ni huomaa et siel on joku odottamassa muuki ku (avovaimo).”

MJ: ”Puhutsä itestäs isänä?”

Hva: ” Varmaan nyt jo alkaa, ristiäisetki oli tossa sunnuntaina pari päivää sitte ni alkaa tulla jo itellekki et isä... Tuntuu ihan kivalta ku voi sanoa olevansa isä. Kyllä jos ei koko elämässään vois olla isä ni se ois aika semmonen, nyt voi sanoo et ikävä mut ei etukäteen, aikasemmin sitä ei tienny.” (H06, työntekijä, 25 v.)

Olipa isyyden tunne ja näkemys itsestään isänä sitten lähtenyt liikkeelle hitaasti tai nopeasti, välittyi kaikkien haastateltavien puheesta tunne, jota edellä olevassa lainauksessa kuvataan: isyydestä oli tullut tunnetasollakin tärkeä osa miesten elämää.

5.4 Tiivistäen

Tämän luvun tulokset perustuvat lähes täysin 15 isän haastatteluaineistoon. Luvussa keskitytään kuvaamaan niitä tunteita ja ajatuksia, joita isillä oli esikoisen odotusajoilta ja synnytyksestä, niiltä hetkiltä kun heistä oli tulossa ja tuli isä.

Pienten esikoislasten isät muistivat hyvin vielä hetken, jolloin he olivat kuulleet tulevansa isäksi. Useimmat haastatelluista isistä saivat tiedon kotona yhdessä vaimon kanssa tehdystä raskaustestistä. Aluksi tunnelmat olivat onnelliset, mutta tulevien isien mieleen mahtui raskauden aikana myös huolia. Lapsen ja vaimon terveys, tuleva isyys ja taloudellinen vastuu mietityttivät tulevia isä. Terveysteen liittyvät näkökohdat tietysti korostuivat jos raskauden alku oli ollut vaikea tai jotain hälyttävää ilmeni raskauden myötä. Muutoin raskautta sävyttivät vaimon kasvavan vatsan seurailu ja pikkuhiljaa myös tavaroiden hankkiminen lapselle. Ultraäänitutkimukset konkretisoivat isille syntyvää lasta ja moni isä mainitsikin ne raskausajan parhaana muistona.

Niin kysely- kuin haastatteluaineistonkin isistä lähes kaikki osallistuivat lapsen synnytykseen kuten nykyään isät Suomessa yleensäkin osallistuvat. Haastatelluista isistä lähes kaikki halusivat ehdottomasti mukaan synnytykseen. Muutama isä kuitenkin epäröi ensin, koska neulojen ja veren näkeminen tms. teki heille huonon olon, mutta rohkaistui kuitenkin mukaan. Lapsen syntymä, ja se kun oman lapsen sai ensimmäisen kerran syliinsä oli synnytystapahtuman kohokohta isille. Vaikeinta monelle oli katsella avuttomana vaimon kovia kipuja. Useimmille isille myös tunne isyydestä syntyi samalla kun lapsi syntyi ja lapsi tuntui heti omalta. Muutama isä sen sijaan kuvasi todellisen isyyden tunteen ja tunnesiteen lapseen syntyneen vasta pikkuhiljaa lapsen kanssa vietettyjen viikkojen ja kuukausien myötä. Haastateltujen miesten tavassa kuvata isäksi tulemistä korostui usein tunteiden ja tunnesiteiden pohdinta.

6. ELÄMÄÄ LAPSEN KANSSA

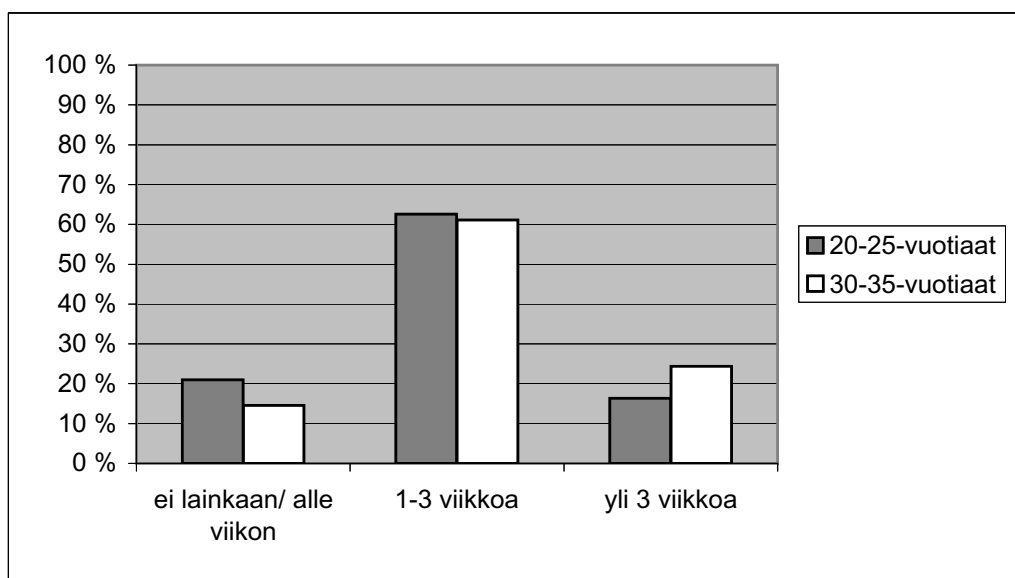
Tässä luvussa keskitytään kyselyyn vastanneiden sekä haastateltujen isien näkemyksiin isyyden alkutaipaleesta ja isien lastensa kanssa viettämästä ajasta. Lasten hoitaminenhan on niitä kodin tehtäviä, joihin miehet osallistuvat kaikkein eniten. Kuinka moni isä yleensä oli ollut isyyslomalla ja oliko isän iällä yhteyttä isyysloman pitämiseen? Entä miten isät osallistuvat lastensa arkeen, hoitoon ja hoivaan?

6.1 Isyyslomalla

Nykyään enemmistö suomalaisista isistä pitää isyysvapaata. Vanhempainvapaan ja hoitovapaan pitäminen on isien keskuudessa vielä kovin harvinaista. Tässä luvussa tarkastellaan isien mielipiteitä vauvan hoidosta ja isien osallistumisesta siihen. Haastattelujen avulla kuvataan myös isien kokemuksia isyyslomasta.

Kyselyyn vastanneista isistä 76% oli jäänyt pois työstä vähintään viikoksi hoitamaan lastaan, 15% ei ollut jäänyt kotiin lainkaan tai oli jäänyt kotiin alle viikoksi. 8% vastasi, ettei kysymys koskenut heitä, ts. nämä isät eivät olleet ilmeisestikään olleet työssä lapsen syntymän aikaan. Isät olivat olleet keskimäärin 4.8 viikkoa pois työstä lastaan hoitamassa. Tyypillisin (moodi) kotonaoloaika ja ajan mediaani olivat 3 viikkoa, eli 18 päivän isyysloman verran. Yli 3 viikon lomat ovat vanhempain- ja/ tai hoitovapaan pitämistä ja osittain kenties isyyslomaan yhdistettyä tai lapsen syntymän yhteydessä pidettyä vuosilomaa.

Kuvio 2. Kuinka pitkäksi aikaa isät olivat jääneet kotiin hoitamaan lastaan? Ikäryhmittäin (%) (N=1 067)

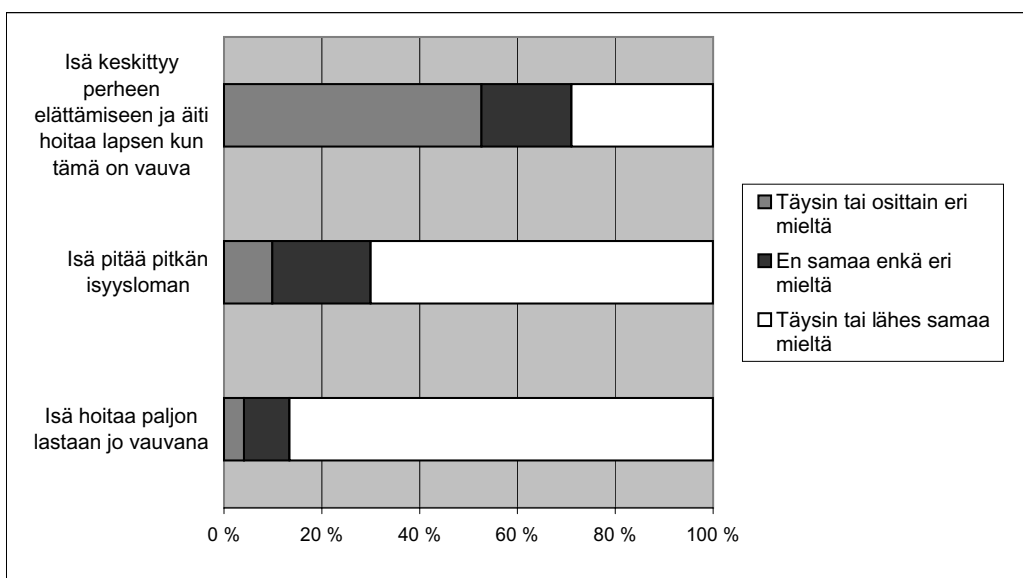

Kuviosta jätetty pois ne isät, jotka olivat vastanneet "ei koske minua/ en ollut työssä", joita oli 8.4% vastaajista.

Kuten kuviosta 2 käy ilmi, oli nuoremman ikäryhmän isissä useammin niitä, jotka eivät olleet jääneet lainkaan kotiin lasta hoitamaan ja vanhemmassa ikäryhmässä useammin niitä, jotka pitivät yli 3 viikon loman (**).

Kun isän osallistumista lapsen hoitamiseen jo tämän ollessa vauva ja isyysloman pitämistä tarkasteltiin kyselyaineistossa väitelauseiden avulla, oli 70% isistä vähintäänkin ”lähes samaa mieltä” siitä, että ”isän rooliin kuuluu pitää pitkä isyysloma” (kuvio 3). Pitkän isyysloman pitämiseen ei suurempi osa nuoremman kuin vanhemman ikäryhmän isistä osannut ottaa kantaa (**). Pitkällä isyyslomalla siis tarkoitettaneen tässä 3 viikon pituista, vain isille tarkoitettua lomaa.

Kuvio 3. Isän rooliin kuuluu silloin kun lapsi syntyy (%) (N=1 187–1 206)

Kuviosta on jätetty pois vastaukset ”ei koske minua”. Näitä vastauksia olikin vain väitteessä, joka koski isyyslomaa (1.3% vastaajista).

Ja vähintään lähes samaa mieltä oli peräti lähes 90% isistä sen väitteen kanssa, että isän kuuluu hoitaa paljon lastaan jo kun tämä on vauva. Vain vajaa kolmannes isistä koki, että isän rooliin kuuluu perheen elättämiseen keskittyminen äidin hoitaessa lasta kun tämä on vauva. Ikäryhmittäin tarkasteltuna oli suurempi osa nuoremman ikäryhmän isistä elättäjyyteen liittyvän väitteen kanssa samaa mieltä (***)

Myös haastatelluista miehistä oli suurin osa pitänyt isyysloman. Yleensä ainakin osa isyyslomasta pidettiin heti lapsen syntymän jälkeen tai siinä vaiheessa, kun äiti ja lapsi pääsivät sairaalasta kotiin. Näin perhe pääsi yhdessä opettelemaan kotona uutta elämänrytmiä. Muutama haastateltu isä oli halunnut säästää osan isyyslomasta tätä myöhemmäksi ajankohdaksi, sillä he kokivat, että isä pystyy isomman lapsen kanssa tekemään enemmän asioita ja lapsen kanssa yhdessäolo on siten isällekin antoisampaa kuin aivan vauvavaiheessa.

MJ: "Olitsä isyyslomalla?"

Hva: "Joo, mut pikkasen myöhemmin sitte, tota.. toukokuun puoltaväliä ku tyttö pääs kotiin ni mä olin kesäkuun alusta eteenpäin, isyysloma ja sitte vuosilomat siihen perään ni mä olin melkein kaks kuukautta kotona." (H02, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

"Et mähän olin heti pari viikkoo isyyslomalla siinä, että et sitä kautta sitten ni halusin että pääsee heti alkuun mukaan siihen et varsinki jos toinen on väsyny ja muuta niin voi sitten jakaa vähän kuormaa et voi ite tehdä sitte tämmösiä muita rutiineja ku imettämistä." (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

M.J.: "Olitsä isyyslomalla silloin?"

Hva: "Mä olin vajaan pari viikkoo silloin ku lapsi synti, elikkä ensin viis päivää sairaalassa ja sit viikon kotona. Loput isyyslomat sitte pidin tossa seuraavan vuodenvaihteen ympärillä, ni siinä me sitten mentiin niinku pidemmäks aikaa, me oltiin viis viikkoo vaimon kotimaassa lomalla koko perheen kesken. Se tuntu mun mielestä ihan hyvältä sillai että ku se lapsi oli siis, niin se täytti kuus kuukautta sinä aikana ku me oltiin siellä niin se sit oli jo pikkusen isompi et sen kanssa pysty isäki tekemään vähän enemmän juttuja. Et must tuntuu et jos ois pitänyt sen kaiken isyysloman silloin heti alkuun ni sit siin ei olis hirveesti ollu sitä isyyttä ku tuntuu et sen pienen vauvan kanssa on kuitenkin niin paljon vähemmän juttui mitä pystyy niinku tekemään." (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Osa isistä ei ollut pitänyt "virallista isyyslomaa" vaan oli ollut vuosilomalla. Myös opiskelija ja yrittäjäsät järjestelivät töitään ja opintojaan niin että voivat jäädä lapsen syntymän jälkeen vähäksi aikaa kotiin vaimon avuksi, vaikka eivät "virallista" isyyslomaa pitäneetkään.

MJ: "Olitko sä isyyslomalla?"

Hva: "En varsinaisesti. Mutta hyödynsin kyllä ihan tarkoituksellisesti sitä, että olin just aloittanut yrittäjänä ja saanut starttirahan, ja käytin sitä hyödykseni. Eli käytin sitä hyödykseni ja tein hyvinkin lyhyttä työviikko. Ja sanotaanko ensimmäiset kaks viikkoo mä kotona suunnittelin yritystoiminnan aloitus toimenpiteitä, et olihan se jo tavallaan lähtenyt liikkeelle, mutta olin läsnä siinä jatkuvasti. JA asiasta oli keskusteltu, ja jos tulee jotain niin kysy ihmeessä, et mä oon tässä sitä varten." (H11, yrittäjä, 29 v.)

MJ: "Olitko isyyslomalla silloin?"

Hva: "Joo tavallaan. Meillähän on sellanen tilanne, että mä opiskelen ja mä oon nytten ollut kokoajan tässä kotona, että mä en vielä oo mitään isyysloma kaavakkeita Kelalle täyrytänyt, koska se nyt sitten tulee olemaankaan. Niin en mä nyt voi sanoa, et oon kokoajan kotona mukana enemmän tai vähemmän." (H12, alempi toimihenkilö, opiskelija, 28 v.)

Haastatellut isät olivat siis yleensä ensimmäiset päivät lapsen kotiuduttua kotona vaimon apuna. Useilla alku sujui hyvin ja helposti, vaikka olihan se kaikille jännittävää aikaa ja tuoreet vanhemmat voivat aluksi "syllistyä hieman ylilyönteihin" kun olivat niin varovaisia lapsen kanssa.

MJ: "Tutkimusten mukaan lapsen syntymä on iso asia perheessä ja pikkulapsivaihe on erityisen rankkaa aikaa ni onks sun mielestä teillä ollu rankempaa?"

Hva: ”Ei. Tietysti tääkin on se asennoitumiskysymys et miten sä asennoidut asiaan tai vanhemmat asennoituu asiaan, et totta kai jos sä et oo varautunu siihen et sun yöunet jää vähemmälle ja se on taas vanhempien pelattava yhteen pussiin niin et kummalleki riittää sitä lepoaika kummalleki riittää sitä vapaa-aikaa, annetaan sitä liizii molempiin suuntiin. Et jos toinen naulataan keittiön hellan ja makuuhuoneen väliin ni ei, se ei toimi, et kyl sil toisellaki täytyy olla se hengähdystauko. Kyl se emäntä pitää päästää kaupungille shoppailemaan ja katteleen vähän muutaki ku sitä vaipparallia.” (H04, yrittäjä, 38 v.)

”No sehän suju silleen että kun tultiin, mun isä heitti meiät sieltä himaan ni laskettiin sit turvaistuun siihen eteiseen ja ihmeteltiin et hmm mitäs me nyt tehään et tässä se nyt sitte on. Et mitäs sen kanssa nyt sitte pitää tehdä, ku toinen nyt on tyytyväisenä siinä möllöttää mut et, kyllä ilmottaa tietysti jos on nälkä ja näin mut et miten muuten et kun kaikki on ns ookoo ja kaveri on hereillä ni mitä sen kanssa voi tehdä et muuta ku pidellä sylissä, et voiks sille niinku, okei jutella tämmöstä mut et haluaisko se nähdä ympäristöä mitä kaikkee. Et tota ku ei ollu mitään tietymystä siitä että, et miten tommosen ihan pienen kans ollaan...” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

”Nyt jälkeen päin ku aattelee ni sehän oli tosi helppoo eihän se tyttö ku vaan ollu, niinku syö ja on ja syö ja on, ja sit välillä vaihetaan vaippa. Mut kyl siin oli ihan hirvee et mehän rampattiin vuorotellen kuuntelemassa et hengittääks se, ku se nukkuu. Ja sitte tota mä kirjoitin tommoseen ruutuvihkoon aina ku tuli et nyt on pissat ja nyt annettiin tissii niin ja niin kauan ja sit me annettiin ihan alkuvaihees ihan vähän lisämaitoo ni kaikki ne millimäärät mitattiin ja laitettiin ylös ja kuinka monet kakat, ja sit neuvolatädiltä kysyttiin et onks tääl riittävästi näitä ja sit se sano et toi on ihan turhaa hommaa, mä jo suunnittelin et mä teen excel-taulukon niistä mut ei se sitte, onneks se sit jäi. Mut sitä ku ei tiedä se johtuu siitä, sitä on tosi avuton, ja sit sitä pelkää hirveesti ettei mitään satu.” (H05, ylempi toimihenkilö, 28 v.)

Positiivisimmin kotiintuloa kuvasivat aineistossa ne haastatellut, joiden lapsi oli joutunut olemaan sairaalassa normaalia pidempään. Nämä olivat perheitä, joissa lapsen terveyteen oli liittynyt erityistä huolta. Lapsi oli sairas tai syntyi ennenaikaisena. Kotiin päästyä tiesi näille perheille tavallaan myös sitä, että asiat olivat lapsen kohdalla hyvin. Toisaalta näissä perheissä alkua saattoi helpottaa sekin, että perhe oli viettänyt useamman päivän sairaalassa ja päässyt jo siellä opettelemaan lapsen hoitoa ja rutiineja.

”No tota, onhan se tietysti semmosta jännittävää aikaa, oltiin sitten hirveen hyvin perillä asioista koska tämmösen keskosvauvan kanssa oppii paljon, koska se sairaalassa oloaika on pidempi ja sellasen ohjatun olon ja tarkat ohjeet siitä miten edetään. Hyvin tai erinomaisesti se suju, ei ollu mitään ongelmia ja tyttö oli kiltti kuin mikä, ei kohtuuttomasti valvottunu eikä millään, ainoo oli et kolmen tunnin välein häntä piti syöttää, se toi tavallaan sellasen lisätekemisen siihen.” (H02, ylempi toimihenkilö, 32 v.)

MJ: ”Miten alkuaika lapsen kanssa sujui kotona?”

Hva: ”Tota... Hyvin. Meidän tapauksessa me päästiin kotiin sit vasta vähän reilun viikon kuluttua. Ja aluks sinä oli tiettyjä hoitotoimenpiteitä, joita piti suorittaa ja tiettyjä asioita piti varoa. Mutta jollain tavalla se jännitti enemmän siellä sairaalassa, kun siellä annettiin neuvoja mitä pitää tehdä... Ja sitä sit jännitti siltä lähtiessä. Et osataaks me ja pystytäänks me täyttämään kaikki nää tarpeet, mut sit samantien oikeastaan sitä tajus, kuinka oli tärkeitä

päästä kotiin ja elämä muttu ihan mielettömän paljon paremmaks. Et kaikki se huoli ja murhe jota kenties jossain sairaalassa kokee, tavallaan poistu ja päästiin siihen omaan arkeen kiinni. Ja siinä oli hirveen tärkeä asia se, sekä minulle ja vaimolle, et me saatiin alottaa pyörittää sitä huushollia, ja sitä normaalia kotiarkea. Et kaikki ongelmat muuttu pinemmiks, eikä niitä enää niin noteerattukaan ikään kuin ongelmaks, koska siellä on niin paljon muitakin asioita, kun sitä, että katotaan sängyssä makaavaa lasta ja murehditaan, et nyt jotain on ... Hyvin lähti käyntiin alkupeloista huolimatta.” (H12, alempi toimihenkilö, opiskelija, 28 v.)

Mutta monelle uudelle perheelle alku kotona oli rankkaa ja jopa kaoottista aikaa kun opeteltiin hoitamaan lasta, ja väsymys sekä epätietoisuus siitä miten lapsen kanssa tulisi olla painoi. Lapsen syntymä voi lopullisesti konkretisoida myös ”vapaan elämän” päättymistä.

”Vähän hankalasti. Oli koliikkia ja me oltiin väsyneitä, mutta siis nyt on taas silleen vaan vaaleenpunasta päässä että olihan se ihanaa mutta se oli oikeesti aika hirveitä, tosi vaikeeta ja pelottavaa ja kaikki oli uutta, semmonen kokematon eikä tiedä mitä tehdä...” (H01,)

”Se kyl sillä tavalla yllätti mut vähän, et sellaiset käytännön jutut mistä olin ollut vähän huolissaan, miten se kylvetys ja vaippojenvaihto ja syöttäminen ja kaikki tää olikin sit aika helppo oppia jo siellä laitoksella ... Mut sit yllätti myös se miten raskasta se oli. No okei, se oli fyysisesti raskasta sillä tavalla, että kun (vaimon) piti alussa tottakai levätä, ja mä käytännössä tein kaiken siinä pari ekaa viikkoa oikeastaan. Sillon kun (tyttö) nukku ni äkkiä kävin kaupassa ja taas takas. Mutta ennen kaikkea se, et mulle tuli ihan pieni, eikä ihan pienikään masennus. Jotenkin se tuntu jotenkin kun on neljänseinän sisällä ihan kiinni kokoajan kiinni pienessä lapsessa ja kun se ei tietenkään pärjää ilman vanhempiaan hetkeäkään, muuta kun nukkuessaan ja sillonkin pitää vähän varmistaa onks kaikki kunnossa. Ni se jotenkin, mä oon miettinyt et se oli ... vapauden illuusion menettäminen. Illuusion sen takia, et ei oikeestikaan, vaikka ei tässä nyt oo viimeeseen kolmeen vuoteen riekuttu missään, ni nyt se oli sit ihan oikeesti konkreettisesti niin, että oikeesti ei mihinkään pääse. Et esimerkiksi roskien vieminen ulos tuntu helpotukselta, kun pääsee niin kun ees hetkeks pois sieltä.” (H13)

Suurin osa isistä jäi siis isyyslomalle tai järjesteli töitään niin että pystyi jäämään vähäksi aikaa kotiin, kun äiti tuli lapsen kanssa synnytysairaalaan. Alku kotona oli monille rankkaa, sillä uuden rytmin ja lapsen hoidon opettelu vei aikaa.

6.2 Isä osallistuu lapsen hoitoon

Kotityöt ovat yhä pitkälti äitien vastuulla useimmissa kodeissa, mutta lasten hoitaminen ja lasten kanssa oleminen ovat niitä kodin tehtäviä, joihin isät ovat alkaneet kaikkein yleisimmin osallistua. Tässä luvussa tarkastellaan isien osallistumista lastensa hoitoon ja huoltoon. Mitä lapsen hoitoon liittyviä tehtäviä isät hoitavat ja miten he yleensä osallistuvat lapsensa arkeen?

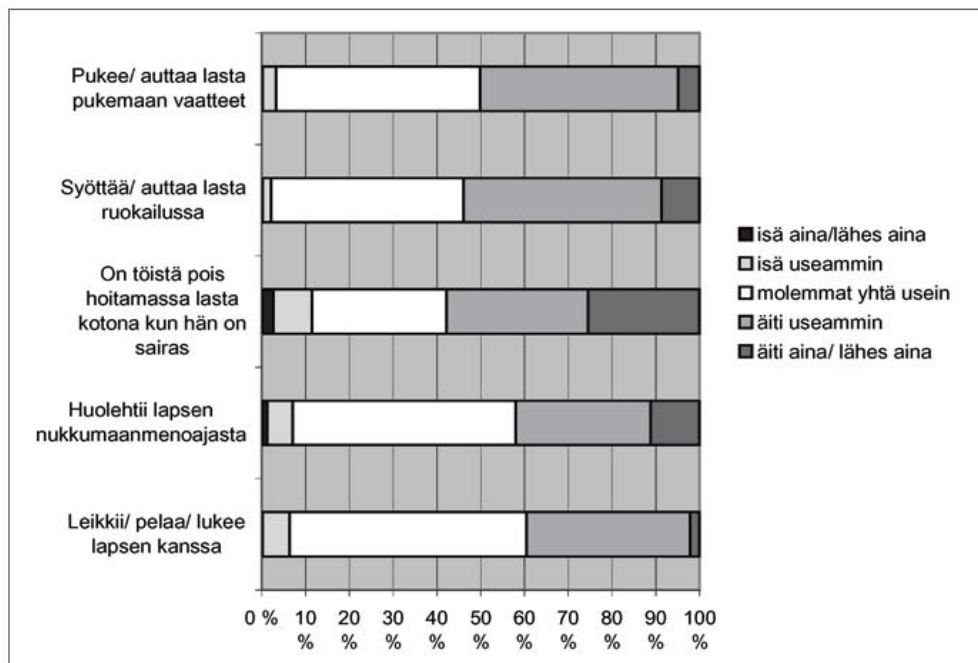
Kun kyselyssä isiltä tiedusteltiin kumpi vanhemmista hoitaa lasta ja muita lapsen arkea koskevia asioita, hyvin moni tehtävä näytti olevan enemmän äitien kuin isien hoidossa. Muutamam

tehtävät olivat sellaisia, että usein kumpikin vanhemmista teki niitä, mutta isät eivät tehneet mitään kysytyjä lapsen hoitoon tai arkeen liittyviä asioita juuri koskaan äitiä useammin.

Pois työstä lapsen sairauden vuoksi oli lähes kolmessa viidestä tapauksesta äiti, toisaalta tätä lapseen liittyvää tehtävää hoiti pieni joukko miehiä useammin kuin muita kysytyjä lapsen liittyviä asioita (kuvio 4).

Kuvio 4. Kumpi vanhemmista hoitaa useammin perheessä seuraavat lasta koskevat asiat? (%) (N= 592 – 1204)

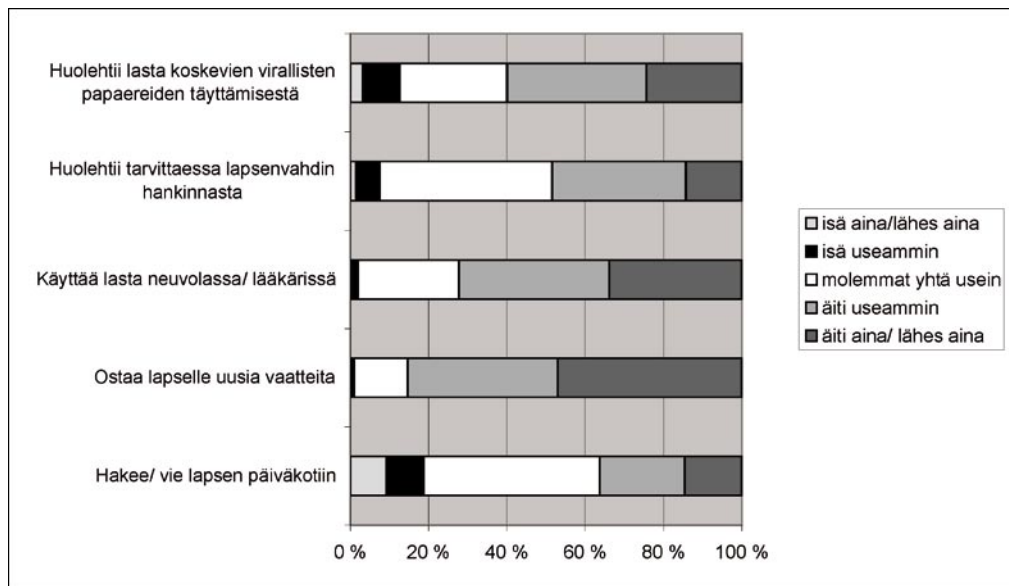

Kuviota rakennettaessa poistettiin luokka "ei koske minua", joita vastauksia oli alle 1% muissa paitsi "On töistä pois hoitamassa lasta kotona kun hän on sairas 50.7%".

Lapsen syöttäminen tai ruokailussa avustaminen oli toinen useimmin äidille kuuluva tehtävä. Sen sijaan lapsen kanssa leikkiminen ja lukeminen oli useimmin lapseen liittyvä tehtävä, jota kumpikin vanhemmista teki yhtä usein. Toinen lähes yhtä usein vanhempien jakama tehtävä oli lapsen nukkumaan laittaminen. Lapsen pukemisesta vastasi noin puolessa tapauksista useammin äiti ja muutoin vanhemmat tekivät sitä lähes yhtä usein. Näissä lapsen päivittäiseen hoitoon liittyvien tehtävien jaossa ei ollut ikäryhmien, koulutuksen eikä sosiaalieconomisen aseman mukaan tarkasteltuna eri ryhmien välillä tilastollisesti merkitseviä eroja.

Kun tarkastellaan muutamia, ei suoranaisesti lapsen hoitamiseen, vaan lapsen muuhun päivittäiseen elämään liittyviä tehtäviä, jakoivat vanhemmat useimmin lapsen viemisen tai hakemisen päivähoitosta. Viidesosa isistä hoiti lapsen päiväkotiin viemistä tai sieltä hakemista äitiä useammin, ja noin puolet vanhemmista vei tai haki lapsen päiväkodista lähes yhtä usein (kuvio 5).

Kuvio 5. Kumpi vanhemmista huolehtii useammin seuraavista lasta koskevien asioiden hoidosta? (%) (N=433–1 202)

Kuviota rakennettaessa poistettiin luokka "ei koske minua", joita vastauksia oli alle 1% muissa paitsi "huolehtii tarvittaessa lapsenvahdin hankinnasta" 14.1% ja "hakee/ vie lapsen päiväkotiin" 63.9%.

Äidit ostivat isien mukaan lasten vaatteet lähes aina. Yllättävän usein (noin 70% äideistä) äidit käyttivät lasta myös lääkärissä tai neuvolassa useammin kuin isät. Nuoremman ikäryhmän isissä oli kuitenkin enemmän niitä, jotka ostivat lapselle vaatteita ”yhtä usein kuin äiti” (***)¹. Lapsenvahdin hankkimiseen osallistui puolet isistä vähintäänkin yhtä usein kuin äiti, mutta lasta koskevia virallisia papereita täytti – isää useammin - peräti kolme viidestä äidistä. Vanhemman ikäryhmän miehissä oli enemmän niitä, joiden puoliso hankki useammin lapsenvahdin, nuoremmilla asia hoidettiin useammin tasapuolisesti vanhempien kesken (**). Useimmin niitä isiä, jotka ilmoittivat täyttävänsä lasta koskevia virallisia papereita vaimoaan useammin, oli yliopisto- ja korkeakoulututkinnon suorittaneissa (**), sekä ylemmissä toimihenkilö- ja johtavassa asemassa olevissa miehissä ja toisaalta harvimminkin työntekijöihin kuuluvissa miehissä (***)

Myös haastatteluilta isiltä tiedusteltiin miten paljon he osallistuvat lapsensa hoitoon ja ovatko lapsen hoitoon liittyvät tehtävät, joita isät hoitavat, jotenkin muuttuneet lapsen kasvaessa. Millaisia asioita isät sitten lastensa kanssa puuhailevat?

Kun tuore perhe tuli kotiin synnytysairaalaan ja isä oli isyyslomalla oli isän ja äidin osallistuminen lapsenhoitoon monesti varsin tasapuolista. Haastatellut isät yrittivät helpottaa vaimon väsymystä ja hoitaa myös kotia mahdollisimman paljon.

¹Testaukset tehty kolmeluokkaisina, 1) äiti aina tai useammin, 2) molemmat vanhemmat yhtä usein ja 3) isä aina tai useammin.

”Kyl meil itse asiassa semmonen karkee jako on et vaimo imettää ja mä vaihdan vaipat on niinku se lähtökohta, ja sitte tota sit tosiaan mä yöllä syötän pullosta sillai et just sen takia että vaimo saa nukuttuu jonkun rupeaman vähän pidempään, tyyliin jotain 4 tuntia putkeen jos mä otan yhen ruokkimisen siitä välistä. Ja sitte mä käyn kaupat ja kaikki et tietty se nyt on et vaimo on sidottu siihen et jos se kahen tunnin välein syö ni ei siin paljoo ihmeitä tehä muuta ku istuta sohvalla ja katota Kyläsairaalaa telkusta.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Kun isä palasi työhön lankesi päävastuu lapsen hoidosta automaattisesti äidille ainakin päivisin. Iltaisin ja viikonloppuisin suurin osa haastatelluista isistä osallistui sitten varsin paljon lapsen hoitoon, ja äideille annettiin vapaa-illoja ja vapaapäiviä lapsenhoidosta. Toisaalta esimerkiksi oman talon rakentaminen tai remontointi olivat asioita, joita tehtiin perheen eteen ja ne estivät isää osallistumasta lapsen hoitoon kovin paljoo kyseisellä hetkellä.

”Viikonloppuisin ni tyttö on aika paljon ollu mun kanssa, viikolla sitten töitten jälkeen aika paljon on mun kanssa ja mä hoidan syömiset ja muut ja leikkimiset ja muut että sen ajan kun minä oon töissä ni vaimo on ihan täyspäiväisesti työllistetty siinä.” (H02, ylempi toimihenkilö, 32 v.)

”Sanotaan näin että kyl se menee melkein 60 – 40 emännän piikkiin et mulla on niin paljon töitä tän talon kanssa et välillä menee 70 prosenttiseksi emännän hoidettavaksi jopa enemmänki, sit on niitä päiviä et emäntä lähtee vaikka kaupungille niinku viime lauantaina ja mä oon sit koko päivän tai koko viikonlopun sit pojan kanssa kaksistaan.” (H04, yrittäjä, 38 v.)

Jos puolestaan isä oli päivisin kotona lasta hoitamassa tai vaimo teki vuorotyötä, oli isä oli päävastuussa lapsesta usein vaimoa enemmän. Tällöin vaimo oli työstä tultuaan hieman enemmän lapsen kanssa niin että isä puolestaan sai omaa aikaa.

”Jos me ollaan molemmat kotona ni se on aika puoliks, ehkä silloin ku me ollaan molemmat kotona mä otan pikkasen enemmän vapauksia että mä saatan esimerkiks päiväunille nukuttamisen antaa vaimolle hoidettavaks, tai sitten oikeen tarkotuksella annan hänelle ehkä enemmän, ehkä 60 – 40 on tää suhde, silloin kun me ollaan. Mutta nykyään kun mä oon päivät kotona ja vaimo on töissä ja, silloin arkisin iltasin mä annan nukuttamisen hälle vaikka mä oon ite siinä vieressä, mutta koska poika syö vielä rintaa niin se on jotenkin vähän niinku automaattista.” (H01, freelancer, 27 v., hoitovapaalla)

”...et nyt (vaimo) on menny töihin et (vaimo) tekee vuorotyötä ni mä oon tälläkin viikolla kolme iltaa (tytön) kanssa et kyl meillä on alusta lähtien ollu oikeestaan se että mä oon keskimäärin se joka laittaa (tytön) nukkumaan... ja ei (tytön) hoidossa ole sellaista vaihetta jota mä en olisi tehnyt että tota ni me ollaan tosi tasapuolisesti jaettu se kaikki mitä siinä tehdään. Ja (vaimosta) tuntuu että mulla on aktiivisempikin rooli siinä kuin hänellä ja se on tietyllä tavalla hänelle sellanen vaikea paikka vaikka me ollaan siitä puhuttu ettei se oo mikään ongelma, niinku et mä en koe sitä ongelmaks mut huomaa heti et naisen kanaemo sieltä, sisäinen kanaemo paistaa että naisen pitää tehdä, mä oon et minkä takia et mitäs jos naisen vaikka pitäis vähän levätä välillä.” (H08, alempi toimihenkilö, 30 v.)

Kun kumpikin vanhemmista oli työssä perhevapaiden jälkeen, alkoi lapsenhoito monien isien mukaan jakautua entistä tasaisemmin. Myös lapsen kasvaminen ja se, että isän oli helpompi hoitaa lasta kun lapsi ei ollut enää imettämisen vuoksi riippuvainen äidistä, vaikutti tähän hoidon jakaantumisen tasoittumiseen.

”Nytten ku me molemmat ollaan töissä ni nyt tuntuu et se menis paljon silleen niinkun tasasemmin tai jakautuis paljon tasasemmin se lapsen kanssa oleminen ja hoitaminen niinku tälläset normaali jotkut pesut ja syöttämiset ja muut ni tuntuu et se menee enimmäkseen siinä niinku silleen yhdessä et normaalisti aina illalla syödään yhdessä mut sit suht koht tasasesti aina jommallakummalla toisella on jotain iltamenoa ja sit toinen tekee ruuan ja on lapsen kanssa. Tai siltä must ainaki tuntuu et se menis aika tasasesti, pitäs varmaan sit kysyy mun vaimolta et onks sekin samaa mieltä.” (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Osa isistä kaipasi itseltään lisää oma-aloitteisuutta lapsesta huolehtimisessa. Ja moni isä halusikin olla myös lapsen kanssa kahdestaan, niin ettei äiti ollut paikalla ohjaamassa ja neuvomassa. Isät halusivat näin opetella hoitamaan lasta itsenäisesti ja näyttää myös itselleen, että pärjäisivät lapsen kanssa äidin olematta läsnä.

”...et sillai tietysti kun (vaimo) on päivisin lapsen kanssa niin ...et yritetään tietenkin edelleen hoitaa yhtäpaljon, mut ehkä pientä oma-aloitteisuutta vois olla ittellä vielä enemmän. Ettei se oo sillailla, et (vaimon) täytyy sanoa, et voisit sä vaihtaa vaipan, vaan et se on nyt semmonen asia, mut sitäkin yritetään tai siihen yritetään keskittyä. Et se ei oo sellasta, et toinen ohjaa ja se välillä itteekin ärsyttää kun ittestään ei tajunnut, vaan toisen täytyy sanoa siitä sitten.” (H15, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

”... mutta ennemmin niin päin että (puoliso) tekee iltasin asioita että sillä on tyyliin parina iltana viikossa tyyliin tämmösiä vakiomenoja sitte että mä oon lapsen kanssa kahestaan sitte että, saa sitä omaa aikaa lapsen kanssa koska mä oon huomannu että se on tosi tärkeetä että mä nimenomaan haluan että se äiti ei oo koko ajan pyörimässä nurkissa että saa viettää lapsen kanssa kahestaan aikaa. Ja tavallaan niinku koko ajan toistuvasti osottaa itselleen myöskin siinä samalla sen että hei mä pärjään tän lapsen kanssa kahestaankin ja niinkun voi lähtee lapsen kanssa tekemään et jos niinkun tulee jotain että toisella on menoo, et jos tämmöstä ei ois harrastanu ni sitä oiski yhtä äkkii sormi suussa ja lapsi pahimmassa tapauksessa alkais ikävöimään äitiä sitte kovasti että, ja semmost tilannetta mä en taas halua että mä oisin tavallaan vieras sille lapselle.” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

Useilla isillä oli jo muodostunut yhteisiä kahdenkeskisiä tekemisiä lapsen kanssa. Moni isä esimerkiksi leikki jotain tiettyjä leikkejä, joita äiti ei leikkinyt lapsen kanssa ja usein nämä leikit olivat hieman fyysisempiä ja ”rajumpia” kun äidin kanssa leikityt leikit. Myös musiikki yhdisti joitakin isiä ja lapsia.

”Mun kanssa on ehkä enemmän semmosia, ei voi sanoa liikunnallisia mutta kehon hallintaa liittyviä juttuja niinku pompitaan ja tämmöstä mitä (tyttö) haluaa koska mä oon sitä enemmän tehny, heitelly ja kaikenlaista sellasta. Ja (tyttö) aika rohkeesti tekee mun kanssa kaikenlaisii sellasii asioita koska mä oon niitä sen kanssa aina tehny” (H08, alempi toimihenkilö, 30 v.)

”...tykkään musiikista ja musisoinnista muutenki et oon tämmönen digitaalipianon onnellinen omistaja ni tota sillä sitte kun (lapsi) on osottanut mielenkiintoa sitä kohtaan ni ollaan ihan soiteltu sit et kaveri hakkailee niit koskettimia mut ei se haittaa et se on vähän ollu mun ja (lapsen) juttu... sitteet ihan selkeesi välillä kaveri tulee ihan ottaan kädestä kiinni ja raahaa sinne pianon luokse et nyt pitäs päästä soittelemaan.” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

Myös lapsen kylvettäminen oli monilla isän ja lapsen yhteinen hetki, muutama isä kävi lapsen kanssa kahdestaan jo myös uimassa.

”...itse asiassa me ollaan käyty aika paljon kahestaan uimassa esimerkiks ku (tyttö) tykkää siitä ... ..” (H08, alempi toimihenkilö, 30 v.)

”...kylvettäminen on kyl aika suosikki juttu... selkeesti niin kun vaan mun ja (pojan) juttu... Ja sen on musta kiva et se on ihan vaan mejän juttu... ja sitten on muodostunut hirveen kiva rutiini, et arkisin aamulla, et mä aina aamutoimet hoidan ite sillein, et poika on vielä hereillä siinä kun mä touhuun, ja se tykkää istuu siinä sitterissä vieressä ja naureskella. Et se on hirveen kiva et aamulla näkee ja saa olla sen lapsen kanssa, koska muuten siitä tulis aika pitkä jakso, et jos se nukkuis varsnkin aamusin, ja sitten vaan iltasin...” (H15, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Kun isiltä tiedusteltiin, miten paljon he päättävät lapsen hoitoa koskevista asioista sanoi varsin moni isä, että perheessä pyritään päättämään asioista vaimon kanssa varsin tasapuolisesti. Ja suurin osa isistä oli aivan tyytyväisiä siihen määrään mitä sai päättää lapsen asioista.

”Kylhän meillä jonkunnäkönen demokratia on tota asioiden suhteen että keskustellaan ja sitte tehdään yhdessä päätöksiä että, etet joskus taivutaan sitte jos tulee ristiriitoja ni toisen tahtoon ja joskus toisen tahtoon et se vähän riippuu tilanteesta, et on pyritty kumminki ku molemmat on aika noviiseja ollu asioiden suhteen niin miettimään sitte yhdessä ja tekemään sitte jonkunnäkösiä kompromisseja ....et mun mielestä se on aina hyvä et jos on kahet aivot miettimässä asioita sen sijaan et jos ois vaan yhet että tämmösissä asioissa nimenomaan missä kummallakin on ehkä vastaavat tiedot ja taidot ja muut että. Et ainoo asia jossa mä haluan olla meidän perheessä päättävässä asemassa on raha-asiat [naurahdus] että muissa asioissa on jonkunnäkönen demokratia sitte.” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

”Mut ehkä se on vähän silleen et äiti päättää et mitä kivaa uutta vois tehdä lapsen kanssa ja se on viemässä sitä erilaisiin juttuihin ja mun rooli on enemmän just kattoo et se on ihmisiks ja pitää kuria ja sellasta.” (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Toisaalta haastatelluissa isissä oli myös melko monta, jotka sanoivat vaimon päättävän asioita enemmän. Ja osa niistäkin isistä, jotka kokivat vaimon päättävän enemmän, olivat tyytyväisiä koska kokivat vaimon osaavan asiat paremmin ja tekevän hyviä päätöksiä. Osa isistä ei sen sijaan ollut vaimon suurempaan päätösvaltaan tai joihinkin päätöksiin oikein tyytyväisiä ja välillä perheissä keskusteltiinkin asiasta.

”...mut on semmosia täs arjessa että koska mennään nukkumaan ja niin pois päin ni kyl mä niistä ihan päätän mutta että se just et isommat jutut että mä en osta vaatteita ja tee päätöksiä että nyt (tyttö) tarvii tommosta ja tämmöstä ja niinku.. koska siin ei oo mitään järkee että mä sitä tekisin koska (tyttö) ei ois niin hyvin puettu ku se on (naurahdus) Ja sit tavallaan mulla jotenkin hirveen helposti nyös unohtuu asioita, kai sekin on perimiehininen ominaisuus et vaik on sovittu et mun pitäisi joku asia tehdä hoitaa tai päättää ni sit se voi olla hyvinki pitkään hoitamatta ku ei se niinku, et en oo omasta mielestäni kauheen luotettava tälläsissä isoissa asioissa koskien perhettä, mikä ei välttämättä ole ollenkaan, en ole ylpeä tästä asiasta mut näin se nyt menee. Koitan parantaa tapojani.” (H08, alempi toimihenkilö, 30 v.)

MJ: ”Haluisitsä päättää enemmän?”

Hva: ”No en oikeestaan, turhuutta. Kun vaimon päätökset on tosi hyviä niin miks päättää huonosti siks et sais ite päättää.” (H01, free-lancer, 27 v.)

”... sanotaan niin, et mä tunnen osallistuvani päätöksentekoon se on kuitenkin niin et, (vaimo) sit kuitenkin vähän enemmän päättää ja se on aiheuttanut pientä kiistaakin.” (H13, ylempi toimihenkilö, 31 v.)

Lapsen hoitamiseen ja muuhun elämään liittyvät tehtävät näyttivät siis perheissä olevan varsin paljon äitien tehtäviä, mutta lapsen kasvaessa isän oli helpompi osallistua hoitoon ja yhteistä tekemistä lapsen kanssa löytyi enemmän. Mielenkiintoista oli, että haastatteluissa isien osallistumisesta lapsensa hoitoon tuli osallistuvampi kuva kuin kyselyssä.

6.3 Tiivistäen

Tässä luvussa tarkasteltiin kysely- ja haastatteluaineiston avulla miesten isyysloman pitämistä ja sitä, miten isät osallistuivat lapsensa hoitamiseen sekä mitä heidän mielestään yleensä kuului isän rooliin.

Lähes 80% kyselyyn vastanneista isistä oli ollut pois työstä yli viikon lastaan hoitamassa. Tyypillisin työstä poissaolon pituus oli kyselyaineiston isillä 3 viikkoa, (18 päivää) joka on virallisen isyysloman pituus. 30–35-vuotiaissa isissä oli enemmän niitä, jotka olivat yli 3-viikkoa pois työstä lasta hoitamassa. Nuoremman ikäryhmän miehissä oli enemmän niitä isä, jotka eivät olleet olleet lapsen hoidon vuoksi yli viikkoa pois työstä. Isistä 70% olikin sitä mieltä, että isän kuuluu pitää pitkä isyysloma. Haastatteluistakin isistä suurin osa oli pitänyt isyysloman. Opiskelijat ja yrittäjät eivät pitäneet virallista isyyslomaa, mutta hekin järjestelivät töitään ja opintojaan niin, että pystyivät olemaan kotona ainakin tavallista enemmän silloin kun äiti ja lapsi tulivat synnytyssairaalaan kotiin. Osa isistä oli halunnut siirtää osan isyyslomasta hieman myöhäisempään ajankohtaan, koska koki, että se oli isälle antoisampaa sitten kun lapsi on isompi ja lapsen kanssa voi jo hieman enemmän puuhaila. Moni isä oli järjestänyt myös vuosilomiaan isyysvapaan yhteyteen ja voi näin olla kotona pidempään.

Monelle perheelle ensimmäiset viikot kotona olivat rankkoja väsymyksen ja lapsen hoidon opettelun vuoksi. Joillekin isille lapsen syntymä konkretisoi lopullisesti myös ns. vapaan elämän päättymistä. Kyselyyn vastanneista isistä 90% oli myös sitä mieltä, että isän kuuluu hoitaa lastaan paljon jo kun tämä on vauva. Toisaalta lähes kolmannes näki isän rooliin kuuluvana perheen elättämisen ja äidille lapsen hoitamisen silloin kun lapsi on vauva. Erityisesti nuoremman ikäryhmän isissä oli niitä, jotka kokivat elättäjän osan vauvaperheessä isän rooliin kuuluvana. Haastatelluista isistä moni kertoi lastenhoidon olleen varsin tasapuolista silloin kun isä oli isyysslomalla, mutta hänen palattuaan töihin päävastuu lapsenhoidosta siirtyi tietysti päivisin äidille. Iltaisin ja viikonloppuisin isät osallistuivat paljon lapsen hoitoon ja yrittivät antaa vapaahetkiä ja vapaailtoja äidille. Kun kumpikin vanhemmista oli perhevapaiden jälkeen taas työelämässä, oli lastenhoitokin taas tasaisempaa ja myös lapsen kasvaminen ja vähempi riippuvuus äidistä (esim. imettämisen vuoksi) edisti tätä isien osallistumista. Osa haastatelluista isistä kaipasi itseltään kuitenkin enemmän oma-aloitteisuutta lastenhoidossa, vaimo joutui heistä liian usein kertomaan mitä pitäisi tehdä. Moni isä halusikin viettää lapsen kanssa kahdenkeskistä aikaa, jotta oppisi pärjäämään lapsen kanssa yksin, ilman vaimon neuvoja. Isillä ja lapsilla oli myös omia hieman erilaisia yhteisiä tekemisiä kuin äideillä ja lapsilla. Isien leikit olivat usein hieman rajumpia ja fyysisempiä. Moni isä myös esimerkiksi kylvetti aina lapsensa tai kävi lapsen kanssa uimassa.

Kyselyaineiston mukaan äidit olivat kuitenkin useammin pääroolissa lapsen hoitamisessa ja lapsen asioiden hoitamisessa kuin isät. Erityisesti äidille kuuluneita lapsenhoitoon liittyviä tehtäviä olivat lapsen hoitaminen kotona tämän ollessa sairaana ja lapsen auttaminen ruokailussa. Niitä lapsenhoitoon liittyviä tehtäviä, joita vanhemmat useimmin jakoivat keskenään olivat pukeminen, nukkumaanmenosta huolehtiminen, leikkiminen ja lukeminen lapselle. Lapsen asioiden hoidosta vanhemmat puolestaan jakoivat useimmin päiväkotiin viemisen tai sieltä hakemisen sekä lapsenvahdin hankkimisen. Vaatteiden osto oli hyvin usein äidin tehtävä samoin kuin lapsen lääkärissä ja neuvolassa käyttäminen ja lasta koskevien virallisten papereiden täyttäminen. Ylempiin toimihenkilöihin kuuluvat isät ja korkeakoulututkinnon suorittaneet isät täyttivät lasta koskevia virallisia papereita muita isiä useammin. Haastatteluaineiston isistä suurin osa koki päättävänsä lasta koskevista asioista yhtä usein kuin vaimonsa. Ja vaikka vaimo välillä päätti asioista enemmän, oltiin vaimonkin tekemiin päätöksiin yleensä tyytyväisiä.

7. NÄKEMYKSIÄ ISYYDESTÄ

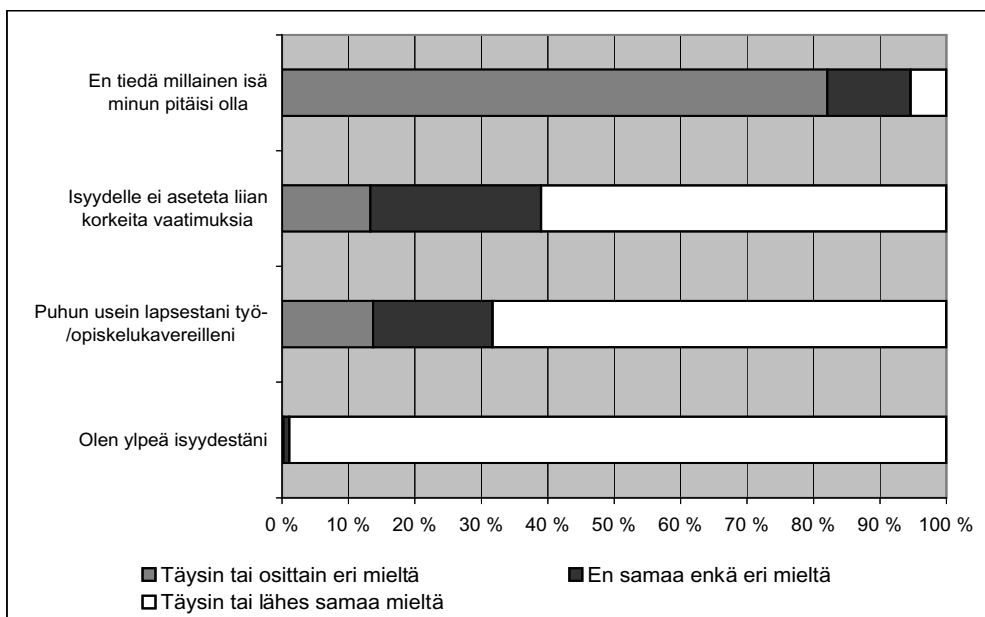
Tässä luvussa tarkastellaan kyselyyn vastanneiden sekä haastateltujen isien näkemyksiä yleensä isyydestä ja siitä miltä tuntuu olla isä, miten he isyytensä kokevat. Ovatko he ylpeitä isyydestään ja puhuvatko isät lapsestaan esimerkiksi työpaikalla, vai onko isyys nykyään liian suurten vaatimusten edessä ja isille epäselvää millainen isän pitäisi olla? Entä ketkä ovat olleet kyselyyn vastanneille isille isän malleja ja mitä he ovat näiltä malleilta oppineet? Luvun lopuksi selvitetään vielä mitä asioita isät näkevät ongelmallisena tai vaikeana isyydessä ja mikä vastaavasti on heidän mielestään parasta isyydessä ja saako isä tarvitsemaansa tukea puolisoiltaan.

7.1 Minä - isä

Julkisessa keskustelussa on viime aikoina monesti väitetty vanhemmuuden ja erityisesti isyyden olevan hukassa. Tässä luvussa tarkastellaankin miten varsin äskettäin isäksi tulleet miehet kokevat oman isyytensä ja onko isyys muuttanut heidän elämäänsä. Entä onko tuoreilla isillä selkeä kuva itsestään isänä?

Kun näkemyksiä isyydestä kartoitettiin kyselyssä väitelauseiden avulla, huomattiin, että lähes kaikki kokivat olevansa ylpeitä isyydestään. Tätä väitettä kuvasi myös se, että miehistä 70% puhui lapsestaan usein myös työ- ja tai opiskelukavereilleen (kuvio 6).

Kuvio 6. Isien näkemyksiä omasta isyydestään (%) (N= 1 164–1 208)

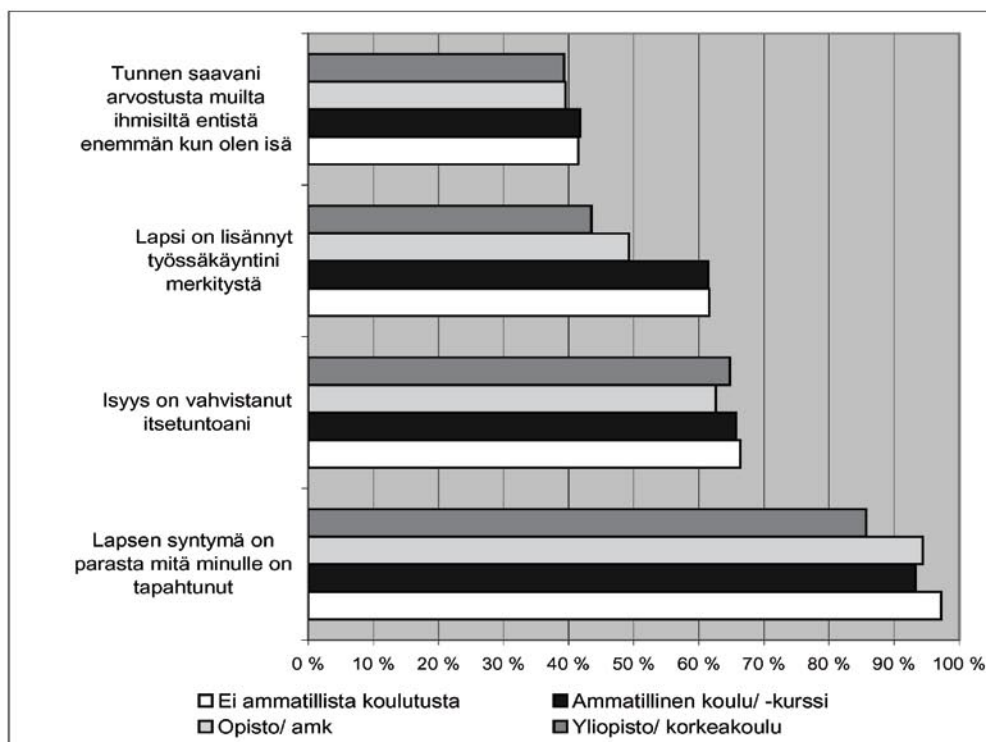
Kuviota rakennettaessa on jätetty pois vastaukset "ei koske minua", joita oli väitteessä "Puhun usein lapsistani työ- /ja opiskelukavereilleni" 1% ja "En tiedä millainen isä minun pitäisi olla" 3.2%.

Isistä 13% oli kuitenkin sitä mieltä, että isyydelle asetetaan liian korkeita vaatimuksia ja 5% isistä oli ainakin osittain samaa mieltä väitteen ”en tiedä millainen isä minun pitäisi olla” kanssa. Nuoremmissa isissä oli enemmän niitä, jotka eivät osanneet ottaa kantaa tai eivät tieneet millainen isä heidän pitäisi olla (**), ja liian korkeita vaatimuksia isyydelle asetetaan useimmin opisto- tai ammattikorkeakoulutasoisen tutkinnon suorittaneiden isien mielestä (*).

Isyyden tärkeyttä kuvasi myös se, että kyselyyn vastanneista isistä peräti 92% oli sitä mieltä, että lapsen syntymä on parasta mitä heille on tapahtunut (kuvio 7). Kiinnostava piirre näissä vastauksissa oli, että yliopisto- ja korkeakoulututkinnon suorittaneet isät olivat muita isiä harvemmin tämän väitteen kanssa samaa mieltä (***)

Kuvio 7. Täysin tai lähes samaa mieltä isyyttä koskevien väitteiden kanssa olevien isien osuudet eri koulutusryhmien mukaan (%) (N= 1 147–1 214)

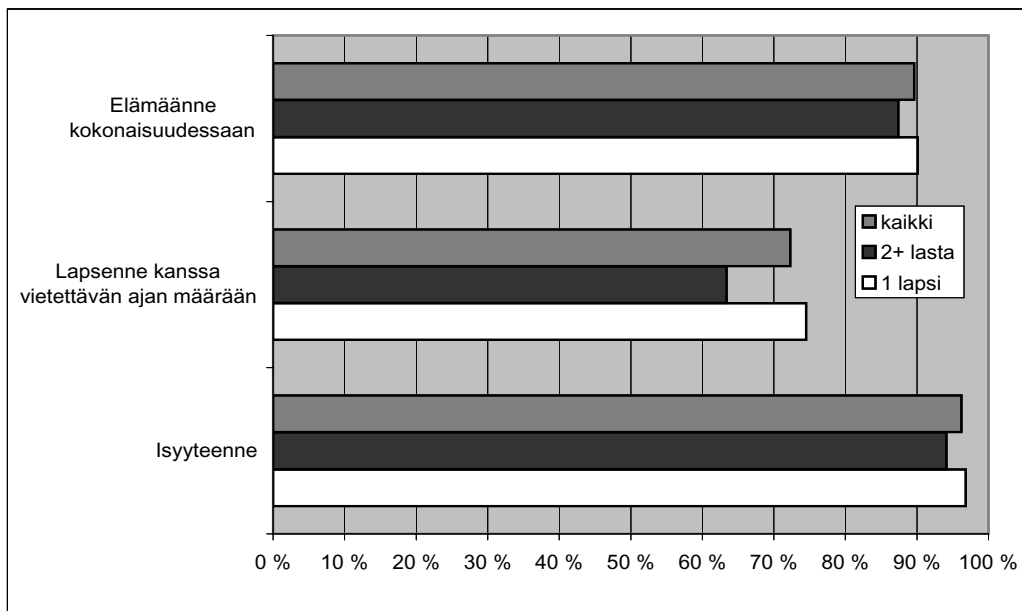
Kuviota rakennettaessa jätettiin pois vastaukset ”ei koske minua, joita oli n. 1% muiden väitteiden kohdalla paitsi ”tunnen saavani arvostusta...” 2.6%, ”Isyys on vahvistanut itsetuntoani” 1.8% ja ”lapsi on lisännyt työssäkäyntini...” 5.8%.

Kolme viidestä isästä katsoi isyyden myös vahvistaneen omaa itsetuntoaan, ja hieman yli puolet kyselyyn vastanneista isistä näki lapsen lisänneen oman työssäkäyntinsä merkitystä. Työssäkäynnin merkityksen kasvun kokivat erityisesti vähemmän koulutetut isät (***)

Kaksi viidestä isästä tunsivat myös saavansa muilta ihmisiltä entistä enemmän arvostusta isänä kuin sitä ennen.

Isyyteensä tyytyväisiä miehiä oli vastaajissa peräti 96% ja elämäänsä kokonaisuudessaankin oli tyytyväisiä 90% vastanneista (kuvio 8). Lapsensa kanssa vietettävän ajan määrään oli tyytyväisiä hieman pienempi osa, kolme neljästä isästä.

Kuvio 8. Isyyteensä ja elämäänsä tyytyväisten tai erittäin tyytyväisten isien osuudet lasten määrän mukaan (%) (N= 1 199–1 200)

Kuviota rakennettaessa jätettiin pois vastaukset "ei koske minua", joita oli alle 1% kuhunkin kysymykseen vastanneista.

Yhden lapsen isät olivat tyytyväisempiä lapsensa kanssa viettämänsä ajan määrään (***) kuin useamman lapsen isät. Vähiten tyytyväisiä lapsensa kanssa viettämänsä ajan määrään oli johtavassa asemassa olevien ja ylempien toimihenkilöiden joukossa (*).

Haastatteluissa isiltä tiedusteltiin millaisia isä he kokivat olevansa. Kun isiltä kysyttiin, kokivatko he itse olevansa enemmän moderneja, äidin kanssa tasapuolisesti lasta hoitavia ja kotitöitä tekeviä isä, vai perinteisiä leiväntuojia ja auktoriteetteja vai jotain tältä väliltä, oli isien hieman hankalaa sijoittaa itseään tälle akselille. Isät kokivat olevansa toisaalta lastaan varsin tasapuolisesti vaimonsa kanssa hoitavia miehiä, mutta myös taloudellisen pakon edessä usein perheen leiväntuojia. Ja isät toivoivat olevansa myös auktoriteetteja, mutta uudella, lapsen kanssa tasa-arvoisemmalla tavalla, eikä pelon kautta kuten ehkä aiemmat sukupolvet.

"No kyl mä varmaan, jos noi on määritelmät, niin uudesta ja vanhasta, ni oon selkeesti enemmän uus...Ja sit se että auktoriteetti, et toivottavasti sitä on lapselle jonkun näköinen auktoriteetti, mut enemmän mä oon sitä kautta, et mä leikin ja yritän kuunnella, ja suukottelen ja halin ja pidän sylissä. Et mä en missään tapauksessa halua olla sellanen pelottava auktoriteetti." (H13, ylempi toimihenkilö, 31 v.)

”Jotain siltä väliltä ku sehän on ihan fakta et töissä on pakko käydä, et sithän se vois olla eri juttu jos mä en olis töissä päivii, mut tota mä oon päivisin tää leiväntuoja [naurahtelee] ja iltasin tämmönen moderni isä. Kyl mä yritän tehdä kotitöitä ja lapsenhoitoo...” (H05, ylempi toimihenkilö, 28 v.)

”Leiväntuojan” osa oli siis ainakin näille haastatetuille miehille varsin tärkeä. Isän kuului elättää perhe, siihen on edelleen varsin vahva traditio olemassa. Monella perheellä on myös taloudellinen pakko siihen, että ainakin toinen vanhemmista käy työssä.

”... Joskus mä oon jopa miettinyt, ajatellut sitä, et jos mä jään kotiin, et miten mä koen sen, kun mä oon nyt ollut se leiväntuoja jo aika pitkää, jos mä jään kotiin, niin miten mä mahdan ite kokee sen, että sitten se onkin (vaimo), joka elättää perheen. Mut ei mulla ainakaan nyt oo mitään semmosta, ei se tunnu mitenkään, mut ehkä sit jos tulee ihan konkreettisesti sellanen tilanne eteen, et mun täytyy pyytää (vaimolta) rahaa, ni se varmaan tulee sit siinä. Saa nähdä miten sitä, kuitenkin mä tunnistan et on sellasta jonkinlaista olemassa semmosta painolastii, et joskus tulee mieleen, vaikkei se nyt oo niin vakavaa, mut et isän pitäis elättää perhe. Mut se semmonen traditio, mikä on olemassa. Mut saa nähdä miten se sitten vaikuttaa. Mut toistaseks mä en koe et se haittäis mua.” (H13, ylempi toimihenkilö, 31 v.)

Mutta kun kyselyn vastaajilta tiedusteltiin, mitä asioita he isänä erityisesti haluaisivat opettaa lapsilleen, eivät työnteko ja ahkeruus olleet aivan tärkeimpien asioiden joukossa. Sen sijaan rehellisyys ja toisten ihmisten kunnioittaminen olivat useimmin mainittuja asioita, joita haluttiin opettaa niin tytöille kuin pojille.

Hyvin moni isä mainitsi myös yleensä elämänarvot ja itsetunnon sekä itsekunnioituksen niinä asioina mitä erityisesti halusivat opettaa lapsilleen. Joka kymmenes isä halusi opettaa lapsilleen käytöstapoja ja itsestä huolehtimista, omaa ajattelukykyä sekä luotettavuutta tärkeänä asiana (taulukko 9). Liikunnan opettaminen oli lisäksi korkealla listassa. Myös erilaiset hyvinä pidetyt arvot tulivat hyvin usein esiin vastauksissa. Esimerkiksi empaattisuus, suvaitsevaisuus, ahkeruus, aktiivisuus ja tasa-arvo olivat näitä lapsille hyvinä pidettyjä arvoja. Lisäksi perheen merkitys, opiskelun tärkeys, kädentaidot, luonnon kunnioittaminen ja sosiaaliset taidot nähtiin opettamisen arvoisina. Myös harrastukset ja kotityöt olivat mainittujen asioiden listalla.

Mielenkiintoinen havainto sen sijaan oli, että isät halusivat opettaa pojilleen useammin liikuntaa kuin tytöille. Työn arvostaminen oli liikunnan lisäksi toinen poikien kohdalla useammin tärkeänä pidetty kasvatustavoite kuin tyttöjen kohdalla. Muutoin ne asiat, joita pojille haluttiin opettaa olivat hyvin samoja kuin tytöille ja järjestyskin varsin sama, tosin pojille haluttiin lisäksi opettaa naisten kunnioitusta.

Taulukko 9. Mitä isät halusivat opettaa erityisesti tytöille ja mitä pojille? (%)

	Tytöille			Pojille		
	20–25- vuotiaat % n=314)	30–35- vuotiaat % n=369	Yhteensä % n=683	20–25- vuotiaat % n=351	30–35- vuotiaat % n=414	Yhteensä % N=766
1. Rehellisyttä	16	24	20	17	23	20
2. Ihmisten kunnioittamista	15	21	18	15	19	17
3. Elämäntarpeita	15	15	15	13	16	15
4. Itsetuntoa, itsekunnioitusta	10	18	14	7	15	11
5. Liikuntaa	14	8	11	20	11	15
6. Käytötapoja	8	11	9	7	10	9
7. Itsestä huolehtimista, omaa ajattelua	9	10	9	7	8	8
8. Vastuullisuutta, luotettavuutta	7	9	8	6	11	9
9. Luonnon kunnioittamista	4	5	4	7	5	6
10. Suvaitsevaisuutta	3	5	4	3	5	4
11. Empaattisuutta, rakkautta	4	4	4	3	2	2
12. Harrastusten tärkeyttä	3	4	4	4	4	4
13. Sosiaalisia taitoja	4	3	4	2	4	3
14. Työn arvostamista ja ahkeruutta	4	3	4	8	5	6
15. Opiskelun tärkeyttä	3	3	3	3	2	3
16. Kristillisiä arvoja	4	2	3	4	2	3
17. Poikien/ miesten asioita	4	2	3	2	3	2
18. Perheen merkitystä	2	4	3	1	3	2
19. Kädentaitoja	3	2	3	6	4	5
20. Kotiäitiä	6	2	4	7	5	5
21. Aktiivisuutta, oma-aloitteisuutta	1	3	2	1	3	2
22. Tasa-arvoa	2	2	2	2	1	1
23. Musiikkia ja taidetta	3	1	2	2	1	2
24. Naisten kunnioittamista	-	-	-	2	0	1
25. Kärsivällisyyttä	-	-	-	0	1	1
26. Muut mainitut	3	4	3	3	3	3
Mainintoja yhteensä n	451	617	1066	532	696	1228

Mielenkiintoinen havainto oli se, että nuoremman ikäryhmän isät mainitsivat useammin liikunnan opettamisen tärkeyden tytöille ja pojille, kun taas vanhemmat isät painottivat useammin sellaisia arvoja kuin rehellisyys ja ihmisten kunnioittaminen, lisäksi painotettiin hyvää itsetuntoa. Nuoremmassa isissä oli lisäksi enemmän niitä, jotka halusivat opettaa pojille myös työn arvostamista ja vanhemmissa isissä niitä, jotka halusivat opettaa vastuullisuutta sekä käytöstapoja.

Myös kaikki haastatellut isät olivat miettineet hieman jo tulevaisuutta ja yhteistä harrastusta tai tekemistä lapsen kanssa. Kuten yllä esitetystä kyselyaineiston tuloksistakin käy ilmi, liikunnalliset tekemiset olivat varsin korkealla niiden asioiden joukossa, joita isät halusivat opettaa lapsilleen. Myös monet haastatellut isät esittivät liikuntaharrastukset mahdollisina tulevina yhteisinä tekemisinä lastensa kanssa. Toki yhteisten tekemisten joukkoon mahtui myös muuta kuten mm. moottoripyöräilyä.

”...kyl varmaan niinku ihan tota.. joskus tuun tai pyrin ohjaamaan häntä jonkun urheiluharrastuksen pariin. Varmaan semmonen jossa pyrin oleen mukana.” (H02, ylempi toimihenkilö, 32 v.)

”Niin no joo itse asias mä oon vauvauintii miettiny ku se tulee ajankohtaseks, vaimo ei ollu niin innostunu siitä mä olin et mä meen ehdottomasti.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

”...Sitten kun ite on motoristi ni et jossain vaiheessa lähetään päristelemän kaksipyöräsellä, ei tosin vielä muutama vuoteen, kun äiskä ei anna (naurua).” (H11, yrittäjä, 29 v.)

Eikä haastatelluilla isillä ollut juurikaan sukupuoleen liittyviä preferenssejä liikuntaharrastuksen suhteen. Moni sanoi, että pojasta saa tulla ballerina jos haluaa.

” Ollaan keskusteltu aiheesta, ettei sillä oo mitään merkitystä, jos hän vaikka haluaa, koska hän on poika, niin vaikka balettianssijaksi. Niin onko mulla isänä jotain sitä vastaan, niin ei ole. Jos hän ite alkaa sitä haluamaan, niin mikäs siinä, jos vaan on onnellinen.” (H11, yrittäjä, 29 v.)

”...me annetaan lapselle mahdollisuus nyt kattoon kaikkee sitä, mitä me tehdään ja katotaan sitten, minkä se itte löytää, et kyllähän se varmasti on joku niistä ... harrastuksista on semmonen. Mut kun sitä helposti tyrkyttää niitä omia tekemisiään, ja ihan hyvä jos jostain niistä tulisi yhteinen ja sellanen sosiaalinen. No urheilussa mitä mä toivoisin, että kokeilis ja on asioita, joita ei saa tehdä. Et esimerkiksi nyrkkeily on ei ja jääkiekko myös.” (H14, ylempi toimihenkilö, 44 v.)

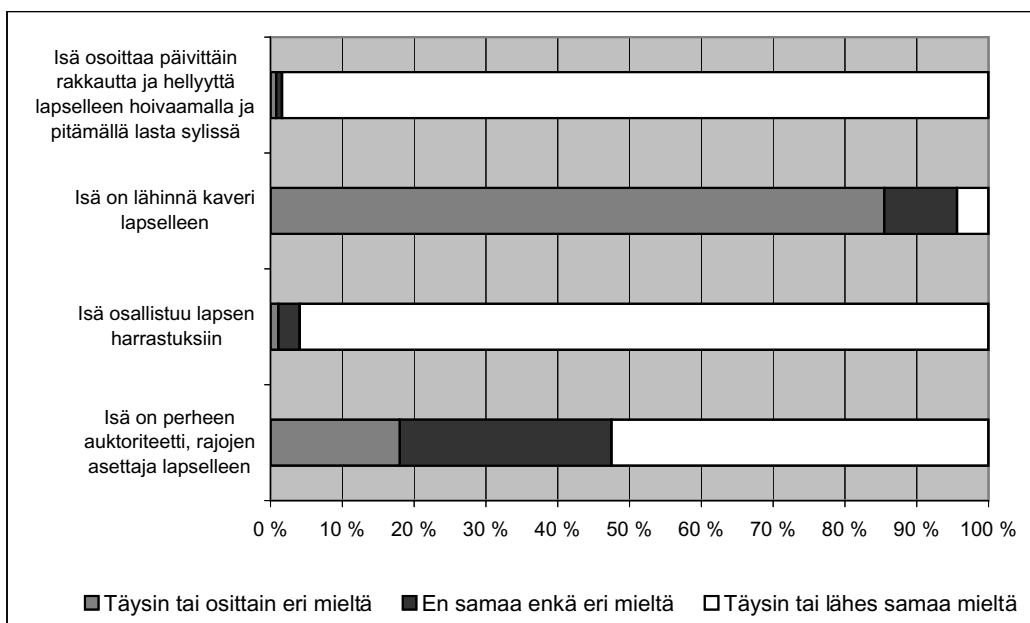
Mutta kuten yllä olevasta lainauksestakin käy ilmi niin joillain isillä oli esittää joitain urheilulajeja, joita lasten ei toivottu alkavan harrastaa.

Kun kyselyaineiston avulla tarkasteltiin isän ja lapsen suhdetta kuvaavia mielipiteitä, tuli siinäkin esiin isien näkemys lasten harrastuksiin osallistumisen tärkeydestä. Yli 90% isistä oli täysin tai ainakin lähes sitä mieltä, että isän rooliin kuului lapsen harrastuksiin osallis-

tuminen. Vielä tätäkin täydellisempi yksimielisyys isien keskuudessa vallitsi siitä, että isän rooliin kuului osoittaa päivittäin rakkautta ja hellyyttä lapselleen pitämällä tätä sylissä (kuvio 9).

Lähes kaikki kyselyyn vastanneet isät olivat sitä mieltä, ettei isän rooliin kuulunut olla lapselleen lähinnä kaveri. Sen sijaan reilu 50% isistä näki isän rooliin kuuluvana olla perheen auktoriteetti, joka asettaa rajat lapselleen. Kaveri-isyyttä kannattivat kaikkein harvimmin korkeasti koulutetut isät (*). Ikäryhmien tai sosioekonomisen aseman mukaan tarkasteltuna näissä väitteissä ei ollut ryhmien välisiä eroja.

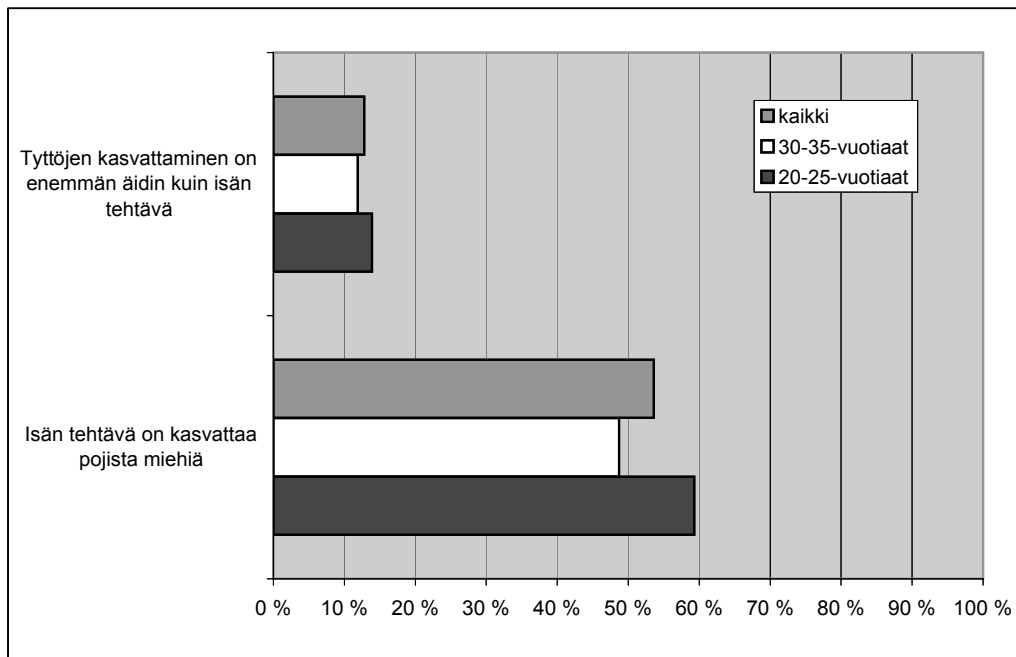
Kuvio 9. Isän ja lapsen suhteita kuvaavia väittämiä ja kuinka suuri osa vastaajista oli samaa mieltä niiden kanssa (%) (N= 1 187–1 206)

Kuviosta jätetty pois vastaukset "ei koske minua". Näitä vastauksia olikin vain väitteessä, joka koski harrastuksia (1.2% vastaajista).

Kyselyssä tarkasteltiin parilla väitelauseella myös sitä, miten isät näkevät isän ja äidin roolit tyttöjen ja poikien kasvattamisessa. Reilu puolet isistä piti isän tehtävänä kasvattaa pojista miehiä (kuvio 10).

Kuvio10. Isien näkemyksiä isän ja äidin roolista tyttöjen ja poikien kasvattajina. Täysin tai lähes samaa mieltä väitteiden kanssa olevien vastaajien osuudet ikäryhmittäin (%) (N=1 185–1 188)

Kuviota rakennettaessa on jätetty pois vastaukset "ei koske minua", joita oli 1.4% molemmissa väitteissä.

Nuoremman ikäryhmän isät olivat useammin tätä mieltä kuin vanhemman (***) . Sen sijaan vain noin 10% isistä oli sitä mieltä, että tyttöjen kasvattaminen on enemmän äidin kuin isän tehtävä. Tämän väitteen kanssa oli samaa mieltä hieman useampi nuoremman ikäryhmän vastaaja kuin vanhemman (*). Koulutuksen ja sosioekonomisen aseman mukaan tarkasteltuna ei ollut tilastollista eroa kummassakaan esitetystä väitteistä.

7.2 Isänmallit

Isyyteen ja äitiyteen on perinteisesti kasvettu aiemman sukupolven mallia seuraten. Miten on nykyään, kun perheet ovat yksilöityneet ydinperheiksi ja sukulaisetkin voivat olla varsin kaukana? Kuka nykyään toimii tuoreille isille isänmallina ja löytyykö kaikille mallia lainkaan?

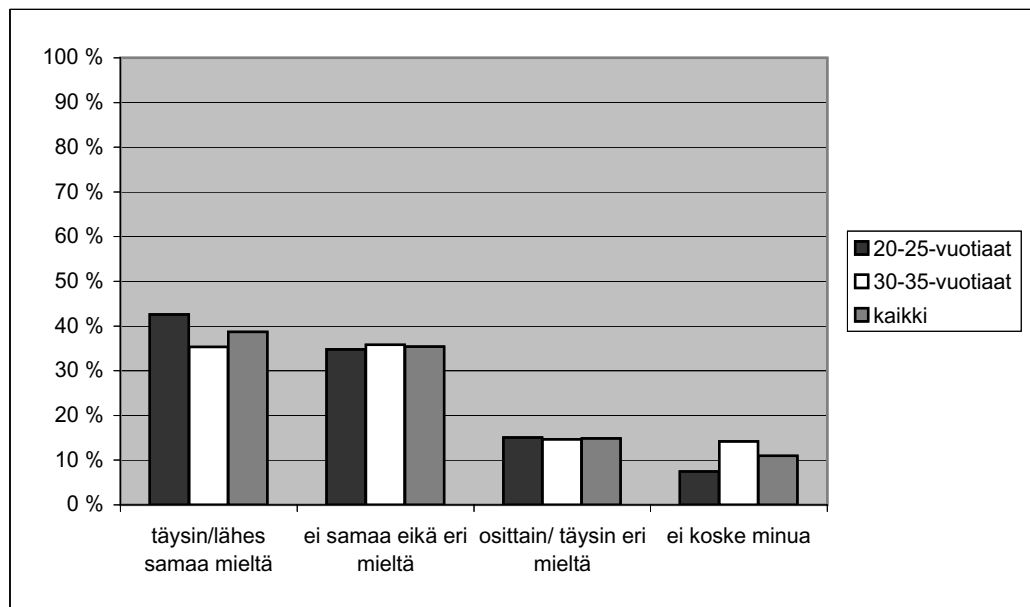
Kyselyyn vastaajista neljä viidestä mainitsi oman isänsä tärkeimpänä isänmallinaan (taulukko 10). Seuraavaksi useimmin mainittuja malleja olivat kaverit ja ystävät, jotka mainitsi hieman useampi kolmekymppinen kuin kaksikymppinen isä. Hieman vähemmän mainintoja oli veljistä ja muista sukulaismiehistä kuten enoista, sedistä ja siskon miehistä. Kaverien isät ja omat isoisät olivat myös usein mainittuja malleja.

Taulukko 10. Kuka/ ketkä ovat olleet tärkeimpiä malleja isänä toimimiseen? (n, %)

Isän malli	20–25-vuotiaat isät (n=468)		30–35-vuotiaat isät (n=501)		Kaikki N=969	
	n	%	n	%	N	%
Oma isä	373	80	391	78	764	79
Ystävät, kaverit	52	11	92	18	144	15
Veli/veljet	32	7	35	7	67	7
Muut sukulaismiehet*	33	7	32	6	65	7
Kaverien/ ystävien isät	27	6	31	6	58	6
Isoisä	23	5	30	6	53	5
Puolison isä	16	3	18	4	34	4
Äiti	15	3	14	3	29	3
Isäpuoli	8	2	7	1	15	2
Muut mainitut	17	4	27	5	44	5
Yhteensä mainintoja	635		725		1360	

*siskon mies, eno, setä

Noin joka kymmenes isä ilmoitti, ettei hänellä ole ollut ketään isän mallia. Muutama näistä miehistä koki haluavansa luoda itse oman mallinsa isänä toimimiseen, mutta monen miehen elämässä ei ollut myöskään ollut sellaista miestä, josta olisi voinut ottaa mallia.

Kuvio 11. Mitä mieltä väitteestä ”Suhteeni omaan isääni on lähentynyt isyyteni myötä”? Ikäryhmittäin (%)

20–25-vuotiaat miehet n=563 ja 30–35-vuotiaat miehet n= 640.

Oman isän merkityksen tärkeys näkyi myös, kun vastaajilta tiedusteltiin väitelauseen avulla näkemystä siitä, onko suhde omaan isään muuttunut oman isyyden myötä: Lähes kaksi viidestä miehestä ajatteli suhteen isäänsä lähentyneen oman isyytensä myötä (kuvio 11). Nuoremman ikäryhmän isät kokivat suhteensa omaan isään lähentyneen jopa vanhempia isiä useammin ja vanhemman ikäryhmän isät olivat vastanneet puolestaan useammin ”ei koske minua” (**).

Kolmasosa kummankin ikäryhmän isistä katsoi, ettei heidän suhteensa omaan isäänsä ollut muuttunut mitenkään isyyden myötä ja 15% koki suhteen jopa etääntyneen. Mielenkiintoista oli, että suurempi osa vanhemman ikäryhmän isistä ei kokenut kysymyksen koskettavan itseään, vaikka nuoremmassa ikäryhmässä oli enemmän sellaisia miehiä, joiden vanhemmat olivat eronneet heidän lapsuudessaan, ja suhde isään voisi tätä kautta olla katkennut tai etäinen.

Kun kyselyssä tiedusteltiin mitkä olivat tärkeimpiä ja hyviksi nähtyjä asioita, joita isän mallilta oli opittu, oli yleisimpänä vastauksena ajatus siitä, että lapsen ja perheen kanssa on tärkeää viettää yhteistä aikaa mahdollisimman paljon, ja jo silloin kun lapsi on vielä pieni vauva. Tämän asian tärkeänä oppinaan mainitsi joka kolmas isä (taulukko 11) ja vanhemman ikäryhmän isistä vielä hieman useampi kuin nuoremman. Rakkaus ja rajat olivat seuraavaksi usein mainitut asiat ja nämä mainittiinkin hyvin usein yhdessä. Hyvänä oppina sen, että rakkauden ja hellyyden osoittaminen lapselle on tärkeää, mainitsi noin viidesosa ja rajojen asettamisen tärkeyden lapsen käytökselle noin 15% kummankin ikäryhmän isistä. Myös vastuuntuntoinen suhtautuminen perheeseen ja perheestä huolehtiminen isän tehtävänä nähtiin usein tärkeänä ja hyvänä oppina.

Seuraavaksi useimmin mainittiin kasvatustavat, eli isän malleilta oli saatu hyviä kasvatusoppeja. Mielenkiintoista oli, että moni isä mainitsi tärkeänä oppinaan sen, että lasten kanssa on tärkeää olla pitkäpinnainen ja rauhallinen. Monet tärkeät opit koskivat lapsen kanssa toimimista: oikeudenmukaisuutta, kannustamista, turvallisuuden antamista ja lapsen kuuntelua. Isän toimintaan liittyviä oppeja oli edellä mainittujen vastuuntuntoisuuden ja rauhallisuuden lisäksi rehellisyys, jämäkkyys, luotettavuus ja huumori. Tärkeänä isyyden oppinaan muutamat vastaajat mainitsivat myös sen, että lapsella on tärkeää olla harrastuksia, ja osa piti tärkeänä myös isän osallistumista lapsen harrastuksiin. Muutama prosentti isistä piti omia isäänsä niin hyvinä, että pitivät kaikkia isänsä tekemisiä tärkeinä oppeina. Yllättävää kyllä tässäkin työnä ja ahkeruuden merkitystä korosti varsin harva vastaaja.

Vanhemman ikäryhmän isät korostivat hieman useammin yhteistä aikaa lasten kanssa, hellyyden ja rakkaudenosoitusten tärkeyttä sekä oikeudenmukaista ja tasapuolista kohtelua kaikkia lapsiaan kohtaan. Nuoremmat isät mainitsivat puolestaan useammin rauhallisuuden ja pitkäpinnaisuuden tärkeyden lasten kanssa sekä isän auktoriteetin ja jämäkkyuden tärkeyden.

Taulukko 11. Mitä hyvää ja tärkeää isänä olemisesta on isä malleiltaan oppinut? (%)

Tärkeät opit isänä toimimiseen	20–25- vuotiaat isät %	30–35- vuotiaat isät %	Yhteensä %
	(n=199)	(n=244)	(N=443)
1. Yhteisen ajan tärkeys perheen/lapsen kanssa	26	39	33
2. Hellyyden ja rakkauden osoittamisen tärkeys	18	21	19
3. Lapsen käytökselle rajojen asettamisen tärkeys	16	14	15
4. Vastuuntuntoisuus, perheestä huolehtiminen	13	10	12
5. Kasvatustavat	9	10	10
6. Rauhallisuus ja pitkäpinnaisuus lapsen kanssa	11	8	9
7. Lapsen tukeminen ja kannustaminen tärkeää	10	8	9
8. Oikeudenmukaisuus lasten välillä tärkeää	6	11	9
9. Lapsesta huolenpito ja turvallisuuden antaminen	9	8	8
10. Lapsen kuunteleminen, tarpeiden huomiointi	8	7	8
11. Rehellisyys	5	7	6
12. Isän auktoriteetti, jämäkyys tärkeää	8	5	6
13. Harrastukset ovat tärkeitä	5	6	6
14. Luotettavuus	5	5	5
15. Kaikki mitä oma isä teki	2	3	3
16. Ahkeruuden ja työnteon tärkeys	1	4	3
17. Iloisuus, huumori tärkeää	1	3	2
18. Muut mainitut asiat	11	7	9
Mainintoja yhteensä n	320	417	737

Osa isistä (n. 7% kysymykseen vastanneista) oli maininnut niitä asioita, joissa aikoi toimia toisin kuin oma isä. ”Aivan kaikessa päinvastoin kuin oma isä” aikoi toimia kaksi viidestä miehestä, jotka ilmaisivat negatiivisia puolia isänsä toiminnassa. Lisäksi muutamat miehet mainitsivat yksittäisiä asioita, joissa he olivat omien isiensä kanssa kovin eri linjoilla (taulukko 12).

Taulukko 12. Mitä isyyteen liittyviä asioita vastaajat halusivat tehdä toisin kuin oma isä (%)

Mitä asioita haluaa tehdä erilailla kuin oma isä	20–25- vuotiaat isät %	30–35- vuotiaat isät %	Kaikki %
	(n=62)	(n=55)	(N=117)
Kaikki toisin kuin oma isä	40	40	40
Enemmän aikaa/ rakkautta lapselle	34	29	32
Kuritusta vähemmän/ ei fyysisistä	11	15	13
Raittius/ vähemmän alkoholin käyttöä	10	9	9
Vähemmän työtä	3	5	4
Parempaa huolta parisuhteesta	2	2	2
Yhteensä	100	100	100

Pääasiassa nämä omien isiensä kanssa eri linjoilla olevat isät halusivat käyttää aikaansa enemmän lastensa kanssa olemiseen ja näyttää lapsilleen siten rakastavansa heitä. Myös fyysisen rangaistuksen käyttö lasten kasvatuksessa sekä isän alkoholin liikkäyttö saivat tuomion. Lisäksi mainittiin vähäisempi työnteko ja parisuhteen parempi hoitaminen asioina, joita haluttiin tehdä toisin kuin oma isä oli tehnyt.

Muiden ihmisten antaman mallin lisäksi isyyteen, kasvatusasioihin ja vanhemmuuteen voi saada apua ja vinkkejä myös muualta (esim. kirjoista, lehdistä ja internetistä). Suurin osa haastatelluista isistä olikin lukenut lapsen kehitystä, raskautta ja vanhemmuutta koskevaa kirjallisuutta - isyyskirjallisuuttakin - mutta vähemmän. Varsinkin raskausaikana isät, ja erityisesti korkeasti koulutetut isät, olivat olleet kiinnostuneita hankkimaan tietoa lapsen kehityksestä ja isyydestä. Monella miehellä myös oma vaimo toimi linkkinä tiedon lähteelle antamalla kiinnostavia artikkeleita luettavaksi ja kertomalla mitä itse oli lukenut.

”Joo kyllähän niitä tuli kirjoja ahmittua siinä raskauden joka vaiheessa oikeestaan jotain, lähinnä siinä raskauden alkuvaiheessa siihen ite raskauteen liittyviä ja sitte lähempänä hoo hetkeä siirty enemmän lukemaan niitä et ku se lapsi on syntynyt ja kaikkennäköstä tämmöstä et minkäläist ympäristöä ja hoitopöytä ja muuta pitäis olla ja niin edespäin, tavallaan valmistautumaan siihen. Ja sitä myöden ku lapsi syntyi ni tavallaan haluu olla muutaman askeleen edellä et lukee et okei nyt jos lapsi on kaks kuukautta ni mitä se koht rupee sit tekemään ku nyt se on tommonen ni mikä se on kuukauden pääst on et pysyy kartalla suunnilleen ja mitä sen suunnilleen pitäis osata tehdä ja näin, et koskas se oppii nyt konttaamaan sit keskimäärin ja tämmösii juttui, et kyllähän niit tuli luettuu, ja ruokavaliosta et mun mielestä ihan hyvä ollukki niin et ku ei mistään mitään tienny ni jostainhan se tieto on kerättävät.” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

”...mun vaimo hankki aika paljon kirjallisuutta mitä sit luettiin niinku yhdessäkin. Ja sit meille tuli kans toi Vauva-lehti jonkin aikaa et sitä tuli kans luettua, se oli ihan yllättävän hauska ja informatiivisen tuntunen.” (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Kaikki isät eivät kuitenkaan olleet tunteneet tarvetta lukea kirjoja. He hankkivat tiedon muuten, esimerkiksi lehtiä selaillen tai internetin keskustelupalstoja seuraten ja neuvolassa terveydenhoitajalta ja lääkäriltä kysellen. Ja vaikka kiinnostusta olisi ollutkin, oli osalla ajanpuute ollut esteenä tiedon hankinnalle. Tarpeen ilmaantuessa tietoa sitten haettiin usein yksittäisiin ongelmiin.

”Siihen nähden et mä oon tottunu lukemaan asioita ja aina perehtymään kaikkiin juttuihin lukemalla ni siihen nähden en oo niinku hirveesti luku isyys tai lapsi tai vauvakirjallisuutta.” (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

”Ei ehi lukemaan ees Hesarin sarjakuvia [nauradus]. En oo hirveesti luku, ongelmatilanteissa yrittänyt lukee joistain oppaista jotain just koliikkiin liittyvää tai johonkin ripuliin liittyvää.” (H01, freelancer, 27 v.)

”En oo varsinaisesti kirjallisuutta. Mutta jonkun verran on tullut seurattua noita isyys ja lähnnä äitiys ja vauva-lehtiä, ja sitten noita internet keskustelupalstoja. Neuvolassa on tullut esitettyä kysymyksiä, oon ollut kiinnostunut aina isyydestä ja siitä miten valmentaa siihen. Ja sitä varten tännekin hakeuduin kun ollaan oltu

vapaaehtoisesti mejän alueen neuvolassa kertomassa mejän tuntemuksista kun saatiin tää vauva.” (H11, yrittäjä, 29 v.)

Tärkeimpänä isyyden mallinaan pienten lasten isät siis mainitsivat yleensä oman isänsä, mutta myös ystävät mainittiin usein. Haastatelluista isistä moni oli hankkinut tietoa isyydestä ja lapsen kehityksestä myös lukemalla kirjoja ja lehtiä sekä seuraamalla internetin keskustelupalstoja. Tämä kuvanneekin hyvin erityisesti korkeasti koulutettuja isiä, joita haastatellut isät pääosin edustavat.

7.3 Mikä parasta ja mikä vaikeinta isyydessä?

Mikä sitten on isyyden parasta ja mikä vaikeinta antia nykypäivänä? Isyydestä ollaan ylpeitä ja isyys on isille tärkeää, mutta ei aina niin helppoa. Kun kyselyn vastaajilta tiedusteltiin avoimella kysymyksellä, mikä heidän mielestään on parasta isyydessä, olivat isiltä selkeästi yleisimmät kommentit:

”Lapsen kasvun ja kehityksen seuraaminen”.

”Nähdä kuinka lapsi kasvaa. Joka päivä huomata lapsen oppivan uusia asioita.”

”Nähdä lapsen oppiminen ja kehittyminen. Nauru ilman hampaita sulattaa paatuneenkin isän.”

Lapsen kasvun ja kehityksen seuraamisen parhaana asiana isyydessä mainitsi lähes kaksi viidestä isästä (taulukko 13).

Seuraavaksi useimmin mainittiin isyyden parhaina puolina yhdessäolo lapsen kanssa. Tämän mainitsi lähes joka viides isä ja ”lapsi tai lapset” mainittiin noin joka kymmenennessä vastauksessa. Isät kuvasivat tuntojaan mm. seuraavasti:

”Ilo lapsesta ja seurata miten lapsi kasvaa ja kehittyy.”

”Pelikavereita tulee!”

”Oma pikku prinsessa.”

”Ihana tyttö koko paketti.”

”Lapsi, tietenkin!”

”On oma lapsi, jota saa paapoa ja hoitaa.”

”Jutella lasten kanssa ja pelleillä.”

Lapsen näkeminen onnellisena ja lapsen rakkauden ja kiintymyksen osoitukset isälle näyttäytyivät myös isyyden parhaina puolina noin joka kymmenennen isän mielestä.

”Att se hur glad hon blir när hon ser sin pappa på morgonen.”

”Kun tulee töistä kotiin ja poika nauraa ja ottaa nenästä kiinni.”

Se, että voi sanoa itseään isäksi tai lapsi kutsuu isäksi tuntui myös monesta isästä parhaalta asialta isyydessä. Moni isä ei osannut tai ryhtynyt erittelemään tuntojaan ja ilmaisikin kaiken isyydessä olevan parasta.

"Tieto, että on isä."
"Isänä oleminen."
"Typerä kysymys... kaikki!"
"Kaikki. Hyvä juttu!"

Lisäksi mainintoja saivat isän tunteet lasta kohtaan, vastuu ja itsensä kokeminen tärkeäksi sitä kautta sekä lapsen tuoma ilo (taulukko 13).

"Pitää omaa lasta sylissä ja vain ihailla hänen suloisuuttaan."
"Oma pieni ihminen, joka kaipaa tukea ja turvaa."
"Isänä koen aivan uudella tavalla olevani mies, joka kantaa vastuun perheestään."
"Lapsen antama sisäinen ilo."

Lapsen kasvattamista, opettamista ja hoitamista pitivät muutamat isät parhaana isyyteen kuuluvana asiana ja joillekin isille lapsi/ isyys oli tuonut elämään tarkoitusta ja mielekkyyttä.

"Silittää lapsen päätä hänen nukkuessaan. Saada olla "turvallinen syli."
"Kun lapsi oppii uusia asioita. Varsinkin niitä, mitä olet opettanut!!!"
"Olla olemassa lasta varten."
"Tuntee olevansa jotain."

Taulukko 13. Mikä on parasta isyydessä? Kyselyn luokitellut avokysymyksen vastaukset (%)

Parasta isyydessä	20–25- vuotiaat isät % n=417	30–35- vuotiaat isät % n=468	Yhteensä % N=885
1. Lapsen kasvun ja kehityksen seuraaminen	40	35	37
2. Yhdessäolo ja puuhailu lapsen kanssa	17	17	17
3. Lapsi/lapset	13	10	11
4. Nähdä lapsi onnellisena	9	9	9
5. Lapsen rakkaus/ kiintymyksen osoitukset	6	11	9
6. Isänä olo(voi sanoa olevansa isä/ lapsi kutsuu isäksi)	8	6	7
7. Kaikki mitä isyyteen sisältyy	6	6	6
8. Tunne/ rakkaus omaan lapseen	5	5	5
9. Perhe ja yhdessäolo perheen kanssa	6	4	5
10. Tuntee olevansa tärkeä, vastuu	5	4	4
11. Lapsen kasvattaminen/ opettaminen/ hoitaminen	4	4	4
12. Lapsen tuoma ilo	3	3	3
13. Isyys tuonut elämään tarkoitusta, sisältöä	2	1	2
14. Muut mainitut asiat	2	2	2
Mainintoja yhteensä n	519	550	1069

Kyselyssä kartoitettiin avoimella kysymyksellä myös isyyden ongelma-alueita. Ongelmallisinta isyydessä koettiin olevan ajan hallinta, erityisesti työn ja perheen yhteensovittamisessa, mutta myös kasvatuskysymykset. Ajanhallinnassa ongelmia näki joka viides isä ja kasvatusasioissa 13% isistä. Ajan hallinta työn- ja perheen yhteensovittamisessa oli ongelma erityisesti vanhemman ikäryhmän isille, jotka olivat myös koulutetumpia miehiä. Kasvatuksessa isät näkivät vaikeina asioina sen, miten lasta tulisi kasvattaa ja opettaa, pelon siitä että tekee joitain asioita kasvatuksessa väärin ja sen, jaksako aina olla niin hyvä esimerkki lapselle kuin haluaisi. (taulukko 14).

Taulukko 14. Mikä on vaikeinta tai ongelmallisinta isyydessä? Kyselyn avoimen kysymyksen luokitellut vastaukset (%)

	20–25- vuotiaat isät % n=313	30–35- vuotiaat isät % n=383	Yhteensä % N=696
1. Ajan hallinta työn ja perheen yhteensovittamisessa	17	20	19
2. Kasvatuskysymykset	15	11	13
3. Lapsen hoitaminen, tarpeet ja rytmin oppiminen	15	10	12
4. Ajan puute	10	12	11
5. Kasvatusvastuu ja sen oppiminen	12	9	11
6. Oman ajan väheneminen, ei aikaa itselle	10	10	10
7. Unen puute, jaksaminen	10	8	9
8. Rajojen asettaminen lapsen toiminnalle	6	7	6
9. Puolison muistaminen ja huomioiminen	6	4	5
10. Ei mikään	4	5	4
11. Rahan puute	4	4	4
12. Rauhallisuuden, kärsivällisyyden säilyttäminen	3	4	3
13. Isän roolin oivaltaminen	3	3	3
14. Lapsen uhmaikä, kiukuttelu	2	3	2
15. Parisuhteen ongelmat	1	2	2
16. Lapsi kiintyneempi äitiin	1	1	1
17. Kaikki	1	1	1
18. Lapsen sairaudet	1	1	1
19. Muut mainitut asiat	3	3	3
Mainintoja yhteensä	388	448	836

Toinen monien isien mielestä ongelmallinen asia isyydessä oli se, miten lasta hoidetaan, osaako huomioida ja tunnistaa lapsen tarpeet riittävän hyvin ja pienen vauvan kanssa myös lapsen päivärytmin löytäminen ja sen ”kunnioittaminen”. Kasvatuskysymykset ja lapsen hoitaminen olivat erityisesti nuorempien isien kokemia ongelmia. Ajanpuute ja oman ajan väheneminen aiheuttivat monen mielestä ongelmia samoin kuin kasvatusvastuu ja sen jakaminen puolison

kanssa. Unenpuute ja yleensäkin jaksaminen sekä rajojen asettaminen lapsen toiminnalle olivat ongelmia usealle isälle. Edellä mainitut asiat oli maininnut noin joka kymmenes isä.

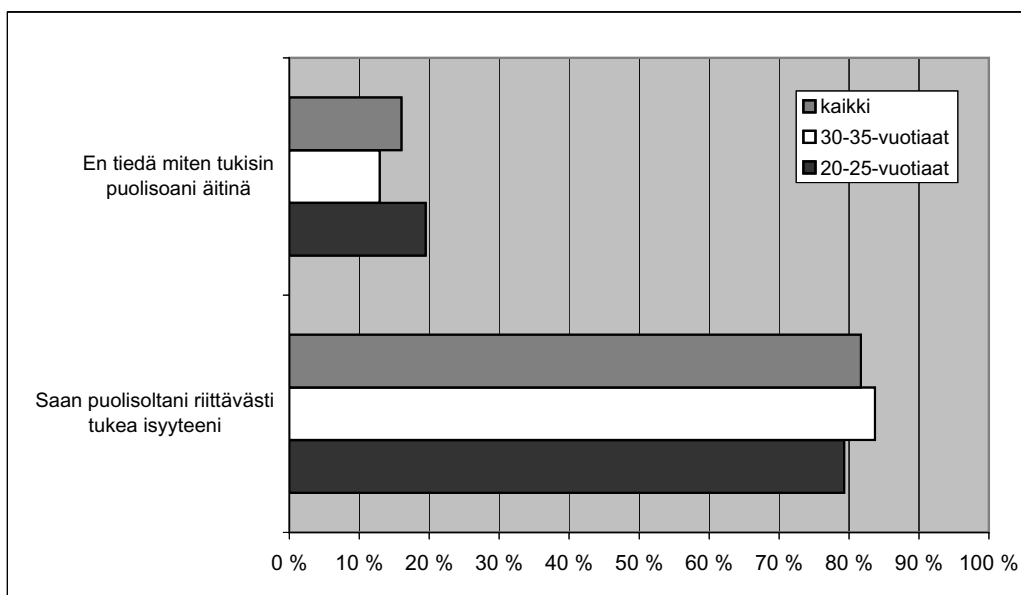
Myös puolison muistaminen ja huomioiminen sekä taloudelliset ongelmat ja rahan puute olivat isien mainitsemissa ongelmia. Joitakin mainintoja tuli myös kärsivällisyyden säilyttämisen vaikeudesta, isän rooliin kasvamisesta ja sen oivaltamisesta sekä lapsen kiukuttelusta ja parisuhteen ongelmista. Muutama isä mainitsi myös lapsen sairastelun ja sen, että lapsi on kiintyneempi äitiin kun isään. Kysymykseen vastanneista isistä 4% ei nähnyt mitään ongelmia isyydessä ja prosentti isistä puolestaan näki koko isyyden ongelmallisena.

7.4 Saako isä tukea?

Isyydessä on siis omat haasteensa ja vaikeutensa ja isätkin tarvitsevat tukea isyyteensä. Parin välinen kumppanuus ja tuki puolisoilta ovatkin tärkeitä niin isälle kuin äidille tässä uudessa perhetilanteessa. Tässä luvussa tarkastellaan isien näkemyksiä siitä, kokevatko he saavansa isyyteensä riittävästi tukea puolisoiltaan ja millaista tukea haastatellut isät toivoivat muilta miehiltä, läheisiltä ihmisiltä tai yhteiskunnalta.

Kyselyyn vastanneet isät kokivat pääosin saavansa isyydelleen riittävästi tukea vaimoltaan. Lähes neljä viidestä kyselyn parisuhdetta ja puolisona toimimista koskeviin väitelauseisiin vastanneista isistä koki saavansa puolisoiltaan riittävästi tukea isyyteensä ja ainoastaan 15% isistä ei tiennyt miten itse tukisi puolisoaan äitinä (kuvio 12).

Kuvio 12. Puolisoiden välistä tukea koskevien väitteiden kanssa täysin tai lähes samaa mieltä olevien isien osuudet ikäryhmittäin (%) (N= 1 199 ja 1 182)

Kuviota rakennettaessa jätettiin vastaukset "ei koske minua" pois. Näitä vastauksia oli alle 1% molemmissa väitteissä.

Nuoremman ikäryhmän isissä oli - enemmän kuin vanhemman ikäryhmän isissä - niitä, jotka eivät oikein tienneet miten tukisivat puolisoaan äitinä (***) . Kun asiaa tarkasteltiin koulutuksen ja sosioekonomisen aseman mukaan, oli alemmissa toimihenkilöissä useimmin niitä, jotka eivät tienneet miten tukisivat puolisoaan äitinä ja harvimminkin puolestaan johtavassa asemassa olevissa ja ylemmissä toimihenkilöissä sekä yliopisto- ja korkeakoulututkinon suorittaneissa (**). Tuen saannin kokemisessa puolisolta ei isien keskuudessa ollut eroja ikäryhmien, sosioekonomisen aseman eikä koulutusryhmien välillä.

Kuten kyselyyn vastanneet isät, myös suurin osa haastatelluista isistä koki saavansa vai-
moltaan riittävästi tukea isyyteensä ja saavansa myös olla juuri sellainen isä kuin on.

MJ: ”Et saat olla omanlaisesi isä?”

Hva: ”Joo joo. Ja itse asiassa sitä välillä vaaditaan ja pyydetään että niinkun et ole oma pelle itsesi vaan [naurua] et et vajoa ihan rauhassa vaan sinne lapsen tasolle et ei haittaa [naurua].” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

”(Vaimo) ja hyvin siis ottaa, et se ei oo semmonen et se sanois et anna mä nyt teen et sä osaa, et se ennemmin sanoo et tee sä, mikä on ihan hyvä.” (H05, ylempi toimihenkilö, 28 v.)

Jo raskausaikana osa isistä oli miettinyt, miten osaa hoitaa lasta ja olla isä. Ja isyyttään osa isistä pohti koko ajan ja oli kriittinen siinä, onko hyvä isä lapselleen.

”...meil on siis (vaimo) lastentarhanopettaja, ni siinhän oli ennenku (lapsi) syntyi ni hirvee pelko et miten mä osaan ja emmä osaa et toi nyt osaa, mut hyvinhän toi on.” (H05, ylempi toimihenkilö, 28 v.)

”Joskus on semmonen, miettii ite sitä, et ooks mä riittävästi ... mulla ei välttämättä oo ... jotkut laululeikit ja tai mitä (vaimo) tekee paljon, ni ne ei oo mulle kauheen luontevia. Yhdessä olo voi olla enemmän semmosta, et mä näytän (tytölle) jotain kirjaa, tai lehua ja hyppyytän sitä tai leikitän (tyttöä). Ni sitten niin kun tulee, ja etenkin jos se yhdessä olo on sitä, että (tyttö) touhuu itekseen, ja mä oon vieress’ ja luen vaikka Hesarii, ni tulee semmonen et ooks mä riittävästi läsnä. Mut ... se on omaa mietintää, et minkälainen isä pitää olla.” (H13, ylempi toimihenkilö, 31 v.)

Muutama isä mietti myös viekö hän liikaa tilaa äitiydeltä. Tällaisia ajatuksia isillä näytti olevan varsinkin heti lapsen syntymän jälkeen jos äiti oli kovin huonossa kunnossa ja isä oli silloin äitiä enemmän lapsen hoitajana. Isiä mietitytti myös se, miten he puolestaan onnistuvat yleensäkin tukemaan vaimoaan äitiydessä.

” Ja itse asiassa heti (vauvan) syntymän jälkeen mä olin hiukan huolissani toisin päin, et mikä mun rooli on. Kun (vaimo) toipu leikkauksesta ja mä hoidin hirveesti (vauvaa), et jossain vaiheessa musta tuntu siltä, et mä vien tilaan jotenkin (vaimon) äitiydeltä.” (H13, ylempi toimihenkilö, 31 v.)

”Tosiaan tuntuu että mulla on harvinaisen hyvä vaimo tossa suhteessa, et tuntuu että se paljon ajattelee myös sitä asiaa isyyden kannalta, ja kyllä mäkin tietty koitan samalla tavalla miettiä sitä äiti lapsi –suhdetta.” (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Joitain keskustelija isänä toimimisesta oli jo osassa perheitä käyty ja joskus vaimot pyrkivät ohjaamaan miestensä toimintaa. Haastateltujen isien lapset olivat vielä kuitenkin varsin pieniä, ja osa isistä ajattelikin, että haasteellisemmat pohdinnat ja keskustelut kasvatuksesta ja esimerkkinä olosta ovat vanhemmille tulossa vasta hieman myöhemmin.

”Joskus saattaa tulla niitä kommentteja, et älä tee tolla tavalla. Mutta sitten taas ... Siitä on keskusteltu niin monta kertaa ja niin monta kertaa mä oon sen vastauksen sanonut: et entäs sitten, miks en? Ethän sä voit sanoa mulle tolla tavalla, jos ei siinä oo mitään väärää. ...” (H11, yrittäjä, 29 v.)

”Tollasiin tulevaisuutta varten silmällä pidän et ruokapöydässä ei välttämättä Veikkaaja-lehtee lueta jatkossa oli nootti mut nautiskelen niistä hetkistä vielä kun voin [naurahdus]. Varmaan sitten kun poika kasvaa ni varmaan joutuu, totta kai tulee mietittäväks minkälaista esimerkkiä missäkin asiassa näyttää ja sitten voi hyvinkin tulla keskustelua et jotain isyyteen et minkälaista isyyttä toi lapsen äiti haluaa niin ehkä sittemmin nousee se mut ei tässä vaiheessa vielä ainakaan mitään.” (H07, ylempi toimihenkilö, 36 v.)

Isät siis kokivat saavansa vaimoiltaan hyvin tukea isyydelleen, mutta muita toiveita isillä kyllä oli tukea ajatellen. Yhteiskunnalta toivottiin enemmän taloudellista tukea, esimerkiksi kotihoidontuen korotusta ja uusia entistä parempia ratkaisuja isyysvapaaseen.

”Tietysti varmaan semmonen asia mikä nyt jollain tapaa tulee ni se on just nää isyysvapaat ja niihin liittyvät kuviot. Se on menny vauhdikkaasti eteenpäin ja aika hyvässä tilanteessa ollaan tällä hetkellä. Tietysti se että se ajottuu samaan aikaan äidin tämmösen äitiysrahankauden kanssa ni sit on monen mietittävä sitä et onks sit kuitenkaan varaa tai mahdollisuutta, et miten sitä sais jaksoitettuun niin ettei ne tulonmenetykset jotka on kuitenkin niin, taloudelliset tarpeet on aika isot juuri silloin kun vauva on just syntynyt, paljon hankintoja takana ja paljon hankintoja edessä ja sit siihen viel tulee tulonmenetys siitä että on isyysvapaalla niin tota se ei välttämättä ole hyvä juttu. Et se isyyssrahan määrä ei sinänsä ole mikään ongelma vaan se että se ajottuis sitten pidemmälle jaksolle se tulonmenetys tai siirtyis vuodella eteenpäin tai jotenki et se ei tulis just siihen tilanteeseen jolloin eniten sitä rahaa tarvis.” (H02, ylempi toimihenkilö, 32 v.)

”...kotihoidontuki sitte kun vanhempainvapaa loppuu et lähetään kotihoidontuelle ni siinä vaiheessa jos mä nyt jäisin kotiin kodinhoidontuelle ni sehän ois taloudellinen itsemurha, et emmä pysty sitä tekemään. Siihen vanhempainrahaan verrattuna niin se mun mielest vimpashtaa aika hyvinki jos puhutaan näist normaalityuloisista ihmisistä, et jos puhutaan ihmisistä joilla ei oo juurikaan tuloja niin silloinhan se ei vaikuta ollenkaan et ootsä äitiyspäivärahalla vai vanhempainrahalla vai tolla kodinhoidontuella ni ei sil oo mitään väliä, mut jos sul on järjellinen määrä tuloja ni sit se tapahtuu semmonen romahdus, et tavallaan joustavuutta tohon pitkin matkaa et jos halutaan että isät on kotona lapsen kanssa myöhemminkin et kun on jo menny tavallaan tämä 9 kuukautta umpeen niin kyllä siihen mun mielestä pitäis joku järkeistys tehdä tohon hommaan, et koska totuushan on se et miehet keskimäärin saa enemmän palkkaa ku naiset, ikävä kyllä.” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

Erityisesti neuvolalle, mutta myös kaikelle sille materiaalille (kirjoille ja vihkosille, jotka on tarkoitettu vauvaa odottaville perheille) asetettiin sellaisia toiveita, että niissä huomioidaisiin isiä entistä enemmän.

”...esimerkiks neuvolasta vois sanoo että kun sillon mun vaimolta kysyttiin neuvolassa että miten sulla on menny ja mites teillä on menny, mutta multa ei oo kysytty ku mä oon käyny.” (H01, free-lancer, hoitovapaalla, 27 v.)

”Niin onhan se tietysti näin et jos aattelee et kaikki tämmöset materiaalit mitä on ni äideille on kauheesti kaikkee kirjallisuutta paljon enemmän että noissa vihkosissa ja noissa mitä nyt löytyykin että näin vauvan kanssa tehdään asioita ja näin ni yleensä tosi äitikeskeisiä juttuja, et kyllä mun mielestä isää pitäis huomioida enemmän, et koska isähän pystyy tekemään kaiken muun siinä missä äitiki paitsi imettämään.” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

”Mutta sitten semmosilla ihmisillä, jotka ei välttämättä halua eikä jaksa ettiä ja lukee kirjoja, niin ehkä just neuvolasta voitais antaa jotain pointtereita... ehkä siellä voitais vielä kannustaa isiäkin hakemaan vertaistukea ja muuta. Totta kai vaimon ja tulevan äidin kanssakin juttelee, muuta on se eri asia jutella jonkun friendin kanssa. Tätä miehen näkökulmaa.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Moni isä kertoi, että hänelle tärkeä tuki olivat toiset samassa elämäntilanteessa olevat miehet, kaverit ja ystävät joilla on pieniä lapsia. Näiden ystävien kanssa voi jakaa tuntemuksia ja saada muiden miesten näkökulmaa isyyteen. Jos sellaista ei omassa lähipiirissä ole, olisi hyvä löytää jokin miesryhmä jossa isyydestä voisi puhua ja siten kasvaa isyyteen helpommin.

”Mutta jos sieltä löytyis jotain... tavallaa vertaisryhmiä. Ja se ois tavallaan hyvä asia, että siellä ois erilaisia isiä, et jokainen löytäis sieltä jollakin tapaa saman henkisiä ihmisiä. Kun just ollaan puhuttu vaimon kanssa siitä, että äitiys on jollakin lailla sisään koodattu asia, että äidit on hirveen sosiaalisia toisiaan kohtaan ja verrattavissa johonkin isien armeija kokemuksiin. Mutta isyys ei ole semmonen selkeä asia, et siitä ollaan myös näiden kavereiden jotka on myös isiä kanssa puhuttu, että se isyys ei tule automaattisesti välttämättä, vaan jos siihen haluaa niin sitä täytyy ruokkia ja siihen täytyy kasvaa et tulee se tunne. Et on niin kun helppo jo yhteiskunnan arvojenkin perusteella antaa se vastuu naiselle ja äidille, ja toimii ja tehä vaan töitä. Ja jättäytyy siitä perheen arjesta sivummalle, ja se on täysin hyväksyttävää ja hyväksyttyä toimia näin, eikä sitä kukaan pidä pahana, enkä sanois et pitäisikää pitää. Mutta jos sitä halutaan vanhemmuutta harrastaa ja kehittää, niin se vaatii semmosta panostusta, että se ei tuu mun mielestä automaattisesti.” (H12, alempi toimihenkilö, opiskelija, 28 v.)

”...mä oon siitä niin onnellisessa tilanteessa, et mul on paljon kavereita jotka on samassa tilanteessa. Et asiat on helppo jakaa ja puhuu niistä, ja saada tukee. Mutta se että ... etenkin jos on nuori isä, jolla ei oo lähipiirissä paljoa ystäviä joilla on lapsia yleensäkin, niin varmaan kun on näitä perhevalmennuksia esimerkiksi, niin varmaan siellä on tosi vaikee, se ei tuu luontevasti sieltä et mikä se isän rooli on. Tavallaan niille jotka kaipais, niille joilta puuttuu, joku jonka kanssa jakaa sitä isyyden kokemusta, niin se olis hyvä, jos sen pystyis jotenkin järjestää siinä perhevalmennuksen osana.” (H13, ylempi toimihenkilö, 31 v.)

Myös työelämän ratkaisuisa voisi olla parannettavaa. Eräs isä pohti sitä, olisiko mahdollista vaikka kieltää pienten lasten isiltä ylityöt tai löytää muita ratkaisuja siihen, että isillä olisi enemmän mahdollisuuksia viettää aikaa lastensa kanssa.

”...vois tosiaan olla mielenkiintoinen jos tota tuolta töistä löytyis joku semmonen järkevä malli että vois tehdä lyhyempää työpäivää, että se tota niin, ilmeisesti se siis onkin jollain jo työnantajilla näin. Mä muistan kans jossain, en muista yhtään missä mutta törmäsin jossain sellaseen ilmaan heitettyyn ajatukseen että pienten lasten isille ei sais antaa ollenkaan ylitöitä.” (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Vaimoltaan saamaansa tukeen isät olivat siis tyytyväisiä, mutta yhteiskunnalta odotettiin muun muassa isyysloman joustavoittamista, taloudellista tukea. Isät mainitsivat tärkeinä parannuskohteina myös vertaisryhmätoiminnan lisäämisen sekä muutoinkin isien entistä paremman huomioimisen terveydenhuollossa ja ohjeiden ja materiaalien tuotannossa vauvaperheille.

7.5 Tiivistäen

Tässä luvussa kartoitettiin isien näkemyksiä yleensä isyydestä sekä kokemuksia isänä olemisesta. Siitä, millaisia isiä kyselyyn ja haastatteluun vastanneet isät kokivat olevansa, mistä he olivat saaneet mallinsa isyyteen ja mitkä asiat koettiin isyydessä parhaina sekä vaikeimpina.

Kyselyyn vastanneet miehet kokivat isyyden tärkeänä asiana elämässään, sillä yli 90% isistä oli ylpeitä isyydestään ja koki lapsen syntymän olleen paras asia mitä heille on tapahtunut. Kolme viidestä isästä sanoi, että isyys oli myös vahvistanut heidän itsetuntoaan. Isillä oli lisäksi varsin selkeä kuva isyydestään sillä, vain 5% isistä ei oikein tiennyt millainen isä hänen pitäisi olla. Nuoremman ikäryhmän isissä oli useammin tällaisia isiä. Kun kyselyaineiston isiltä kysyttiin tyytyväisyyttä elämänsä eri asioihin, oli isyyteensä ja elämäänsä kokonaisuudessaan tyytyväisiä peräti 90% isistä ja lapsensa kanssa viettämänsä ajan määräänkin kolme neljästä isästä. Useimmin tyytymättömiä lapsensa kanssa viettämänsä ajan määrään olivat ylempät toimihenkilöt ja johtavassa asemassa olevat isät. Haastatellut miehet kokivat olevansa varsin moderneja lastaan hoitavia isiä, mutta myös perheen elättäjän rooli oli heille tärkeä ja moni isä halusi olla myös ”lempeä auktoriteetti” lapselleen. Kyselyyn vastanneet isät halusivat opettaa lapsilleen erityisesti hyvinä pitimiään arvoja kuten rehellisyyttä ja toisten ihmisten kunnioittamista. Myös liikunnan tärkeys oli korkealla sijalla isien tärkeinä pitämässä asioissa ja korostui vielä nuorten isien ajattelussa.

Isistä neljä viidestä piti omaa isäänsä tärkeimpänä isänmallinaan. Muita usein mainittuja malleja olivat ystävät sekä veljet. Vanhemman ikäryhmän isissä oli useammin niitä, jotka mainitsivat isänmalleinaan ystävät. Useimmin mainittuja tärkeitä oppeja isänmalleilta olivat yhteisen ajan tärkeys perheen ja lapsen kanssa, hellyyden ja rakkauden osoittamisen tärkeys, rajojen asettamisen tärkeys lapselle, vastuuntuntoisuus ja perheestä huolehtiminen sekä kasvatustavat.

Puolet kyselyyn vastanneista isistä koki isän tehtäväksi kasvattaa pojista miehiä. Näin ajattelivat useammin nuoremman kuin vanhemman ikäryhmän isät. Toisaalta tyttöjen kasvattamisen enemmän äidin tehtäväksi koki vain joka kymmenes isä. Lähes kaikki isät pitivät isän rooliin kuuluvana osoittaa päivittäin rakkautta ja hellyyttä lapselle hoivaamalla ja pitämällä lasta sylissä sekä isän osallistumista lapsen harrastuksiin. Puolet isistä piti isän rooliin kuuluvana olla perheen auktoriteetti, rajojen asettaja lapsen toiminnalle ja vain 15% oli sitä mieltä, että isä on lapselle lähinnä kaveri. Kaveri-isyttä kannattivat kaikkein vähiten korkeasti koulutetut isät.

Useimmin mainittuja isyyden parhaita puolia olivat lapsen kasvun ja kehityksen seuraaminen, yhdessäolo ja puuhailu lapsen kanssa sekä lapset yleensäkin. Vaikeimpina asioina isyydessä miehet pitivät ajan hallintaa työn- ja perheen yhteensovittamisessa, erilaisia kasvatuskysymyksiä ja lapsen hoitamista, lapsen tarpeiden tunnistamista ja vauvan rytmin oppimista. Työn- ja perheen yhteensovittamiseen liittyvät asiat askarruttivat erityisesti vanhempia, koulutetumpia isiä ja kasvatuskysymykset nuoremman ikäryhmän isiä. Kyseeseen vastanneista isistä neljä viidestä koki kuitenkin saavansa riittävästi tukea puolisoiltaan isyyteensä. Haastatellut isät toivoivat isyyteensä enemmän tukea yhteiskunnalta, esimerkiksi joustavampana isyysvapaana, taloudellisena tukena ja isille suunnattuina opetusmateriaaleina ja entistä parempana huomioimisena neuvolassa.

8. PARISUHDE, TYÖ JA PERHE-ELÄMÄ

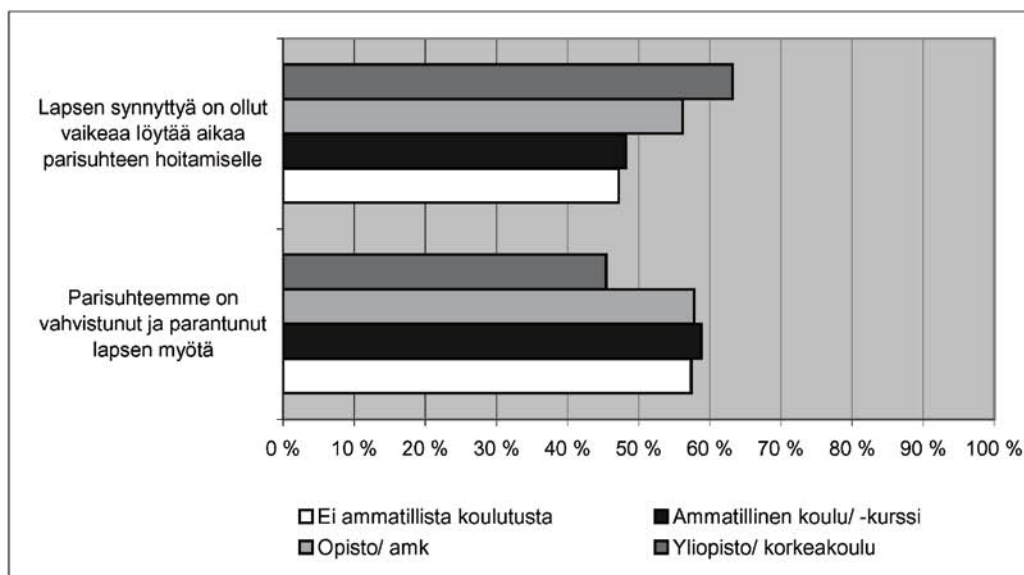
Tässä luvussa kartoitetaan isien mielipiteitä puolisona olemisesta, työstä ja kotitöistä sekä yhteiskunnan tuesta perheille. Haastatteluaineiston avulla kuvataan isien näkemyksiä parisuhteestaan ja siitä, miten se on muuttunut lapsen syntymän myötä. Kyselyaineistossa isiltä kysyttiin puolestaan vaativatko puoliset liikaa miehiltä, onko vastuun kantaminen lapsista ja kodista naisten tehtävä ja rajoittaako työ liikaa perhe-elämää tai vapaa-aikaa. Entä millaisia arvosanoja isät antavat itselleen isänä ja puolisona toimimisestaan ja ovatko pikkulapsiperheen vaihetta elävät isät tyytyväisiä elämäänsä?

8.1 Parisuhde ja sen hoitaminen

Vuoden 2005 perhebarometrissa (Paajanen 2005) kävi ilmi, että pikkulapsiperheen vaihe on varsin rankkaa aikaa ja haasteellista monille perheille. Niinpä tämän barometrin haastattelussa pienten lasten isiltä kyseltiinkin siitä, mitä heidän parisuhteessaan on tapahtunut lapsen syntymän jälkeen. Oliko suhde puolisonon muuttunut jotenkin ja oliko tuoreilla vanhemmilla yleensä enää aikaa hoitaa parisuhdettaan?

Kyselyyn vastanneista isistä 56% oli sitä mieltä, että heidän parisuhteensa oli parantunut ja vahvistunut lapsen myötä (kuvio 13). Näin ajattelivat kuitenkin muita isiä harvemmin korkeasti koulutetut isät (**). Ikäryhmien välillä tässä sen sijaan ei ollut tilastollista eroa.

Kuvio 13. Parisuhteen tilaa kuvaavien väitteiden kanssa täysin tai lähes samaa mieltä olevien isien osuudet koulutusasteen mukaan (%) (N=1 182–1186)

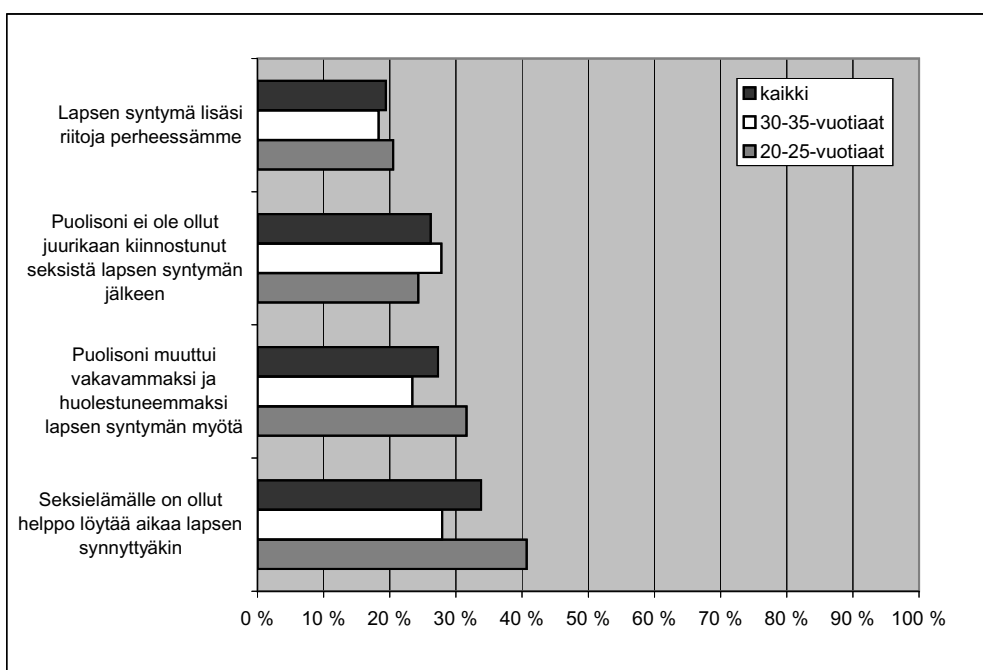

Kuviota muodostettaessa jätettiin pois ryhmä "ei koske minua", joihin kummassakin väitteessä oli vastannut n. 1% vastanneista.

Toisaalta 53% isistä koki, että lapsen synnyttyä on ollut vaikeaa löytää aikaa parisuhteen hoitamiseksi. Kyselyn korkeasti koulutetut isät olivat muita isiä useammin (***) kokeneet ajan löytämisen parisuhteen hoitamiseen vaikeaksi. Tämä kertonee korkeasti koulutettujen miesten vaativasta työstä, mutta kenties myös heidän korkeasti koulutettujen vaimojensa tunnelmista, sillä vuoden 2005 barometrissahan kävi ilmi, että juuri korkeasti koulutetut naiset kokivat kaikkein useimmin ajanpuutetta parisuhteen hoidossa. (Paajanen 2005).

Kyselyyn vastanneet isät kokivat lapsen syntymän heijastuneen myös puolisoitten väliseen seksielämään. Neljäsosa miehistä oli sitä mieltä, ettei heidän puolisonsa ole ollut juurikaan kiinnostunut seksistä lapsen syntymän jälkeen, toisaalta kolmasosan mielestä seksielämälle kuitenkin on ollut helppo löytää aikaa (Kuvio 14).

Kuvio 14. Parisuhdetta koskevien väitteiden kanssa täysin tai lähes samaa mieltä olevien isien osuudet ikäryhmittäin (%) (N=1 189–1 202)

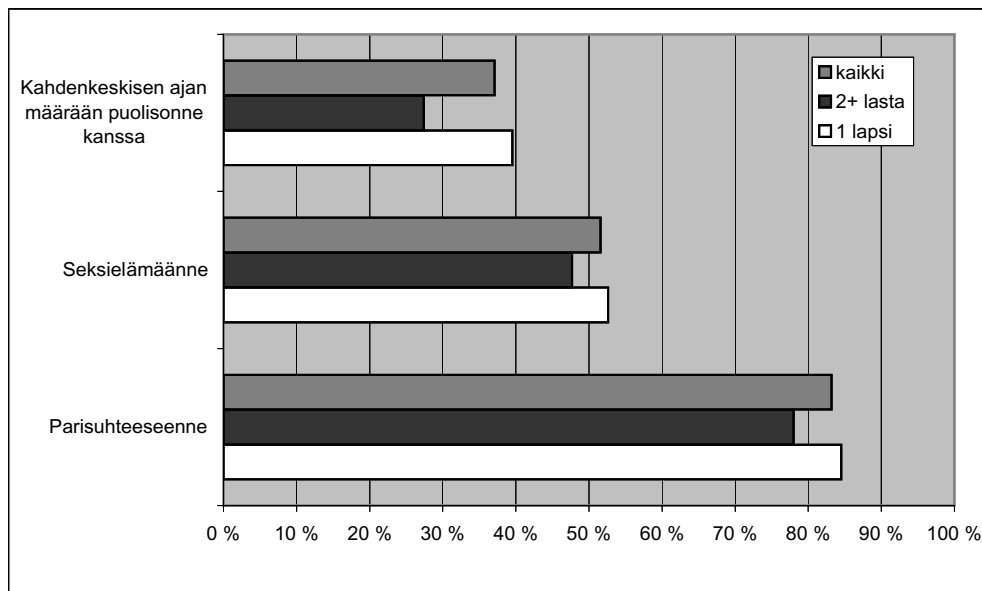
Kuviota rakennettaessa jätettiin vastaukset "ei koske minua" pois. Näitä vastauksia oli alle 1% kaikissa väitteissä.

Seksielämälle ajan löytämisen lapsen synnyttyäkin kokivat helpoksi useimmin nuoremman ikäryhmän miehet (***), työntekijöihin kuuluvat miehet (**), vailla ammatillista koulutusta olevat tai ammatillisen koulun suorittaneet miehet ja harvimminkin puolestaan yliopistotutkinnon suorittaneet (***). Lapsen syntymä oli lisännyt riitoja viidesosassa perheistä ja neljäsosa miehistä koki puolisonsa muuttuneen vakavammaksi ja huolestuneemmaksi lapsen myötä. Kiinnostavaa oli, että nuoremman ikäryhmän miehet kokivat useammin puolisonsa muuttuneen huolestuneemmaksi ja vakavammaksi (***), vaikka vuoden 2005

perhebarometrissa, joka perustuu samaan aineistoon, kolmekymppiset naiset näyttivät kaikkein huolestuneimmilta vanhemmilta.

Kaikista lapsen syntymän aiheuttamista parisuhteelle koituneista haasteista huolimatta 83% isistä oli parisuhteeseensa tyytyväisiä (kuvio 15). Yhden lapsen isät olivat parisuhteeseensa tyytyväisempiä kuin kahden tai useamman lapsen isät (***)

Kuvio 15. Parisuhteeseensa liittyviin asioihin erittäin tyytyväisten ja tyytyväisten isien osuudet lasten määrän mukaan (%) (N= 1 189–1 200)

Kuviota muodostettaessa jätettiin pois vastaukset "ei koske minua", joita oli alle 1% kuhunkin kysymykseen vastanneista.

Seksielämäänsä tyytyväisiä isiä oli 52%, mutta kahdenkeskisen ajan määrään puolisonsa kanssa vain 37% vastaajista. Seksielämäänsä tyytyväisempiä olivat nuoremmat isät (***) ja isät joilla oli korkeintaan ammattikoulutasoinen tutkinto (***). Kahdenkeskisen ajan määrään puolisonsa kanssa olivat yhden lapsen isät tyytyväisempiä kuin useamman lapsen isät (***) ja nuoremmat (***) ja korkeintaan ammattikoulutasoisen tutkinnon suorittaneet (***) tyytyväisempiä kuin vanhemman ikäryhmän isät ja enemmän koulutetut. Vähiten tyytyväisyyttä kahdenkeskisen ajan määrään puolisonsa kanssa oli ylempien toimihenkilöiden ja johtavassa asemassa olevien miesten keskuudessa (***). Näyttää siis siltä, että isille suurempi ongelma on yhteisen, kahdenkeskisen ajan puute puolison kanssa kuin tyytymättömyys seksielämään, vaikka myös seksielämälle on ollut vaikeaa useimpien löytää aikaa, kuten kuviosta 14 kävi ilmi.

Kun kyselyn isiltä tiedusteltiin arvosanaa (asteikko 5= erittäin hyvin – 1=erittäin huonosti) siitä, miten he olivat mielestään onnistuneet puolison huomioimisessa naisena ja puolison arvostamisessa ja tukemisessa äitinä, arvioivat he toimintaansa puolison arvostamisessa

ja tukemisessa äitinä keskimäärin arvosanalla hyvä ja puolison huomioimisessa naisena arvosanalla keskinkertainen (taulukko 15).

Taulukko 15. Miten kokee onnistuneensa tähän mennessä puolisona seuraavissa asioissa? (Keskiarvo)

	20–25- vuotiaat keskiarvo	30–35- vuotiaat keskiarvo	Keskiarvo kaikki	Kaikki N
1. Puolison huomioimisessa naisena	3.50*	3.38	3.43	1200
2. puolison arvostamisessa ja tukemisessa äitinä	3.72	3.71	3.71	1197

Arvosana-asteikko: 5 = erittäin hyvin, 4 = hyvin, 3 = keskinkertaisesti, 2 = huonosti ja 1 = erittäin huonosti. En osaa sanoa ryhmä, johon vastasi alle 1% vastanneista, poistettiin ennen analyysiä. Tilastollisesti merkitsevät erot: *** = tilastollisesti erittäin merkitsevä $p < .001$, ** = tilastollisesti merkitsevä $p < .01$ ja * = tilastollisesti melkein merkitsevä $p < .05$

Nuoremman ikäryhmän miehet kokivat onnistuneensa hieman paremmin puolison huomioimisessa naisena, mutta äitinä tukemisessa ja arvostamisessa ei ollut ikäryhmien välillä tilastollista eroa. Myöskään eri sosioekonomisten ja koulutusryhmien tai lapsiluvun mukaan tarkasteltuna ei näissä kummassakaan ollut tilastollista eroa.

Myös moni haastateltu isä koki lapsen syntymän muuttaneen parisuhdetta entistä paremmaksi. Suhde oli vahvistunut - varsinkin henkisesti - lapsen myötä, ja tunnettiin entistä suurempaa yhteenkuuluvuutta puolison kanssa. Ehkä nykyisen parisuhteen eteen oltiin tämän uuden siteen vuoksi valmiimpia tekemään töitäkin kuin aiempien parisuhteiden. Ja vaimossa arvostettiin uutta puolta, sitä että hän oli osoittautunut hyvän puolison lisäksi myös hyväksi äidiksi.

"... ite oon ollu naimisissa aikasemmin ni sen tietää et sen sormuksen voi heittää meneen ja sanoo morjens, mut nyt kun on lapsi ni sitä ei voi perustaa ihan kevyille asioille sitä et kyl se tavallaan jonkunnäköstä turvaa on tuonu ja tavallaan niinku voimistanu sitä meidän välistä tota liittoa, avoliitto no nyt on liitto siinä missä muutkin, et kyl ainaki mun näkökulmasta niin on suurempi asia ku joku avioliitto tai muu et on lähentäny." (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

"No ohan se muuttanu paljon tavallaan kiinteämmäks, ennen kun molemmilla oli niin sanotusti omat menot ni nykyään meillä on yhteiset menot, et hyvin pitkälle viikonloput mennään porukalla tuolla aina..." (H04, yrittäjä, 38 v.)

"...mä oon aina ollu tosi rakastunu ja ilonen ton puolisoni kanssa ni se on ollu tosi hienoa huomata et sen lisäksi se on niin hyvä äiti, se on tuntunu tosi hyvältä. Ehkä se on jollain lailla entisestään syventäny sellasta luottamusta ja hyvää oloa et tuntuu et sen lisäksi et se on niin loistava nainen se on myös hyvä äiti." (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Toisaalta osa isistä kertoi fyysisen suhteen puolisoitten välillä jopa etäänntyneen lapsen synnyttyä, koska iso osa hellyydenosoituksista meni nyt lapselle.

”...siitä huomiosta ja niistä hellyyden osoituksista jotka ennen kohdistu siihen puolisoon kohdistuu tosi iso osa nyt lapseen. Ei se nyt oo mitään nollasummapeliä, mutta silti se vaan vie niin paljon homiota ja energiaa se lapsi, et kyllä se on sillä tavalla muuttanut. Ja sitten se, että tuntui et oli ... oli semmoinen vaihe, et kumpikin meistä näki sen toisen enemmän vanhempana kuin puolisona. Mut se on tässä taas pikkuhiljaa paikkaantumassa, et se oli ehkä enemmänkin se ensimmäinen puoli vuotta.” (H13, ylempi toimihenkilö 31 v.)

Myös äidin ja lapsen välinen vahva side, varsinkin alkuvaiheessa, kun äiti imetti lasta ja oli enemmän lapsen kanssa ollessaan äitiyslomalla, oli osasyynä siihen, että isät kokivat etäänntyneensä vaimostaan ainakin väliaikaisesti. Jotkut isät kokivat olonsa silloin hieman ulkopuoliseksi perheessään.

”Than aluks jossain vaiheessa mä koin semmosta vähän aikaa, että vaimo on vaan lasta varten. Ja sitten mä sanoin siitä hänelle, että mä ymmärrän et näin on... mutta et mäkin oon olemassa ja meilläkin on suhde, josta kumminkin pitää pitää huolta. Musta tuntuu et kun sen jälkeen ollaan keskusteltu, ni se on parempaan suuntaan mennyt. Vaikka se ei ollutkaan mikään hirveen iso kriisi. Mä vaan totesin sillon, että tässä on paitsi lapsi, niin myöskin aviomies. Ymmärrän että lapsi tulee nyt ennen minua, mutta olisi myöskin mukavaa viettää aikaa sinun kanssasi.” (H12, alempi toimihenkilö, opiskelija 28 v.)

”... et välillä tuntee olevansa ehkä huikkasen ulkopuolella, kun on äiti ja lapsi, ja niille on syntynyt pikkasen vahvempi suhde, kun on se fyysinenkin side, et se ruoka tulee äidiltä ja ollaan päivisin enemmän... ja sen on tiedostettu et se nyt vaan menee vähän aikaa tälle. Mä oon ainaki jossain määräi kakkonen.” (H15, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Vaikka lapsen saaminen oli iloinen ja odotettu asia, vei unen puute ja hoitamisen rankkuus sekä intensiivisyys voimia tuoreelta isältä ja äidiltä. Varsinkin ensimmäisinä kuukausina unenpuute vaivasi, kun lasta piti syöttää varsin tiheästi myös yöllä.

”...jos aattelee tota unipuolta ni se on ehkä se rasittavin asia siinä tota et kylhän sitä väkisin herää itsekin vaikkei tarvikaan nousta antamaan ruokaa, mut toisaalt taas sitte siihenkin tottuu yllättävää kyllä et okei, lapsi itkee yöllä ni mun ei tarvi nousta ku mä lähin aamulla- on sovittu niinku vuorot-, ni kun ei tarvi nousta ni mä en enää herännykkään siihen sitte, et tavallaan oli niin väsynytki sitte et ei kuulu enää... Et äidillehän se tietysti jos imettää kun imettää tai anto mitä ruokaa tahansa ni kylhän se joka yöllä nousee syöttämään 4 tunnin välein tai useammin niin tota kylhän se uni on hyvin katkonaista ja saako sit edes nukahdettuu välillä niin se on toinen juttu, mut kyllä (puoliso) oli alkuun selkeesti hyvin väsyny, väsyneempi ku minä.” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

”...ohan se nyt tietyl tapaa fyysisesti rankkaa et en mä nyt oo kolmeen viikkoon nukkunu kunnolla yhtään yötä, ja eikä vaimokaan. Mut tietty sillai hassuu et luonto hoitaa asiat, jotain isä hormoneineita mulla on vaikka ei niistä ookaan missää puhuttu. Et en mä oo ikinä ollut näin energinen...Pelkään sitten vaan koska tulee se, että kroppa lunastaa sen takas.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Jos alkuvaiheeseen liittyi vielä esim. äidin ja isän masennusta tai muita huolia, oli tilanne todella raskas myös parisuhteen kannalta. Toinen haastatteluissa esiin noussut parisuhteelle rankka asia, joka tuli esiin hieman myöhemmässä perhevaiheessa oli toisen lapsen saamiseen liittyvät ongelmat.

”...me ollaan molemmat oltu vuoron perään masentuneita, et vaimolla oli synnytyksen jälkeistä masennusta ja sitte tää joka kuulemma on jossain todettu tai tutkittu et naiset joilla on synnytyksen jälkeistä masennusta ni miehet sitte sairastuu sen jälkeen, et mä luulin et tää liitty mulla työhön mutta me ollaan kumminki oltu tosi masentuneita, sekin tietenkin tekee elämästä rankempaa et vaikee sit sanoo mikä tekee elämästä rankempaa sitte.” (H01, freelancer, 27 v.)

”Ja nyt meil on semmonen ku me on toista lasta kauheesti toivottu mut ei oo vielä kuulunu ni se aiheuttaa omat ahdistuksensa ja tavallaan sitä on kauheen vaikee purkaa meillä kotona niin tota et ollaan siihen sitä sitte, se on asia mitä ei kauheesti oo pystytty käsittelemään kahestaan koska ei siitä tuu mitään ja on ollu sellanen et pitäskö siitä mennä jonkun kolmannen osapuolen kanssa keskustelemaan mutta ei me olla asialle saatu mitään tehtyä. Et kyl sillain on tää rasittanu aika paljon parisuhdetta...” (H08, alempi toimihenkilö, 30 v.)

Vaikka moni haastateltu isä sanoi, että riidat ovat puolison kanssa jopa vähentyneet lapsen myötä, oli ajankäyttö se asia, josta perheissä tuntui tulevan useimmin riitaa. Osalle isistä esimerkiksi oman ajan väheneminen oli uusi opeteltava asia. Se, että ei enää ollut aikaa niin paljon omille harrastuksille ja työlle oli aluksi vaikeaa.

”Ainut mikä on ollu on justiin semmonen ku noita menoja on muitaki ku kotona oleminen ja töissä käyminen, ja sitte ku haluu harrastaa itteeki. Oikeestaan kerran oli semmonen et (avovaimosta) näki heti et sitä harmitti ku meni yks sunnuntai ku mä olin harrastamassa ei ehtiny olla yhdessä ja mullaki vähän venähti meno sillon, et harmitti kyllä itteeki. Aikatauluistaki pitäis sopia paremmin ettei venähdä ihan mahottomasti siitä mitä oli puhe.” (H06, työntekijä, 25 v.)

”Se on ehkä vähän sellanen stressaava juttu just ton ajankäytön kanssa et mä oon hirveen innostunu tost mun omasta työstä ja mä haluaisin koko ajan opiskella siihen liittyviä asioita, mut sit tuntuu et sitä perheen kans vietettävää aikaa et sitä on niin vähän ni sitte siitä hirveen ikävä sitä niinku lohkoo siihen.” (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Parisuhteen hoitaminen oli varsinkin lapsen syntymän jälkeisinä ensimmäisinä kuukausina jäänyt monilla vähemmälle, lapsi vei helposti kaiken huomion jos parisuhteen hoitamiseen ei kiinnittänyt erityisesti huomiota. Toisaalta myös työkiireet ja toiveet kummankin puolison omasta vapaa-ajasta söivät aikaa parisuhteelta. Osa isistä kertoi myös, että lapsenvahtia oli ollut vaikea löytää jos lähistöllä ei asunut sukulaisia tai ystäviä.

MJ: ”Onks teil sitte aikaa hoitaa parisuhdetta?”

Hva: ”Eii, ei oikeestaan.”

MJ: ”Onks se siitä sitte et vaikee vaik saada lapsenvahtii vai?”

Hva: ”No joo, paljon, tosi vaikee on ollu saada että se ei sitois meitä elikkä jos me nyt, meillä on mahollisuus pyytää naapuri kattomaan vaikka tunniks ja sitte me ollaan puol tuntii jossain kävelemässä ja sitte se soittaa et nyt täällä on hirvee huuto että ei sellasta oo hirveesti että vois oikeesti olla, niinku ei vois keskittyä et keskitytään siihen et soiko puhelin.”

MJ: ”Oottekste ajatellu ikinä sitte että vois palkata, esimerkiks Mannerheimin lastensuojeluliitolla on tämmönen palvelu?”

Hva: ”Joo sitä ollaan mietitty, ja eiks Väestöliitolla oo kans?.” (H01, freelancer, hoitovapaalla, 27 v.)

Mj: ”Onko teillä vaimon kanssa aikaa hoitaa parisuhdetta?”

Hva: ”Tällä heikellä aika vähäsen.”

Mj: ”Mistä se johtuu?”

Hva: ”Se johtuu siitä, että mä olin lupautunut jo viime vuoden puolella hoitamaan muutaman projektin, ja niitä sitten vähän siirreltiin, ja ne pamahti molemmat samalle viikolle. Ja sitten kun avovaimokin meni takasin töihin ja hänet täytyy kouluttaa niihin uusiin tehtäviin, mikä tapahtuu tän normaalin viikkotyörytmin lisäksi. Ja siihen vielä sokeriksi pohjalle, kun on päätetty että molemmilla täytyy olla sitä omaakin aikaa, joka on... molemmat kokee että se on jaksamisen kannalta vieläkin tärkeempää kun se, että istuttais pähkäilemässä parisuhdetta, että pääsee tekemään jotakin mistä tulee ja oikeesti sen hyväks... siitä tulee vaan enemmän ongelmia, jos siitä yhestä omasta viikkotapahtumasta luovutaan. Mut että sekin asia on keskusteltu julki...” (H11, yrittäjä, 29 v.)

Muutama isä sanoi, että parisuhteen hoitaminen on kuitenkin paljon kiinni puolisoista, kummankin on kiinnitettävä siihen huomiota, järjestettävä aikaa ja kannettava vastuuta suhteesta yhdessä. Muutoin suhde ei toimi.

MJ: ”Mites, tuntuuks susta et on tarpeeks aikaa hoitaa parisuhdetta? ”

Hva: ”No, joo kun sitä järjestää. Et tota meil on kuitenkin ollu tapana aika välillä laittaa lapsi hoitoon että pääsee olemaan kahdestaan, et et muun muassa viime kesänä, tietysti nyt voi joltakin tulla arvosteluja joltain taholta mutta se että mun isä ja äiti otti (lapsen) viikoks hoitoon ja me käytiin Välimeren maassa pyörähtämässä, et (lapsi) silloin oli kuitenkin vasta puolivuotias mut se että ihan hyvinhän se meni, no okei, viikko nyt oli tosi pitkä aika et pidennetty viikonloppu tai viikonloppu on ihan riittävä ... niin sitä jaksaa taas ihan eri tavalla sitten lapsenki kanssa ...” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

MJ: ”Onks teillä aikaa hoitaa parisuhdetta? Tai sä puhuitkin jo näistä kävelylenkeistä.”

Hva: ”Joo me yritetään kovasti ainakin. Et se tiedostettiin jo odostusaikanakin et sit pitää oikeesti pitää satsata myös siihen, et sen lisäksi et satsataan siihen lapseen. Just niin nää kävelylenkit on ollut hyviä siinä, et tulee juteltua kaikenlaista ja sillailla mitkä on toisen filikset. Et perinteistä laatuaikaa. Ja nyt täs parin viikon aikana on ollut, kun ollaan menty saunaan kahestaan ja juteltu ja istuskeltu.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Kun lapsi kasvoi ja oli sitä mukaa vähemmän kiinni äidissä, voivat vanhemmat jättää lapsen helpommin esim. isovanhempien tai ystävien hoitoon. Lähellä asuvat isovanhemmat olivatkin monen haastatellun isän mukaan perheen tärkein tukiverkko ja auttoivat siinä, että tuoreet vanhemmat pääsivät välillä olemaan kahdestaankin.

”Meil on aika hyvä verkosto, luontaisesti et mun vanhemmat ja sisarukset asuu aika lähellä ja noi tuolla (vaimon) vanhemmat ni ottaa sit mielellään pidemmäks aikaa jos. Että kyllä mielestäni ihan sen minkä olemme uskaltaneet pyytää.” (H08, alempi toimihenkilö, 30 v.)

”Meidän kummankin vanhemmat on kauheen innoissansa ollut hoitamassa. Ei me mitään kauheen pitkiä aikoja olla oltu poissa. Et ihan muutamia kertoja ja muutaman tunnin juttuja. Mut kyllä mä ihan viikonloppusin ja myös viikollakin ihan helposti löytyy, kun vaimon vanhemmat on jo eläkkeellä, niin sieltä löytyy. Ja sitten meillä on hyvä kummi, joka on kauheen innostunut avittamassa.” (H12, alempi toimihenkilö, opiskelija, 28 v.)

Lapsen syntymä näytti siis toisaalta lähentävän puolisoita toisiinsa, mutta kahdenkeskinen aika ja parisuhteen hoitaminen jäivät helposti väliin, jos niihin ei tietoisesti kiinnittänyt huomiota ja järjestänyt aikaa.

8.2 Kotityöt ja lastenhoito

Aiemmissa tutkimuksissa on käynyt ilmi, että kotityöt ovat edelleen paljolti naisten harteilla. Lastenhoito ja lasten kanssa puuhastelu ovat kuitenkin niitä tehtäviä, joita miehet useimmin kodissa hoitavat (mm. Melkas 2004). Mitä pienten lasten isät sitten itse ajattelevat perheen työnjaosta ja omasta osallistumisestaan kotitöihin ja lastenhoitoon?

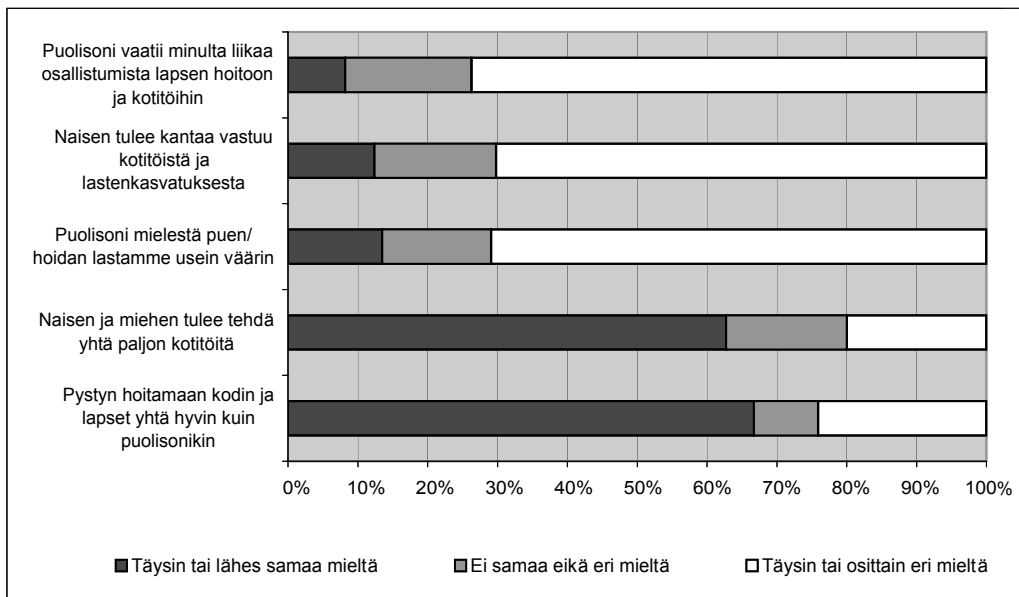
Kyselylomakkeella kartoitettiin kuusiportaisella asteikolla² isien mielipiteitä siitä, miten he kokivat kotityöt ja lastenhoidon ja millaisen arvosanan he antoivat itselleen näistä tehtävistä selviytymisestään. Isistä 67% oli sitä mieltä, että he pystyvät hoitamaan kodin ja lapset yhtä hyvin kuin puolisonsa. Lähes yhtä suuri osa isistä oli myös sitä mieltä, että naisen ja miehen tulee tehdä yhtä paljon kotitöitä (kuvio 16).

Näissä mielipiteissä ei ollut ikäryhmien, koulutusryhmien, lasten määrän tai isien sosioekonomisen asemankaan mukaan tilastollisia eroja. Reilu 10% isistä oli kuitenkin sitä mieltä, että naisen tulee kantaa vastuu kotitöistä ja lastenkasvatuksesta. Useammin näin ajattelivat nuoremman ikäryhmän isät (**). Tässäkään asiassa ei kuitenkaan ollut lasten määrän, isän koulutuksen määrän tai sosioekonomisen aseman mukaan tarkasteltuna eroja. Puolisolla oli vain noin joka kymmenennen isän mielestä usein huomautettavaa isän lapsen hoitotaidoista tai lapsen pukemisesta. Ja vain 8% isistä oli sitä mieltä että puoliso vaatii häneltä liikaa osallistumista kotitöihin ja lastenhoitoon. Näin ajattelivat hieman useammin yhden kuin useamman lapsen isät (*).

Isiltä tiedusteltiin myös miten he kokivat onnistuneensa tähän mennessä kotitöihin ja lastenhoitoon liittyvissä tehtävissä. Lapsenhoitotaitonsa isät kokivat arvosanaltaan keskimäärin hyväksi (taulukko 16).

²Kuusiportainen asteikko: 5 = täysin samaa mieltä, 4 = lähes samaa mieltä, 3 = en samaa enkä eri mieltä, 2 = osittain eri mieltä, 1 = täysin eri mieltä ja 0 = ei koske minua, muutettiin kolmeportaiseksi yhdistämällä luokat 5 ja 4 sekä luokat 1 ja 2. Luokka 0 poistettiin ennen analyysiiä.

Kuvio 16. Kotitöitä ja lastenhoitoa kuvaavien väitteiden kanssa samaa mieltä ja eri mieltä olevien isien osuudet (%) (N= 1 193–1 205)

En osaa sanoa ryhmä, johon vastasi korkeintaan 1% vastaajista kaikissa väitteissä, poistettiin ennen analyysyä

Taulukko 16. Kuinka hyvin isät kokivat onnistuneensa kotitöissä ja lastenhoitossa? (keskiarvo)

	Keskiarvo	N
1. Kotitöihin osallistumisessa	3.55	1204
2. Lapsenhoitotaidoissa	4.01	1204
3. Vastuun ottamisessa kotona, eli lapsen ja perheen asioista huolehtimisessa	3.96	1202

Arvosana-asteikko: 5=erittäin hyvin, 4= hyvin, 3= keskinkertaisesti, 2= huonosti ja 1= erittäin huonosti. En osaa sanoa ryhmä, johon vastasi alle 1% vastanneista, poistettiin ennen analyysyä.

Lähes yhtä hyvä arvosana tuli vastuun ottamisesta kotona ja vain hieman alhaisempi kotitöihin osallistumisesta. Isien ikäryhmien, lasten määrän, koulutuksen tai sosioekonomisen aseman mukaan näissä ei ollut tilastollisia eroja.

Kun haastatelluilta isiltä puolestaan tiedusteltiin miten kotitöiden jako perheessä sujui puolisoitten kesken ja oliko lapsen syntymä jotenkin vaikuttanut kotitöiden tekoon, kertoivat useimmat haastatellut isät ainakin pyrkivänsä tekemään varsin tasapuolisesti kotitöitä vaimonsa kanssa.

"Me ollaan aina kummatkin tehty ristiin... Kyllä se on ihan tasapuolista. Mä oon myös ymmärtänyt sen, että se lapsenhoito on tosi rankkaa hommaa, ja sitä ei voi mitenkään olettaa, että kun vaimo on kotona lapsen kanssa et hän kerkeis siivoamaan ja muuta tekemään. Päinvastoin et jos hän pystyy lapsesta huolehtimaan niin kyllä mä sitten siivoon ja pyykkään ja mitä ikinä." (H12, alempi toimihenkilö, opiskelija, 28 v.)

Toisaalta lapsen syntymä oli muuttanut monessa perheessä puolisoiden välistä kotitöiden jakoa. Ennen kaikkea naisen äitiyslomalle jääminen oli vaikuttanut useilla työnjakoon siten, että kotona lapsen kanssa oleva vaimo teki enemmän kotitöitä kuin ennen.

"... meil on vähän muutenkin ollu se et se joka on kotona tekee enemmän, niin tota sitä kautta (puoliso) on tehny sitte kotitöitä enemmän kun aikasemmin. Et silloin kun hän kävi koulua ja mä olin töissä ni molemmat oli keskimäärin yhtä vähän kotona niin ne meni enemmän tasan sitte, mut nyt puoliso on tehny selkeesti enemmän." (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

"Vaikee sanoo et tota se jako on ehkä menny sillee että silloin mun mielestä ku toi vaimo oli äitiyslomalla ni se teki paljon isomman osan noista kotitöistä ku nytten ku se on töissä. Se oli ehkä vähän sen äitiysloman ajan se oli ehkä vähän sellasta perinteistä idylliä että silloin kun isä tuli illalla töistä kotiin niin vaimo ja lapsi odotti siistissä kodissa ruoka valmiiks laitettuna..." (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Lapsen syntymä oli voinut vaikuttaa työnjakoon myös päinvastoin, sillä osa isistä kertoi tekevänsä nykyään jopa enemmän kotitöitä kuin silloin, kun perheessä ei vielä ollut lasta. Yhtenä syynä tähän oli se, että lapsen myötä työtä yksinkertaisesti oli enemmän. Toisaalta isä oli voinut haluta jo raskausaikana säästää vaimon huolta kotitöiden teosta ja alkanut osallistua enemmän kotitöihin. Vaimo ei raskausaikana aina edes pystynyt tekemään kaikkia kotitöitä, joten myös tästä syystä osa niistä lankesi miehille.

"No, joo. Mä oon ruvennu tekemään paljon enemmän, itse asiassa jo odotusaikana. Et mulla oli vähän semmonen, et mä näytän vaimolle, että sen ei tarvii huolehtia siitä. Et oli se tietty sekin, kun raskauden loppukuukausina vaimo ei voinut imuroida eikä mitään." (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

"... nyt on ihan olosuhteiden pakosta ni, sitä ku on kaks aikuista ni se on ihan sama onks, no on meil nyttenki koirankarvoi lattialla, mut ku toi tyttö konttaa pitkin ni se on pakko vaan. Omasta mielestä ainakin ruvennu tekeen enemmän." (H05, ylempi toimihenkilö, 28 v.)

Toisaalta taustalta saattoi löytyä myös ainakin huumorin varjolla kerrottua perinteisempääkin työnjakoa, eli sitä ettei mies niin kovin innokkaasti ollut jakamassa kotitöitä vaimonsa kanssa vaan ne olivat enemmän vaimon vastuulla. Ja tätä perinteistä roolijakoa perusteltiin isien keskuudessa heidän saamallaan kasvatuksella.

"No on tekoaki, totaa, mä en tiedä onks se nyt se lapsi sitte. Monta vuotta me ollaan yritetty tasa, tasapuolistaa tai tasavert- että tekis tasasemmin kotitöitä"

että se on ollu semmonen nouseva tendenssi, et emmä tiedä onks se lapsi vaikuttanu siihen varsinaisesti, lähinnä ollu nää meidän luonnekysymykset ja varmasti sitten myöskin ihan tämmönen perinteinen et miehen ei tarvi miehen mielestä [naurahdus] tehdä niin paljon kotitöitä. Että en haluais myöntää sitä mutta totta kai se vaikuttaa, kasvatus vaikuttaa meidän, että sitä ei voi lukee itselleen syyks mutta voi lukea yhteiskunnan kasvatushistorialle syyks.” (H01, freelancer, hoitovapaalla, 27 v.)

Työnjaon muodostumista, sitä mitä kotitöitä kumpikin tekee selitti siis se, kumpi puolisoista oli enemmän kotona (usein siis tässä joukossa äitiyslomalla oleva vaimo) tai oli kotona sillä hetkellä, kun kyseinen asia piti hoitaa. Mutta muodostunutta työnjakoa perusteltiin myös sillä, mikä työ kummallekin oli mieluisampi tai vastenmielisempi. Kummallakin puolisoista voi olla kotona myös ”omia reviiireitä”, huoneita tai alueita joista huolehti enemmän tai selkeitä omia tehtäviä.

”Sanotaan näin et mä, ei oikeestaan, no kotitöiden teko tällä hetkellä (vaimo) hoitaa hyvin pitkälle sisähommii ja mä hoidan sitte ne raskaammat sisähommat ja, et (vaimo) on täällä himassa vähän se ruustinna joka sanoo missä se kaappi seisoo ja mä sitte teen ne hommat. Et mulla on ne tietyt sektorit tässä talossa missä mulla on se sananvalta. Siis ne mun alueet? Mun alue on toi kellari tuolla niin sanotusti paja ja varasto, ja sanotaan kyllä et ne mun alueet aika paljon, työhuone tietysti tuol ylhäällä. (H04, yrittäjä, 38 v.)

”Yleensä me tehdään aikalailla yhtä paljon. Et mä imuroin ja vaimo tekee jotain muuta. Et ne oli jaettu sillaill, et mitä toinen vihas, ni toinen sit teki sen kumpi ei vihannut sitä niin paljoa. (H15, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Kotitöiden tasapuolista jakautumista puolisoitten kesken mitattiin monissa perheissä laskeamalla kotitöiden tekemisen kertoja, eikä niinkään sitä, että kumpikin tekee yhtä pitkän ajan päivässä kotitöitä.

*”MJ: Miten ku teillä jakautuu puoliks ni oottekste jakanu vaik silleen et toinen tiskaa ja toinen imuroi vai?
Hva: Ei ku tota kumpikin tekee kumpaankin tai kaikkea, niitä tekemisen kertoja mietitään et sitä kautta ollaan tasoissa.” (H02, ylempi toimihenkilö, 32 v.)*

*MJ: ”Nii et se on vähän sillee et se tekee joka ehtii?”
Hva: ”No, se on just sitä, että ei oo mitään sellasta että sun duuni on siivota, pestä ikkunat, ruokkii poika, pitää sitä tehdä tätä tota, ja mun tehtäväni on ainoastaan tuoda rahaa taloon ja mahdollistaa kaikki tää että voidaan sitten ostaa välineet joilla pystytään. Ei missään nimessä, kyl me tehdään kaikki yhdessä.” (H04, yrittäjä, 38 v.)*

Mikä sitten saisi isiä osallistumaan entistä enemmän kotitöiden tekemiseen? Moni isä näki asian vaikeana ratkaista, eikä asiaan löydetty varsinkaan mitään nopeaa ratkaisua. Vähi-
tellen tapahtuva asennemuutos ja arvomuutos oli useimmin se keino, jota isät tarjosivat ratkaisuksi kotitöiden jakoon.

"... Seuraava sukupolvi tekee sen muutoksen... Jos isät tekee kotitöitä ja lapset näkee että se on kivaa, tarpeellista, niinku ärsyttävää mutta välttämätöntä nii..." (H01, freelancer, 27 v.)

"Tjaa. ... Tulee mieleen semmonen asenne muutos siihen hommaan. Se on siinäkin et jotenkin kotityöt on edelleenkin leimattuja, et miks ihmieessä ne kotityöt pitäis jakaa silleen ... Pakkohan nekin on kumminkin tehdä siellä, ja neuvotellaan et kuka tekee mitäkin, ja siinä missä muutkin... Et sama jos neuvotellaan, et mikä leffa katotaan. Mut ehkä se on helpommin sanottu kun tehty." (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

"Niin ei se välttämättä oo niin, että se mies on parempi, et se on vähän vanhoollista ajattelua ja on useita perheitä varmasti, joissa se rouva kantaa varmasti suuremman vastuun tuoden suuremman tilipussin kotiin. Ja ohan niitä tapauksia vaikka kuinka paljon, että miehet jää tosiaan kotiin ja ottaa sitten, jos on klassiset ja perinteiset arvot, niin se voi olla vähän huono juttu, et mä tienaan tuhat euroa ja toi kymmenentuhatta euroa ja jääks mä nyt kotiin siivoon näitä nurkkia. Mun mielestä se osoittais kypsyyttä, et hei tää on ihan hyvä diili kun mä saan ruokaa ja mun ei tarvii juosta tuolla." (H14, ylempi toimihenkilö, 44 v.)

Moni isä koki, että myös yksittäisten ihmisten ja pariskuntien toimintatavoissa voisi olla muuttamisen varaa. Naiset tarttuvat herkemmin toimeen ja tekevät asiat, jos mies ei hoida asiaa tarpeeksi nopeasti naisen näkökulmasta.

Hva : "Kylhän ne osallistuu kun niitten on vaan osallistuttava [naurahdus] et ei kai siin oo sen ihmeempää. Et jos joku asia pitää tehdä ja kukaan muu ei sitä tee niin silloin sen tekee mies. Oisko liian yksinkertainen ratkasu [naurahdus]. En tiä voisko sitä sit ajatella niin että onks naiset liian nopeita tai kärsimättömiä joidenki asioitten tekemiseen ja sen takii ne tulee tehdyks naisten toimesta, et ehkä näin... Ja sit tavallaan se aikakäsitys on miehillä ja naisilla vähän erilainen, kun joku asia pitää tehdä niin miehestä sitä ei tarvii just sillä sekunnilla tehdä et sen voi tehdä vasta kymmenen minuutin päästä."

MJ: "Nii ja nainen on jo siinä ajassa ehtiny jo ottaa sen imurin."

Hva: "Näin juuri." (H02, ylempi toimihenkilö, 32 v.)

"Ni, se voi olla et monella miehellä on pikkusen parempi sietokyky sen pölyn ja lian suhteen ku naisella... Ehkä se motivoi ku tietää et ku ne on tehty ni on paljon mukavampi kattella ympärilleen ja viettää vapaa-aikaa." (H06, työntekijä, 25 v.)

Toisaalta töiden järjestelyllä voitaisiin isien mielestä saada perheissä parempaa työnjakoa aikaan. Tehtäisiin asioita yhdessä tai sitten jaettaisiin kodin eri tehtävät selkeästi puolisoiden kesken.

"Et jos ei nyt puhuta jostain ruuanlaitosta ni siivoomiset ja tämmöset kyl mun mielestä ne ku yhdessä tuumin ja kertalaakista hoitaa pois alta ni se on siinä, et tavallaan yhdessä tekemällä mun mielestä. Ja tietysti se motivoi mun mielestä kun toinen selkeesti tykkää jostain hommista ja toinen jostain muista ni jaetaan ne sen mukaan et eihän nyt tarvii et kaikkien pitäis kaikkee tehdä." (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

”Vaikee sanoa, onko siihen ihmelääkettä. Jotenkin se liittyy siihen parisuhteeseen, mimmmonen se on ja miten siellä asiat hoidetaan. Et jos siinä parisuhteessa toimii paremmin se, että on selkeet roolit ja selkeesti määritellään miesten ja naisten työt, niin se vaan sitten on se niiden juttu.” (H10, ylempi toimihenkilö 30 v.)

Myös hyvä palaute puolisolta voisi motivoida isää enemmän kotitöiden pariin, kuten myös se, että isät oivaltaisivat kuinka paljon toimimaton kotitöiden jako voi aiheuttaa ongelmia parisuhteellekin.

”No varmaan sellanen että jos ne (miehet) ymmärtäis että niinku voi parantaa sitä perhe-elämää ja parisuhdetta että siitä on niille itselleenki hyötyä [naurahdus] ku ne tekee menee.” (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

”...et mun mielestä se on enemmänkin semmonen parisuhdeasia, josta nyt jo valmiiks keskustellaan, niin kun nyt keskustellaan seksistä. Niin siihen samaan asiaan liittyy nää arkiaskareet, vaikka se tuntuukin jotenkin tylsätä verrata seksiä tiskikoneen tyhjennykseen. Kumminkin ne nivoutuu niiden kahen ihmisen välille. Siihen vois tuoda esille näissä oppaissa sellasta asiaa, et kun tääkään ei oo niin mitätön asia, miltä se kuulostaa. Sitten kun se rosiskin tyhjennetään aika monta kertaa vuodessa, ni kyllä varmaan vaikuttaa parisuhteeseen, jos siinä on jotain kränää.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Muutama isä toi esille sen, että isien pitäisi olla nykyistä enemmän kotona kahdestaan lapsen kanssa esim. hoitovapaalla ja siten itse havaita kuinka rankkaa pienen lapsen hoitaminen on ja mitä kaikkia töitä kotona pitääkään päivän ja viikon aikana hoitaa.

”Jos lapsiperheestä puhutaan, ni mun kokemus ois, et ois selkee jako, et kumpi on kotona ja isien pitäis yhä enemmän olla kotona, vaikkakin vain lyhyitä jaksoja, et ne oppis enemmän huomaamaan mitä se on se perheen arjen pyörittäminen lapsen kanssa kotona. Et se on ainoa mikä mun kokemuspohjalla tulee esiin.” (H13, ylempi toimihenkilö, 31 v., pitänyt osan vanhempainvapaasta ja jäämässä hoitovapaalle myöhemmin)

Mitä sitten yhteiskunta voisi tehdä tasa-arvoisemman työnjaon hyväksi perheissä? Kysymys osoittautui haastatelluille isille vaikeaksi. Asennekasvatus oli usein ehdotettu asia. Kuten jo edellä tuotiin ilmi, pitäisi tätä asennekasvatusta antaa perheissä ja vanhempien näyttää mallia lapsilleen, mutta yhteiskunta voisi auttaa valistustyössä esim. television tietoisuilla ja vaikuttamalla työnantajiin etteivät isät tekisi niin paljon ylitöitä.

”Tietoisuku televisiossa... kai sitä roolikasvatusta että siihen kuuluu kaikki samat mitä naisellekin, mut en tiedä missä luontevissa paikoissa sitä vois olla...” (H01, freelancer, hoitovapaalla, 27 v.)

”Väittäisin et varmaan suurin osa jotka ei siellä mitään tee on ihan asennekysymyksiä, kotikasvatuksesta ja varmaan sellaset on herkästi vielä jatkuvia et mihin on oppinu ni sitä jatkaa.” (H06, työntekijä, 25 v.)

”Mm...jaa no varmaan just sillä valistuksella ja sillä siinä määrin kun nyt yhteiskunta voi joihinki työmarkkinoihin vaikuttaa niin koittais just edesauttaa

sitä että noi isät ei tekis niin paljon ylitöitä tai niin pitkää päivää tai muuten vaan olis töissä sellaseen aikaan millon pitäis olla perheen kanssa.” (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Eräs isä ehdotti valistuksen sisällöksi sitä, että lapsen kannalta olisi tärkeää isän kotona oleminen. Se voisi motivoida isiä, sillä vanhemmathan haluavat lapselleen aina parasta. Mutta moni isä oli sitäkin mieltä, että yhteiskunnan on vaikea puuttua perheen sisäisiin asioihin ja ettei yhteiskunnan edes pitäisi niihin puuttua.

”Et sen pitää olla näitä arvoja ja ajatuskuviota pitää yrittää saada tuotua esille, et kuinka tärkeää se on sille lapsen kehitykselle. Et musta tuntuu, jos lapsi on haluttu niin vanhemmat halu lapselleen parasta, ja luo sillä lailla et hänellä on hyvä olla. Ja sit siinä vaiheessa aikuinen kykenee luopumaan omista eduistaan sen lapsen vuoksi ja sieltä se aukenee.” (H12, alempi toimihenkilö, opiskelija, 28 v.)

”Ei yhteiskunnan pidä puuttua perheen sisäisiin asioihin. Et tota.. en edes keksi mitä semmonen vois ideaali maailmas olla et kyllä perheen pitää itekkin pystyy tekeen ratkasuja.” (H02, ylempi toimihenkilö, 32 v.)

” Yhteiskunnan on aika vaikee puuttuu tommosiin että, tokihan se ois kivaa ja käsittääkseni semmosii on järjestettykin että jos on vaikka läpsähtää yhtä äkkiä kaksoset tai kolmoset perheeseen ni sit saa jonkunlaista pientä jeesiä siinä kodinhoidossa, et tommoses tavallaan...vaikeemmissa olosuhteissa se on ihan hyvä niinkin.” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

Perheen taloudellisen aseman parantaminen oli kuitenkin se, mikä nähtiin usein parhaana keinona vaikuttaa ja siinä erityisesti palkkatyön tasa-arvoistaminen. Jos isillä ja äideillä olisi vähemmän palkkaeroa, olisi kumman tahansa vanhemman helpompi jäädä kotiin eikä tarvitsisi murehtia miten perhe silloin taloudellisesti pärjää. Mutta myös asenteisiin, kotityön arvostamiseen kiinnitettiin huomiota.

”Mutta kyllä yhteiskunta vois kannustaa enemmän, et tietyllä tavalla se on hyvä juttu että niille isille maksetaan enemmän jos ne jää kotiin, jos niiden halutaan jäävän kotiin. Ehkä se kysymys on sitten se talous, että monelle perheelle se on varmaan taloudellinen syy, miks se isä on töissä.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

”...mutta suurin kysymys on kuitenkin miesten ja naisten väliset tuloerot. Et sillon kun oikeesti on sama palkka, tai sanotaan näin, et varmasti tärkein tekijä tuloeroissa on se, että on naisvaltaisia ja miesvaltaisia aloja, ja miesvaltaiset on paremmin palkattuja, ja se on varmaan suurin yksittäinen. No sitten on varmaan, se että voi järjestää isille, ja nytenhän on esitysikin siitä näistä isyysrahan korottamisesta vai olisk se niin, että vanhempainrahaa maksetaan korkeempaa isille vai miten, ja mä ei sekään sitten ... siinä sitten tietyllä tavalla syrjitään naisia, tehdään siitä arvokkaampaa et isä on kotona kuin et äiti on kotona. Semmoset temput ei oikeastaan toimi, et kaikista eniten kyseessä on asenne muutos mihin on hemmetin vaikeeta vaikuttaa.” (H13, ylempi toimihenkilö, 31 v.)

Isyysloman joustavoittamista nykyisestä pidettiin isien keskuudessa varsin hyvänä yhteiskunnan keinona saada perheiden työnjakoa tasa-arvoisemmaksi. Jos isät voisivat joustavasti pitää bonusvapaaseen oikeuttavaa vanhempainvapaasuuttaan niin, ettei se menee päällekkäin äidin vanhempainvapaa- tai hoitovapaatoiveen kanssa, saattaisi suurempi osa isistä pitää vanhempainvapaasuutensa. Kahdestaan lapsen kanssa kotona ollessa isien suhde lapseen lähenisi, ja myös isät tekisivät ja huomaisivat enemmän niitä asioita mitä kotona täytyy lapsenhoidon lisäksi päivittäin tehdä.

”Suomessaki varmaan ois silleen kehitettävää et se on vähän se vanhempainvapaan ottaminen siinä tai se, mikäs se nyt on, vanhempainvapaakausi vai vanhempainrahakausi. Kuitenkin ne 2 vikaa viikkoo siitä ni ne on viel sellases vaiheessa ku se laps on jotain 8 tai 9 kuukautta vanha tai jotain sellasta ja että se äiti ei kuitenkaan vielä siinä vaiheessa voi useinkaan mennä töihin jos, tai se voi olla vähän pieni se lapsi siinä vaiheessa laittaa hoitoon et monesti haluis olla vähän vielä pidempään tolla kotihoidontuella kotona niin siinä niinku ois vähän sellasta et sitäkin sais enemmän muutettua sen tyyppiseksi että se olis helpompi useammille isille.” (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

”... et jo pidetään ja sitä helpotetaan et isän on mahdollisuus jäädä töistä kotiin, ni kyllähän se tulee ehdottomasti lisäämään sitä. Ja mun mielestä vaikka jos sen tekis vielä lisää helpommaks siinä vaiheessa kun äitiysloma on loppumassa, niin sinne loppuun tekisi sille miespuoliselle osapuolelle sellasen kuukauden tai puolentoista jakso, että hän jäis tekemään niitä kotitöitä, koska se avaa niitä silmiä hirveesti jos jää sinne kotiin. Ettei se okaan niin äitiyslomaa.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v., jäämässä itse vanhempainvapaalle)

Isien mielestä kaikki yhteiskunnan keinot, millä tuetaan työn- ja perheen yhteensovittamista olivat hyviä myös lisäämään isien osallistumista tasapuolisemmin kotitöiden tekoon.

”Yleensä työn ja perheen yhteensovittaminen, et kaikki mikä tukee sitten isän tai äidin työn ja perheen yhteensovittamista varmaan auttaa. Ja sitten on tää, että jos jotenkin naisvaltaisten alojen palkkakuopasta päästäisiin eroon, niin varmaan taloudelliset pohdinnat siitä, että onko varaa siihen, että isä jää kotiin varmaan helpottuisivat.” (H13, ylempi toimihenkilö, 31 v.)

”No, yhteiskunta vois edistää silleen, et nythän on tätä kodinhoidon tukea, millä nimikkeellä se nyt meneekin (po. kotitalousvähennys), ni se on yllättävän hyvä, ja me ollaan harkittu sen käyttöä. Kun siinä on sen omavastuun jälkeen se tipahtaa tuntihinnoilta semmoseks et se rupee olemaan vastaavaa, et jos vaikka tekis tunnin enemmän töitä ni kotityöt tekis sillon joku muu. Siinä yhteiskunta on jossain määrin tullutkin jo vastaan...” (H15, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Kuten yllä olevasta lainauksesta käy ilmi, tuotiin rahaan liittyvänä asiana esiin myös ulkopuolisen avun käyttö. Siinä yhteiskunta onkin jo tullut vastaan ns. kotitalousvähennyksen muodossa. Entistä enemmän perheet voisivat siis käyttää monissa kotitöissä ulkopuolista apua ostamalla palveluita, näin kotitöistä ei tarvitsisi niin paljon kantaa huolta kenenkään.

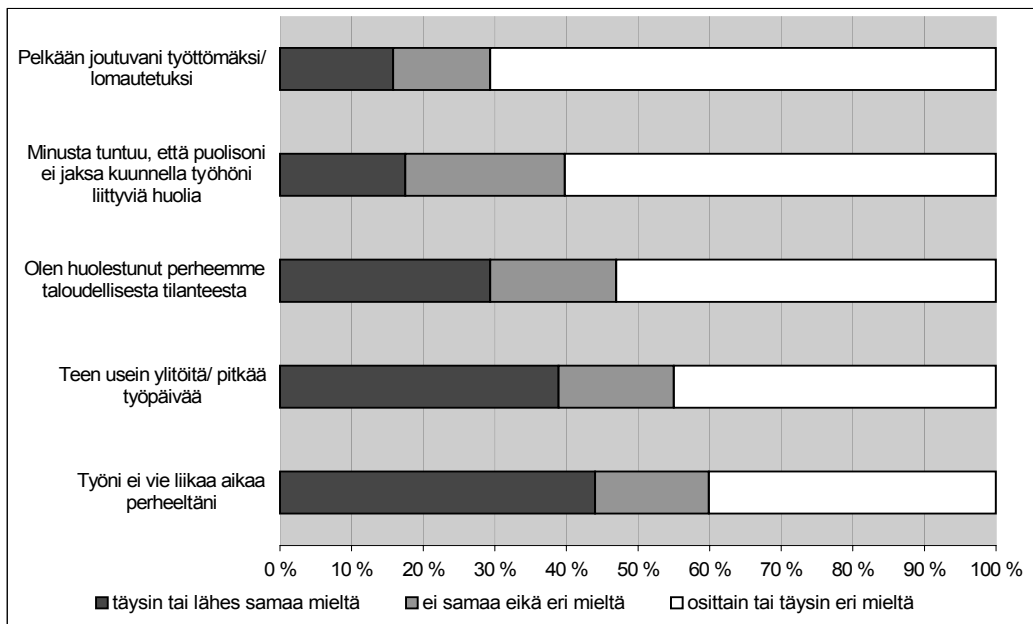
8.3 Työelämä, talous ja vapaa-aika

Vielä 1990-luvun lopulla Suomessa eniten ylitöitä tekivät pienten lasten isät. Viimeisten tietojen mukaan ylityöt olisivat tässä ryhmässä vähentyneet, mutta työelämä vie edelleen paljon isien ja äitien energiaa ja aikaa. Työssäkäynti on toki myös monella tapaa antoisaa ja tarjoaa palkan lisäksi usein myös esimerkiksi mahdollisuuden itsensä toteuttamiseen ja sosiaalisten tarpeiden tyydyttämiseen. Koska pieni lapsi tarvitsee paljon vanhempien hoivaa, muuttaa lapsen syntymä helposti vanhempien ajankäyttöä, ei pelkästään työn, vaan myös vapaa-ajan ja harrastusten suhteen.

Kyselylomakkeella kartoitettiin kuusiportaisella asteikolla³ isien mielipiteitä siitä, miten he kokivat työnsä ja perheen taloudellisen tilanteen ja millaisen arvosanan he antoivat itselleen perheen elättämisestä ja ajan löytämisestä lapselle ja perheelle.

Neljä viidestä isästä ei pelännyt työttömäksi tai lomautetuksi joutumista, mutta kuitenkin lähes kolmasosa oli huolissaan perheensä taloudellisesta toimeentulosta. Taloudesta olivat huolissaan varsinkin nuoremman ikäryhmän isät (***) . Sen sijaan vähiten huolta perheen taloudesta kantoivat johtavassa asemassa olevat ja ylempät toimihenkilöt (**) ja yliopisto- tai korkeakoulututkinnon suorittaneet isät (**) (kuvio 17).

Kuvio 17. Isien mielipiteitä työstä ja taloudesta (%) (N= 1 053–1 105)

Kuviota tehdessä on jätetty pois ryhmä "ei koske minua", joita oli työhön liittyvissä väitteissä 8-13% ja taloutta koskevassa väitteessä 2%.

³Kuusiportainen asteikko: 5 = täysin samaa mieltä, 4 = lähes samaa mieltä, 3 = en samaa enkä eri mieltä, 2 = osittain eri mieltä, 1 = täysin eri mieltä ja 0 = ei koske minua, muutettiin kolmeportaiseksi yhdistämällä luokat 5 ja 4 sekä luokat 1 ja 2. Luokka 0 poistettiin ennen analyysiä.

Pitkää työpäivää tai ylitöitä teki kaksi viidestä isästä ja hieman tätä useampikin isä oli sitä mieltä, että työ vie liikaa aikaa perheeltä. Lähes viidesosa isistä koki myös, ettei puoliso jaksaa kuunnella heidän työhön liittyviä huoliaan (kuvio 17). Vähiten näitä miehiä, jotka kokivat, ettei puoliso jaksaa kuunnella heidän työhuoliaan oli yrittäjä- ja maatalousyrittäjämiesten joukossa (*) ja ikäryhmittäin tarkasteltuna nuoremman ikäryhmän isissä (*).

Kun tarkasteltiin millaisen arvosanan isät antoivat omasta toiminnastaan perheen elättämisessä ja ajan löytämisessä lapsen ja perheen kanssa olemiseen, tuli korkein arvosana näistä kolmesta perheen elättämisessä, joskin kaikissa kolmessa isät arvioivat toimintansa hyväksi (taulukko 17).

Taulukko 17. Isien antamien arvosanojen keskiarvo omasta toiminnastaan perheen elättäjänä ja ajan löytämisessä yhdessäoloon lapsen ja perheen kanssa

	Keskiarvo	N
1. Perheen elättämisessä	3.96	1197
2. Riittävän ajan löytämisessä lapsen kanssa olemiseen	3.73	1205
3. Riittävän ajan löytämisessä perheen parissa olemiseen	3.69	1205

Arvosana-asteikko: 5 = erittäin hyvin, 4 = hyvin, 3 = keskimukaisesti, 2 = huonosti ja 1 = erittäin huonosti. En osaa sanoa ryhmä, johon vastasi alle 1% vastanneista, poistettiin ennen analyysiä.

Yllättävää kyllä, arvosanoissa ajan löytämiseen perheelle ja lapsille ei ollut tilastollisia eroja eri ikäryhmien, lasten lukumäärän, vastaajien koulutuksen eikä sosioekonomisen aseman mukaan. Sen sijaan perheen elättämisen arvosanoissa oli eroa niin ikäryhmien, sosioekonomisen aseman kuin koulutuksenkin mukaan siten, että vanhemman ikäryhmän vastaajat (***) yliopisto tai korkeakoulututkinnon suorittaneet (*) ja johtavassa asemassa olevat tai ylemmät toimihenkilöt (***) antoivat muita korkeampia arvosanoja perheen elättämisestään (katso liitetaulukot 3, 4 ja 5). Lasten määrän mukaan tässäkin arvosanassa ei ollut tilastollisia eroja.

Haastatteluisia isiltä kysyttiin myös perheen elättämiseen liittyviä asioita. Haastatellut isät näkivät perheen elättämisen lähinnä kummankin puolison yhteiseksi asiaksi ja kummankin ansaitsemat rahat yhteiseksi rahoiksi, riippumatta siitä, kävikö kumpikin puolisoista työssä vai oliko esimerkiksi isä tai äiti kotona hoitamassa lasta.

”...me edelleen yritetään elättää puoliksi, puoliksi tota rahottaa elämä. Mäkin siis tulen käymään taas, mä teen, mä en oo koskaan ollut kuukauspalkkasessa hommassa vaan mä oon free lanceri, niin teen töitä suunnilleen puol vuotta vuodesta joka tapauksessa, kesällä ja syksyllä, niinku mulla nyt sitten taas tulee mahdollisuus kesällä ja syksyllä ni tehdä töitä...” (H01, freelancer, hoitovapaalla, 27 v.)

”Et tota, niin ni kyl se mun mielestä ois tärkeetä että se ois sellanen vanhempien yhteinen vastuu täällä Suomessa... Enkä mä tarkota sitä että kummanki pitäis olla töissä vaan että kumpikin aa, kumpikin olis yhdessä miettimässä niitä juttuja ja tekemässä päätöksiä että miten se perheen elättäminen hoidetaan. Se voi olla ihan oookoo että sitte toinen on enemmän töissä ja toinen on enemmän perheen kanssa, tai sitte tekee jotain mistä muuten vaan saa vähemmän rahaa.” (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Monella haastatellulla miehellä oli suurempi palkka kuin heidän vaimollaan ja näin vastuu elättämisestä oli joidenkin isien mielestä miehellä hieman suurempi. Lapsen synnyttyä oli yleensä äiti kotona lasta hoitamassa, ja silloin miehen rooli väliaikaisesti vielä hieman korostui, kun vaimon tulot laskivat entisestään.

MJ: ”Tunnetsä kuitenkin et sulla on vastuu perheen elättämisestä?”

Hva: ”Tällä hetkellä kyllä.”

MJ: ”Onko se kasvanu tän lapsen myötä?”

Hva: ”No ei oikeestaan. Et (puoliso) opiskeli jo, tai sillon ku tavattiin opiskeli ja ku (lapsi) synti ni opiskeli ja nyt on sit ollu kotona tota siitä asti ja opiskellu vähän siinä samalla, sivussa mitä on pystyny...” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

”Sanotaan et ihan alkuaikoina kun lapsi synti niin tuntui siltä, et se kaatu... mikä nyt kuulostaan kauheen negatiiviselta, tai se jäi mun harteille. Mikä sit taas toisaalta olikin fakta. Ja sitten sokerina pohjalla se jos on asunut kaupungin vuokra-asunnossa tai jossain muussa, niin silloinhan oltais saatu yhteiskunnalta asuntotukee ja tämmösiä. Mut sitten siinä vaiheessa oli se omistusasunto niin ei ollut mitään tällaisia vaihtoehtoja, et siinä mielessä se vähän tuntu siltä, että mun osuus kasvoi. Ja siitähän me sitten keskusteltiin, sekä pankin kanssa ja myös vaimon kanssa, et kun hän menee töihin niin tilanne vähän helpottaa.” (H11, yrittäjä, 29 v.)

Muutama isä näki kuitenkin oman roolinsa – miehen roolin perheessä yleensäkin – hieman vastuullisemmaksi perheen elatuksesta kuin naisen roolin. Toisaalta joku isä oli tästä aiemmasta asenteestaan joutunut ”pakon edessä” luopumaankin sillä esimerkiksi opiskelijaisä ei voinut opintotuella yksin elättää perhettään.

”Kyllä varmaan kuuluis sanoo että molemmilla on, mutta kyl mä jotenkin koen että miehellä on selkeämpi se vastuu tai yksselitteisempi se vastuu sanotaan näin, se on kuitenkin tämmönen perinteinen arvoajatelma.” (H02, ylempi toimihenkilö, 32 v.)

”Tällä hetkellä se on aika tasapuolista. Ehkä mullakin on ollut aikaisemmin ajatus, et mies on se joka tuo leivän pöytään. Mutta kun ei nyt pysty siihen, eikä sitä tee, niin se ajatusmaailma varmasti muuttu sitä kautta. Kyllä se siinä mielessä, etten koe sitä kenenkään yksin velvollisuudeks. Et ainakin meillä on yks talous ja yhteiset rahat ja yhteiset velat. Ja kumpi työtä tekee, niin hyvä. Ja toivottavasti molemmat tavallaan.” (H12, alempi toimihenkilö, opiskelija, 28 v.)

Taloudelliset tekijät olivat myös useimmin mainittu syy siihen, että äiti jäi kotiin vanhempainlomalle tai hoitovapaalle eikä isä. Määräaikaiset työsuhteet, ammattiala tai opiskelu

olivat tekijöitä jotka usein mainittiin naisten pienempien tulojen syyksi, eikä naisen pienempien tulojen laskeminen perhevapaan vuoksi tehnyt perheen talouteen niin isoa lovea kuin miehen tulojen putoaminen olisi tehnyt.

”... mun vaimolla ei sillon ollu vakituista työpaikkaa tai mitään muutakaan sellasta työpaikkaa mihin ois voinu palata kun oli tehny vaan tuntitöitä sitä ennen ja alotellu jatko-opintoja, et piti nyt sit hakee apurahaa tai muuta mahdollisuutta mut sitte onneks tuli sitte toi virka. Ja sit mulla on ollu toi vakituinen työpaikka sit tota ni sit se oli oikeestaan ihan niinku sellanen taloudellinen välttämättömyys et meiän tulot ois tipahtanu siinä vaiheessa tosi paljon et jos mä oisin jääny sinne vanhempainvapaalle.” (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

MJ: ”Tota, haluaisitsä sit jäädä kotiin?”

Hva: ”No jos se olis taloudellisesti mahdollista et jos voittaisin lotossa. Ei muuten tota, ku ei se oo taloudellisesti, ku meil on tuloerot niin isot siis johtuen siitä et hän on sosiaalialalla ja mä oon nörttilialalla ni, se ei vaan oon mahdollista, ei oo varaa et asuntolainat ja muut on vaan pakko maksaa ni.” (H05, ylempi toimihenkilö, 28 v.)

Jos perheessä oli päädytty siihen ratkaisuun, että isä jäi vanhempainvapaalle tai hoitovapaalle mainittiin syyksi useammin ”aatteelliset seikat” eli isän vahva halu jäädä kotiin, ei taloudellisia syitä.

MJ: ”Miten ku sä päätit jäädä kotiin ni oliko siin jotain taloudellisia seikkoja vai muita sitte?”

Hva: ”Ihan tämmösiä aatteellisia seikkoja. Mun piti jäädä paljon aikasemminki mutta vaimo ei saanu alottaa työssä ennen kun, elikkä mun piti ottaa vanhempainvapaasta puolet. Alkujaan piti ottaa kokonaan sit piti ottaa puolet mut vaimon työpaikasta se ei saanu alottaa ennen ku nyt vuoden vaihteesta ku oli se vanhempainvapaa jo käytetty kokonaan.” (H01, freelancer, hoitovapaalla, 27 v.)

MJ: ”Sä kerroitkin jo tossa teijän tulevasta järjestyksestä, että ootte molemmat 3 kuukautta kotona...Tää perustu tää teijän osittainen vanhemmuus, siis hoitovapaa siihen, että kumpiki haluaa olla lapsen kanssa mahdollisimman paljon?”

Hva: ”No joo, kumpikin haluaa olla lapsen kanssa ja sitten toisaalta molemmat haluaa olla töissäkin. Että molemmat tykkää työstään ja haluaa olla töissä, vaikka se työ ei sitten ole se tärkein, niin on se siinä kumminkin varmaan, et molemmilla on semmonen työ jota haluaa tehdä ja... se koetaan olevan henkisestikin tärkeää että on se työelämä.”

MJ: ”Teillä ei taloudelliset seikat vaikuttaneet tähän päätökseen?”

Hva: ”No kyllä ne tavallaan mietittiin läpi. Mutta ehkä se filosofia on ollut, että säästetään sitä rahaa tämmösiin asioihin, kun et ostettiin asunto ni ei otettu lainaa niin paljon kun oltais saatu, ihan vaan sen takia että meille jää rahaa siihen, että voidaan olla enemmän lomilla ja kotona.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Vaikka suurin osa isistä ei kokenutkaan olevansa perheen ainoa elättäjä ja lapsen hoitaminen ja perheen kanssa oleminen olivat vähintäänkin yhtä tärkeässä asemassa kuin työ, pakottivat taloudelliset realiteetit työssäkäyntiin. Toisaalta työstä sai erilaista tyydytystä

elämään kuin perhe-elämästä. Moni mies oli kuitenkin sitä mieltä, että työn ja erityisesti uran luomisen tärkeys elämän arvoasteikossa oli laskenut lapsen syntymän jälkeen lapsen ja perheen arvon noustua.

”...onhan nyt tietenkä viel enemmän kiire kotiin ku aikasemmin. Ei kai se oikeestaan sillee, työt on nyt vaan pakko hoitaa, ihan sen takii et saa rahaa tähän hommaan. Et mä en oo ikinä ollu silleen hirveen, et totta kai mä työni teen ja näin, mut mä en oo hirveen urasuuntautunut ollut että mä niinku väen väkisin haluisin tehdä pitkää päivää et kyl mä kolmen aikaan viimeistään livistän töistä.” (H05, ylempi toimihenkilö, 28 v.)

”...et kyl mä edelleenkin sanoisin että työpaikkaa edelleen arvostaa. Mutta ... faktana ottanut sen, että se on sitten toisiks tai kolmanneks tärkein asia, ja se on sitten taas työpaikan ongelma. No ei se niillekään oo ongelma, mutta en mä ota siitä mitään paineita, et on kuitenkin vaan rajallinen aika käytettävissä.” (H10, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Isillä oli lapsen synnyttyä entistä kiireempi töistä kotiin siellä odottavan lapsen ja vaimon luo. Kotona tai tarhassa odottava pieni lapsi oli isille myös hyvä syy kieltäytyä ylitöistä.

*MJ: ”Onks sulla lapsi muutanu jotenki suhtautumista työhön?”
Hva: ”Sen se on tehny että tulee lähdettyä kyllä töistä niinkun kuuluukin pois että, en oo kyllä enää pitkään aikaa ollu myöhään töissä. Hyvinkin aikasessa et kellokortti on koko lailla plus miinus nolla tilanteessa. Kun aiemmin tuli leimattuu noita plussatunteja aika paljon.” (H02, ylempi toimihenkilö, 32 v.)*

”On ollut helpompi priorisoida se ja kun yhteistyökumppaneille voi sanoa, et jaaha tää mies lukeutuu semmosiin jolla on lapsi. Sitten sitä kautta kun oon seurannut heidän suhtautumistaan siihen, ja omien mietintöjen kautta, nii todella täytyy priorisoida niin, et jos mun täytyy hakea poika tarhasta kello neljä, niin mähän oon neljältä siellä portilla. Tilannekohtaisesti tietenkin, mutta jonkun asiakasyrityksen suurempikin johtajan on mun mielestä ymmärrettävä se, että jos ei oo muuta vaihtoehtoja kun olla siellä neljältä, niin silloin mun on vaan oltava. Eikä hänkään todennäköisesti jättäisi lastaan sinne. Koska aina voidaan löytää aikaa uudelle tapaamiselle tai sopia asioista jotain muuta kautta.” (H11, yrittäjä, 29 v.)

Toisaalta osa isistä koki työn arvostuksen nousseen siksi, että oli tärkeää turvata perheen elanto, mutta työssä menestyminen ja uran luominen oli entistä vähempiarvoista.

”...perheen myötä mä esimerkiks melkein heti sen jälkeen ku ensimmäinen raskaus oli selvinny ni mä liityin johki työttömyyskassaan ja muutenki tuntuu et se toimeentuloaspekti on tärkeempi, vaik emmä usko et tääl niinku Suomessa kukaan heitteille joutuis mut tuntuu et se on kumminki semmonen entistä tärkeempi osa sitä työtä ku on perhe elätettävänä.” (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

”Uran merkitys on vähentynyt. Et ihan sama mitä ihmiset ajattelee musta ja onko niin sanotusti menestynyt tai ei menestynyt ja muuta, et siinä mielssä se on vähentynyt. Ja sit taas toisaalta sen merkitys on kasvanut, sitä yrittää niinkun stabiloida sen työn että se jatkus varmasti ja perheellä olis toimeentulua ens vuonnakin... Et vaikka menis huonomminkin niin vakiinnuttaa sitä työtä et se varmasti jatkuis.” (H14, ylempi toimihenkilö, 44 v.)

Muutama isä mainitsi myös alkaneensa lapsen myötä ottaa työasioista entistä vähemmän paineita, koska oli muuta tärkeämpää kotona ja yleensäkin oli muutakin ajateltavaa kuin työ. Lapsi on vain vähän aikaa vauva, eikä sitä aikaa saa takaisin jos sen nyt menettää työn vuoksi.

”...että ei varmaan tulevaisuudessa tuu otettua nii paljoo paineita töistä, tähän asti on tullu otettua ihan niinku omaa tyhmyyttään ja varmaan halunnukki vähän sitä vastuuta, sais kaikki työt tehty ja mahdollisimman nopeesti mut mä luulen et aikaa jäädä toissijaiseks pikkuhiljaa [naurahdus]. Tekee töitä silloin ku on työaika ja tulee tultuu töistä kotiin aina, jättää varmaan seuraavalle päivälle paljon helpommin tulevaisuudessa hommia. Et kyllä työt kerkee odottaa et kotona on sit semmonen et jos sen nyt menettää ettei sitä käy kattomassa siellä kotona ja ole sen kanssa ni ei sitä pysty enää ollakkaan tulevaisuudessa se menee niin nopeesti toi vauva-aika ni sitä ei ainakaan saa takasin. Et tulevaisuudessa neljän viiden vuoden päästä ehtii enemmän sitten töissäki ettei se enää oo niin päivän päälle mut nyt tuntuu et jokainen päivä on aika tärkee et täytyy miettiä mihin sen käyttöä.” (H06, työntekijä, 25 v.)

Myös isän elämänasenne oli voinut muuttua lapsen synnyttyä siten, että enää ei halunnut ottaa niin suuria riskejä työelämässä eikä myöskään vapaa-ajalla. Isä mietti lapsen parasta, sitä että lapsella olisi isä isompanakin.

”...jos ennen se elämä oli työ ja siihen liittyvät asiat, niin nyt sitä työtä tehdään ihan sen takia että voidaan olla perheen kanssa kotona. Että siinä mielessä kyllä. Ja sitten on ehkä joitain asioita, joit mä en enään nyt tekis, joita mä nuorempana kyllä tein... tyyperyyksiä ja vaarallisia asioita, niin nyt sitä miettii niinkun lapsen vinkkelistä enemmänkin, et ois kiva että sillä ois iskä sitten vanhempanakin. Et en mä oo ollu mitenkään itsetuhoinen nuorempana, mutta konkreettisesti mä saatoin nuorempana olla esimerkiksi sotatoimialueella, jossa vois ihan oikeesti satuu jotain... Että suhtautuu sillälailla ... et hiihtäessä mietii ihan oikeesti, et voiks se lumivyöry tulla, vaikka edelleenkin hiihtää vaativissa paikoissa, niin ehkä vähän enemmän ottaa muita huomioon.” (H14, ylempi toimihenkilö, 44 v.)

Varsin harva isä oli tähän mennessä kokenut työn ja perheen yhteensovittamisessa ongelmia. Työnantajat olivat varsin hyvin ymmärtäneet satunnaiset poissaolot. Myös monet lapseen liittyvät asiat, kuten neuvolassa käynnit, olivat ennakoitavissa ja ajankäyttöön suunniteltavissa olevia asioita. Hyvänä asiana työpaikoilla isät kokivat myös joustavat työajat ja sen, että kertyneitä ylityötunteja voi varsin joustavasti ottaa vapaana.

”...ainakin vielä toistaiseks kun vaimo on kotona niin ei oo tämmösii niinkun äkillisii paineita, lapsen sairastumisii tai muita, et omaan kalenteriin pystyy laittaan ja suunnittelee sitä just johonki ennakkotiedos oleviin neuvola-asioihin ja muihin, eikä niistäkään oo mitään, työnantaja mitenkään pahalla suhtautumu, päinvastoin.” (H02, ylempi toimihenkilö, 32 v.)

”...onneksi työnantajani on sen verran joustava että mä pystyn pitämään vapaapäiviä lähes silloin ku mua huvittaa, et jos mulla vaan on tunteja sisällä sopivasti niin mä voin kysyä et voiks mä olla huomenna himassa niin se

todennäköisesti onnistuu, jos nyt ei satu just oleen mitään ihan elintärkeää ja yleensä ei nyt oo mitään sellasta, varsinki jos vähän vihjaa et se nyt liittyy siihen et nyt ei saatu lapselle hoitajaa ja tarttis niinku taas et tosi tärkeä juttu ni kyl ne sit päästää et ei se oo kenenkään etu täällä et jos niinku tarvi sit möksöttää et en saanu vapaapäivää, ei kumminkaan sit tuu tehty mitään [naurahdus].” (H03, alempi toimihenkilö, 30 v.)

Useimmin mainitut työn- ja perheen yhteensovittamisen ongelmat liittyivät yleisimmin työmatkoihin. Pitkät työmatkat rasittivat isiä ja veivät paljon yhdessä perheen kanssa vietettävää aikaa.

”No yks ongelma ehkä vähän on se, et mun toimenkuvaan vähän kuuluu pikkasen matkustelua, ei mitenkään paljon, mut jonkun verran joutuu matkustelemaan ja varsinkin nyt tosiaan tuntuu joutumiselta, et en mä itekään haluis enää lähtee niin helpolla.” (H15, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Myös kotoa ja työstä tulevat paineet ja odotukset olla enemmän paikalla kummassakin paikassa mainittiin muutamissa haastatteluissa. Työnantaja toivoi tai työmäärä vaati enemmän työpaikalla oloa ja ylitöitä, ja toisaalta kotiväki halusi isän olevan enemmän kotona.

MJ: ”Miten sitte, sä oot vasta alottamassa työt mut voit sä ajatella et vois tulla ongelmia täs työn ja perheen yhteensovittamisessa jotain?”

Hva: ”No siinä tulee varmasti koska mä tiedän että mulla on sellanen projekti tulossa jossa mä joudun tekemään enemmän töitä ku mitä on aikaa, taas, ja niinku nyt yritän just saada lisää tekijöitä siihen että mulla ei niinku- että mä taas en sais burn outtia niinku viime syksynä sain kun tein viidessä kuukaudessa 14 kuukauden tulot et se oli niinku 18 tuntii päivässä 6 päivää viikossa. Et mä en haluu sellasta enää et mä haluisin tehdä kolme neljä päivää viikossa niinku järkeviä 10-12 tunnin päiviä.” (H01, freelancer, hoitovapaalla 27 v.)

”...väliltä tuntuu itestä siltä, et mä en pysty repeemään ... tuntuu tavallaan, et kotona vaaditaan, et mä lähen töihin myöhemmin ja palaan sieltä aikaisemmin, ja sit pitäs kumminkin ne työt ehtii hoitaa, niin on sillä tavalla ollut vaikeeta.” (H13, ylempi toimihenkilö 31 v.)

Hankala tilanne työn- ja perheen yhteensovittamisen kannalta saattoi olla myös niillä, jotka tekivät töitä tai opiskelivat kotona. Ei ollut työrauhaa ja toisaalta työstä ei päässyt oikein irtautumaan kunnolla vaikka olisi ollut vapaallakin.

MJ: ”Ootko sä kokeunut työn ja perheen yhteensovittamisessa joitain ongelmia?”

Hva: ”No itse asiassa jos mun mielipidettä asiasta kysytään niin en (naurua), mutta mä oon kuulemma sovittanut sitä vähän liiankin hyvin. Se että tulee perheajalla tehtyyn töitä ei oo kauheen suvaittavaa. ...pitäis ehkä aikataulutta omaa työtään paljon enemmän, että mä haluisin viedä sitä pois sieltä perheyhteisöstä. Ja jatkuvasti etsin omaa toimitilaa, että saisin sen toimiston sinne, ja voisin kipata sinne kaikki ne rojut ja työhommot, ja sitten koti ois koti. Mikä toisaalta on sitten vaikeuttanut mun omaa rentoutumista ja tämmöstä, kun on jatkuvasti ne työasiat läsnä. Kun laittaa oven kiinni, niin sillon ne toiset asiat jää sinne puolelle.” (H11, yrittäjä, 29 v.)

”...kyllähän se aika on kortilla. Varsinkin silloin kun on tenttejä tai muuta, niin silloin toivos vaan rauhaa ja aikaa, jotta voisi keskittyä vähäks aikaa opintoihinsa. Et sais luettua... et kyllä välillä tuntuu, että haluais enemmän opiskella, mutta kun se ei oo mahollista, niin se ei oo mahollista eikä sille mitään voi. Mennään ja tehdään se mitä pystytään.” (H12, alempi toimihenkilö, opiskelija, 28 v.)

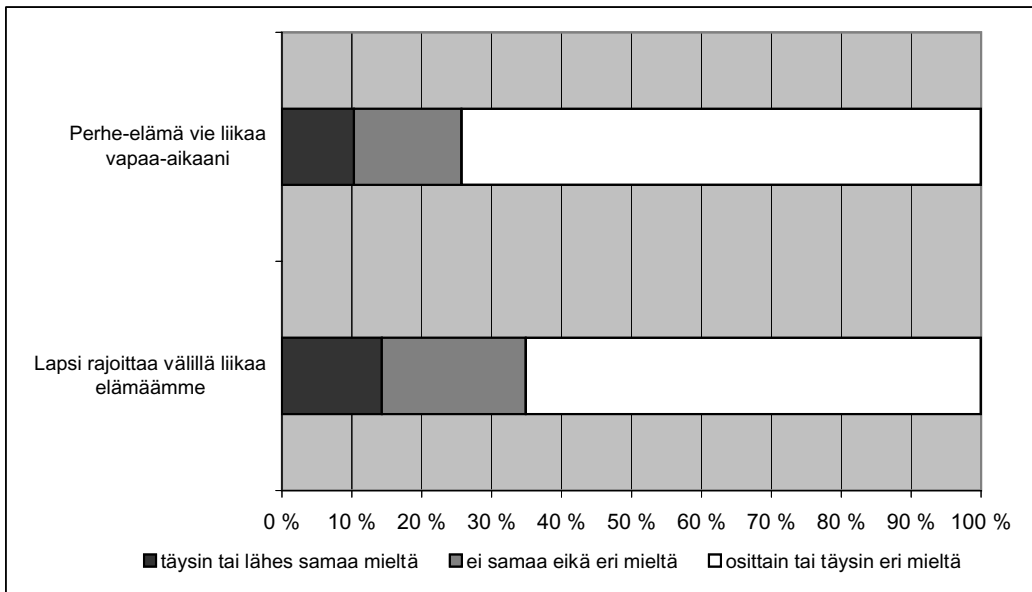
Toinen mainittu työn- ja perheen yhteensovittamisessa esiintynyt ongelma-alue oli lapsen sairastelu, jolloin vanhemmat joutuivat miettimään kumpi jää kotiin vai saadaanko joku ulkopuolinen hoitamaan sairasta lasta.

”...työn kanssa se tulee ehkä lähinnä silloin jos toi lapsi on kipeenä tai vielä pahempi oikeestaan se et jos tuntuu et se on ehkä kipeenä et pitäskö nyt mennä töihin vai ei. Niin se on niinku sellanen ja sit toinen on se et jos tuntuu et ois jotain tärkeitä töissä ja sitte jos pitää miettiä sitä että kumpi jäis lapsen kanssa kotiin tai sille...Mä oon miettiny et sellanen ois tosi hyvä systeemi et jos vois tehdä jotain kuus tuntista työpäivää niin kauan kun lapset on pieniä tai jotain sellasta, siit vaan jäis niin paljon enemmän sellasta hereilläoloaikaa ja kaikki sovittelu ja muu ois paljon helpompaa.” (H09, ylempi toimihenkilö, 30 v.)

Kuten yllä olevasta lainauksesta käy ilmi, lyhennettyä työaikaa mietittiin lapsiperheelle ihanteellisenä ratkaisuna tähän työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmaan. Lainsäädäntöhän tämän jo mahdollistaa, mutta jostain syystä osittaista hoitovapaata käytetään hyvin vähän.

Kun kyselyssä isiltä kysyttiin rajoittaako lapsi heidän elämäänsä, vain 15% isistä oli väitteen kanssa samaa mieltä. Myöskin vain joka kymmenes isä koki perhe-elämän rajoittavan vapaa-aikaansa (kuvio 18).

Kuvio 18. Rajoittaako lapsi elämää? Isien mielipiteet (%) (N = 1 181–1 185)

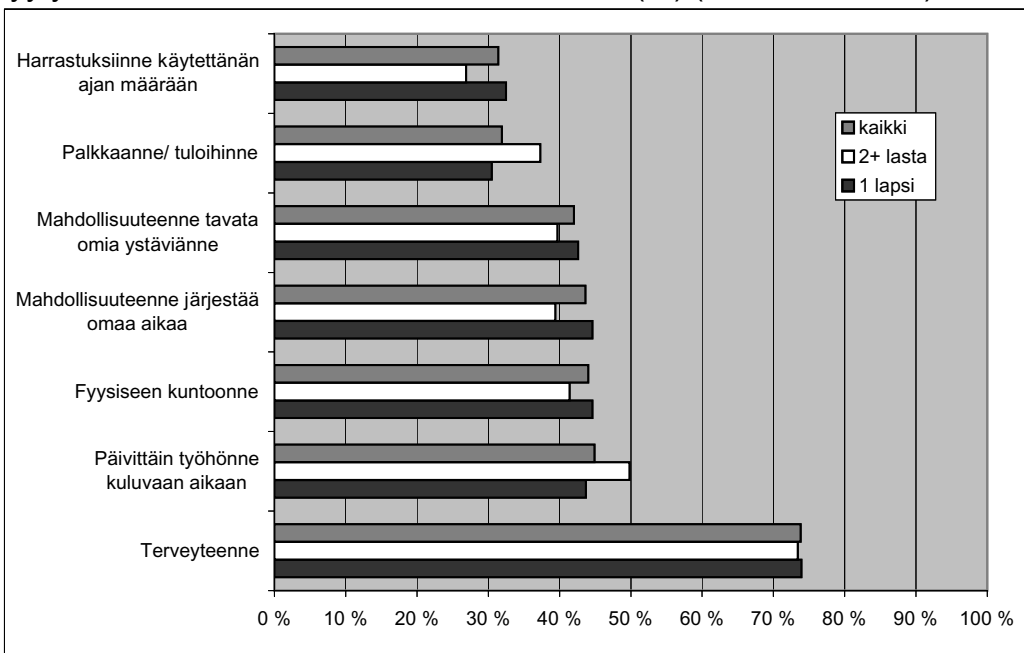

Kuviota tehdessä on jätetty pois ryhmä "ei koske minua", joita oli kummassakin väitteessä n. 2%.

Näiden perhe-elämän ja lapsen rajoittavuutta kuvaavien väitteiden kohdalla vastaajien mielipiteet eivät olleet yhteydessä lasten määrään, vastaajien koulutukseen, sosioekonomiseen asemaan eikä ikäryhmään.

Tarkasteltaessa isien työhön, vapaa-aikaan ja terveyteen liittyvää tyytyväisyyttä havaittiin, että terveyttä lukuun ottamatta oli kaikissa näissä tyytyväisyys vähäisempää kuin edellä esitetyissä parisuhdetta (kuvio 15) ja isyyttä (kuvio 8) koskevissa asioissa. Terveyteensä tyytyväisiä isiä oli kuitenkin lähes kolme neljäsosaa vastaajista (kuvio 19). Terveyteensä tyytymättömiä isiä oli enemmän yrittäjissä ja maatalousyrittäjissä (*) muihin sosioekonomisiin ryhmiin verrattuna ja nuoremmassa ikäryhmässä (**) enemmän kuin kolmekymppisissä isissä. Fyysiseen kuntoonsa oli tyytyväisiä 44% isistä ja kuntoonsa tyytyväisiä isiä oli eniten työntekijöihin kuuluvissa miehissä ja muita vähemmän johtavassa asemassa olevissa ja ylemmissä toimihenkilöissä (***) sekä opisto- ja korkeakoulututkinnon suorittaneissa (**). Vanhemman ikäryhmän (**) isissä oli myöskin vähemmän fyysiseen kuntoonsa tyytyväisiä miehiä kuin nuoremmassa.

Kuvio 19. Työhön, vapaa-aikaan ja terveyteensä tyytyväisten tai erittäin tyytyväisten osuudet lasten määrän mukaan (%) (N=1 132–1 197)

Kuviota muodostettaessa jätettiin pois vastaukset "ei koske minua", joita oli alle 1% kuhunkin kysymykseen vastanneista, paitsi harrastusten kohdalla 3.6% ja työhön kuluvaan ajan kohdalla 5.3%.

Päivittäin työhön kuluvaan aikaan oli tyytyväisiä 45% isistä ja mahdollisuuteen järjestää omaa aikaa 44%. Työhönsä kuluvaan aikaan oli tyytymätön useampi vanhemman kuin nuoremmassa ikäryhmässä isä (*). Tyytymättömiä mahdollisuuteen järjestää omaa aikaa olivat puolestaan muita useammin vanhemman ikäryhmän isät (**), opisto- ja yliopisto-

tutkinnon suorittaneet (***) ja ylemmät toimihenkilöt sekä johtavassa asemassa olevat isät (**). Mahdollisuuteen järjestää omaa aikaa olivat myös yhden lapsen isät hieman tyytyväisempiä kuin useamman lapsen isät (*). Palkkaansa tai tuloihinsa tyytyväisiä isiä oli 32% ja palkkaan tyytyväisiä oli useimmin vanhemmassa ikäryhmässä (***), ylemmissä toimihenkilöissä ja johtavassa asemassa olevissa (***) sekä yliopisto- ja korkeakoulututkinnon suorittaneissa (***) isissä.

Mahdollisuuteen tavata omia ystäviään oli tyytyväisiä 42% isistä ja harrastuksiin käytettävän ajan määrään 31%. Harrastuksiin käytettävän ajan määrään olivat yhden lapsen isät jälleen hieman tyytyväisempiä kuin kahden tai useamman lapsen isät (**). Mahdollisuuteensa tavata ystäviään sekä harrastuksiinsa käytettävän ajan määrään kaksikymppiset isät olivat tyytyväisempiä kuin kolmekymppiset (**). Tyytymättömiä näihinkin asioihin olivat jälleen korkeasti koulutetut (***) ja ylemmät toimihenkilöt sekä johtavassa asemassa (***) olevat isät.

8.4 Yhteiskunnan tuki perheille

Vaikka köyhyys on Suomessa vähäistä verrattuna moniin muihin maihin, on lapsiperheiden köyhyys ollut kasvussa Suomessa viime vuosina. Vuonna 2004 jo 12.3% lapsista kuului perheisiin, jotka luokiteltiin pienituloisiksi tai köyhiksi kun vastaava osuus vuonna 1994 oli 4.0% (Tulonjakotilasto 2004). Kyselyaineistossa pienten lasten isiltä tiedusteltiin mitä yhteiskunnan keinoja he pitivät parhaina perheiden hyvinvoinnin takaamiseksi.

Useimmin isät näkivät, että parhaiten perheellistymistä edistäisi ja perheiden hyvinvointia takaisi se, että perusäitiyspäivärahaa korotettaisiin (Taulukko 18). Myös lapsilisän huomattava korotus ja työttömyyden alentaminen nähtiin hyvinä yhteiskunnan apumuotoina perheille.

Pätkätöiden vähentäminen, lapsilisäjärjestelmän muuttaminen ensimmäisen lapsen tukea korottamalla ja edullisten asumisvaihtoehtojen tarjoaminen saivat seuraavaksi suurimman kannatuksen isiltä. Yllättävän vähän tukea saivat vanhempainloman kustannusten jakaminen nais- ja miesvaltaisten alojen kesken ja kotihoidontuen hoitorahan korotus. Vähiten tukea esitetyistä toimenpiteistä saivat opiskeluaikojen lyhentäminen ja perhevalmennuskurssit.

Nuoremman ikäryhmän isät kannattivat useammin opintotuen lapsikorotusta ja perusäitiyspäivärahan korotusta (***) sekä koulutetun henkilökunnan lisäämistä päiväkoteihin (*). Sosioekonomisen aseman mukaan tarkasteltuna havaittiin puolestaan työntekijöihin kuuluvien miesten kannattavan useimmin perusäitiyspäivärahan korotusta (***) ja koulutetun henkilökunnan lisäämistä päiväkoteihin (*). Harvimminkin näitä kahta yhteiskunnan toimenpidettä puolestaan kannattivat johtavassa asemassa olevat tai ylempien toimihenkilöiden edustajat.

Taulukko 18. Mitkä yhteiskunnan toimenpiteet olisivat parhaat keinot perheellistymisen edistämiseksi ja perheiden hyvinvoinnin takaamiseksi? (keskiarvo)

Yhteiskunnan toimenpiteet	n	Keskiarvo
1. Perusäitiyspäivärahan korotus työttömän peruspäivärahan tasolle	979	3.80
2. Lapsilisän huomattava korotus (esim. 40€/ kk nykyiseen lisää)	968	3.55
3. Työttömyyden alentaminen	958	3.41
4. Pätkätöiden, eli lyhyiden määräaikaisten työsuhteiden vähentäminen minimiin	692	3.33
5. Lapsilisäjärjestelmän muuttaminen niin, että ensimmäisestä lapsesta saisi kaikkein korkeimman tuen, koska silloin kustannukset ovat suurimmat	696	3.29
6. Edullisten asuntovaihtoehtojen tarjoaminen perheille, joissa on pieniä lapsia	714	3.25
7. Opintotukeen lapsikorotus	501	3.10
8. Kotihoidontuen kuntalisän poistaminen ja hoitorahan korotus 100€/ kk	657	3.08
9. Koulutetun henkilökunnan lisääminen päiväkoteihin	474	3.07
10. Päivähoidon ryhmäkokojen pienentäminen nykyistä pienemmäksi	491	2.99
11. Vanhempainloman kustannusten jakaminen nais- ja miesvaltaisten alojen kesken	431	2.99
12. Kotiavun palkkaamisen suurempi tukeminen	511	2.94
13. Opiskeluaikojen lyhentäminen tehostamalla opetusta ja opinto-ohjausta	376	2.87
14. Iltaisin neuvolassa järjestettävä perhevalmennuskurssi äsken lapsen saaneille vanhemmille	326	2.45

8.5 Tiivistäen

Kolme viidestä isästä koki parisuhteen vahvistuneen ja parantuneen lapsen syntymän myötä ja neljä viidestä isästä oli tyytyväinen parisuhteeseensa. Puolet isistä oli kuitenkin sitä mieltä, että lapsen synnyttyä on ollut vaikeaa löytää aikaa parisuhteen hoitamiseksi ja ajan löytämistä seksielämällekin piti vaikeana kaksi kolmesta isästä. Korkeasti koulutetut isät kokivat useimmin näitä aikaongelmia. Myös haastatteluissa isät toivat ilmi, että parisuhde oli toisaalta vahvistunut lapsen myötä, mutta aikaa sen hoitamiseen oli vaikeaa löytää. Haastatellut isät korostivatkin sitä, että parisuhteen hoitamiseksi täytyy huomata puolisoiden varata aikaa, muutoin sitä ei jää vaan ajoittain rankkakin perhe-elämä ja lapsen hoitaminen vie huomion.

Kyselyyn vastanneista isistä lähes 70% koki pystyvänsä hoitamaan kodin ja lapset yhtä hyvin kuin puolisonsa. Kolme viidestä isästä katsoi myös, että naisen ja miehen tulee tehdä yhtä paljon kotitöitä. Haastatteluissa isät kertoivat yrittävänsä tehdä yhtä paljon kotitöitä kuin vaimonsa, mutta myönsivät asiassa myös olevan parannettavaa. Vaimon hyvän palautteen ja selkeämmän työnjaon koettiin motivoivan miehiä hyvin.

Kaksi viidestä isästä oli sitä mieltä, että työ vie liikaa aikaa perheeltä ja yhtä suuri osa teki usein ylitöitä tai pitkää työpäivää. Perheen taloudesta oli huolestunut kolmasosa isistä, useammin nuoremman ikäryhmän isät. Kaksi viidestä isästä myös koki, ettei puoliso jaksaa kuunnella heidän työhönsä liittyviä huolia. Haastatellut isät näkivät yleensä perheen elättämisen kuitenkin kummankin puolison yhteiseksi asiaksi. Miehen suurempi palkka ja ajatus miehen suuremmasta roolista perheen elättäjänä tuli kuitenkin esiin myös muutamissa haastatteluissa. Työn arvostus oli kasvanut joidenkin isien mielestä myös siksi, että nyt oli myös lapsi elätettävänä, mutta monella uran arvostaminen oli laskenut ja perheen arvo noussut. Lapsi oli monen haastatellun isän mielestä myös hyvä syy isälle kieltäytyä ylitöistä. Suurin ongelma työn- ja perheen yhteensovittamisessa olivatkin isien mielestä työmatkat ja tilanne, jossa vanhemmat joutuivat pohtimaan kumpi heistä jää kotiin hoitamaan sairasta lasta.

Keskimäärin parhaiten kysytyistä perheeseen ja vanhemmuuteen liittyvistä asioista miehet kokivat onnistuneensa lastenhoitotaidoissa, perheen elättämisessä ja vastuun ottamisessa kotona eli lapsen ja perheen asioista huolehtimisessa. Huonoiten isät kokivat onnistuneensa puolison huomioimisessa naisena ja kotitöihin osallistumisessa. Yhteiskunnan toimenpiteistä perheellistymisen ja perheen hyvinvoinnin edistämiseksi nähtiin parhaina keinoina perusäitiyspäivärahan korottaminen ja lapsilisien korottaminen. Paljon keskustelua viime aikoina herättänyt vanhempainlomien kustannusten jakaminen nais- ja miesvaltaisten alojen kesken sai varsin vähän kannatusta.

Terveyteensä tyytyväisiä oli seitsemän kymmenestä ja päivittäin työhönsä kuluvaan aikaan 45% isistä. Terveyteensä tyytyväisiä oli enemmän nuoremmassa ikäryhmässä. Työhönsä kuluvaan aikaan olivat puolestaan tyytymättömiä korkeasti koulutetut miehet. Vähiten tyytyväisiä isät olivat palkkaansa tai tuloihinsa ja harrastuksiin käytettävän ajan määrään. Palkkaansa tyytyväisimpiä olivat korkeasti koulutetut ja ylempät toimihenkilöt sekä johtavassa asemassa olevat, mutta he taas olivat tyytymättömiä aikaan, joka heillä oli käytettävissään omiin harrastuksiin.

9. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Viimeisten parin vuosikymmenen aikana isien asemaan perheessä on kiinnitetty erityistä huomiota. Koska naisista ja miehistä lähes yhtä suuri osa kuuluu työvoimaan, ovat miehet menettäneet asemansa perheen tärkeimpänä elättäjänä. Myös perinteiset miesten työt kuten esimerkiksi auton huoltaminen sekä rakennus- ja korjaustyöt on perheissä yhä useammin ulkoistettu ammattilaisten hoidettaviksi. Niinpä miehiltä on toivottu entistä suurempaa vastuuta lasten- ja kodin arjen tehtävistä, jotka ovat olleet aiemmin ns. naisten töitä. Muutosta perheen elättäjyydestä kohti hoivaavampaa isyyttä onkin katsottu tapahtuneen. Myös perheenisän auktoriteetin katoaminen on ollut eräs juonne isyyden muutoksessa. (Roos & Rotkirch 1997.) Toisaalta perheissä on viime vuosikymmeninä nähty vahvistuvan, osallistuvan isyyden ja jaetun vanhemmuuden lisäksi myös aivan päinvastaista trendiä, eli heikkenevää, poissaolevaa isyyttä esimerkiksi avioerojen ja työn viemän ajan ja vaativuuden myötä. (Huttunen 2006).

Vuosittain Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksella tehtävä perhebarometri on pyrkinyt tarttumaan ajankohtaisiin ja tärkeisiin perhettä koskeviin aiheisiin. Tässä barometrissa tarkastellaankin sitä, mitä äskettäin isäksi tulleet miehet ajattelevat isyydestään, lapsistaan, työstä ja perheestä. Aineistona on keväällä 2005 kerätty kyselyaineisto (N= 1 223) ja keväällä 2006 kerätty haastatteluaineisto (N=15). Molempien aineistojen kohderyhmänä olivat parisuhteessa elävät alle 3-vuotiaan esikoisien isät. Kyselyaineiston vastausprosentti oli 41 ja kumpikin aineisto oli hieman painottunut korkeasti koulutettuihin miehiin. Luultavasti vastaajiksi valikoitui isyydestä varsin kiinnostuneita miehiä. Haastatteluaineistoa tulkitessa nousi mieleen myös ajatus siitä, millä tavalla haastattelijan sukupuoli vaikuttaa haastattelujen kulkuun. Haastatteluissa korostui varsin paljon isyyden tunnepuoli ja haastattelijana oli yhtä haastattelua lukuun ottamatta nainen. Tyypillisesti tunnepuhe on enemmän naispuhetta. Vai onko isyys aihe, joka monia muita aiheita herkemmin saa miehen puhumaan tunteistaan?

Kun miehestä tulee isä

Nykyään raskaudet ovat kehittyneiden ehkäisymenetelmien vuoksi usein hyvinkin suunniteltuja. Suunnitelmallisuus näkyi myös useissa haastatteluissa. Toisaalta myös biologiset realiteetit, kuten kolmeakymmentä vuotta lähenevä ikä aiheutti oman paineensa raskauden yrittämiselle. Tämä varsinkin naisten mielessä oleva 30 ikävuoden rajapyykki lastenhankinnassa on tullut esiin aiemmissakin selvityksissä (Paajanen 2002). Haastatelluista isistä suurin osa sanoi vaimon olleen hieman enemmän vauvakuumeen vallassa, mutta lopullisen päätöksen raskauden yrittämisestä parit kuitenkin yleensä tekivät yhdessä.

Odotusaika oli isille onnellista aikaa, mutta ajoittain mieltä askarruttivat vaimon ja lapsen terveys, taloudelliset asiat ja tuleva isyys. Vaimon vatsan kasvu sekä neuvolakäynnit ja erityisesti ultraäänitutkimukset konkretisoivat isille tulevaa lasta. Odotusajan edetessä

myös lapselle tarvittavien tavaroiden hankkiminen konkretisoi tulevaa elämänmuutosta. Nämä isien lapsen odotusaikaan liittämät huolet ja lapsen konkretisoituminen olivat hyvin samankaltaisia kuin Kaila-Behmin tutkimuksessaan (1997) haastatteleminen isien esittämät ajatukset. Muutama haastateltu isä tunsi olonsa odotusaikana kuitenkin hieman ulkopuoliseksi äidin ja lapsen fyysisen yhteyden ja läheisyyden vuoksi. Lapsi todentui osalle isistä vasta sitten kun lapsen näki ja kun sai hänet ensimmäisen kerran syliin synnytyksen jälkeen.

Nykyään suurin osa suomalaisista isistä osallistuu lapsensa synnytykseen, kuten nämäkin haastatellut ja kyselyyn osallistuneet isät. Haastatellut isät halusivat olla paitsi vaimon tukena niin myös itse paikalla kun oma lapsi syntyy maailmaan. Aivan kuten Ilana Aalto (2004) kuvaa nuorten isien kokeneen, kuvasivat myös nämä haastatellut isät synnytystilanteessa kokeneensa avuttomuutta ja pelkoa vaimon kovien kipujen vuoksi. Synnytyksen ehdoton kohokohta isille oli se, kun näki ensimmäisen kerran lapsensa ja sai pidellä tätä sylissään. Synnytyskokemus loi puolisoitten välille myös uuden tärkeän yhteisen kokemuksen. Vastaavanlaisia syitä isät ovat esittäneet synnytykseen osallistumisestaan (Metsälehto-Soukka 2005) ja synnytyksen kohokohdasta (mm. Metsälehto-Soukka 2005; Kaila-Behm 1997) aiemmissakin tutkimuksissa.

Lapsen syntymästä elämässä alkoi uusi vaihe, perheellisenä eläminen. Tunne isyydestä alkoi usein haastatelluilla isillä heti lapsen synnyttyä aivan kuten Kaila-Behmin tutkimuksenkin (1997) isillä. Muutama isä kuvasi totuttelun ajatukseen omasta isyydestä vieneen muutamia viikkoja tai kuukausia ja vaatineen tutustumista lapseen ja elämistä lapsen kanssa. Kelan tilastojen (Kelan tilastollinen vuosikirja 2004) mukaan nykyään jo suuri enemmistö suomalaisista isistä käyttää oikeuttaan isyysvapaaseen. Kyselyaineiston isistäkin peräti 80% oli ollut lapsen hoidon vuoksi pois työstä yli viikon isyys-, vanhempain- tai hoitovapaalla. Kolmekymppiset isät olivat olleet useammin yli kolme viikkoa kotona lastaan hoitamassa kuin kaksikymppiset isät. Todennäköistä on, että osa niistäkin isistä, jotka eivät pitäneet virallista lomaa pyrkivät olemaan kotona äidin ja vauvan kanssa. Esimerkiksi haastatellut yrittäjä- ja opiskelijaisät olivat järjestelleet töitään ja opintojaan siten, että voivat olla kotona vaikka eivät virallisella isyyslomalla olleetkaan. Moni haastateltu isä järjesti lapsen syntymän yhteyteen myös vuosilomia, että voi olla kotona hieman pidempään opettelemassa alkua vauvan kanssa. Osa isistä oli puolestaan siirtänyt isyyslomaa hieman myöhempään ajankohtaan, koska koki, että isälle on antoisampaa olla isomman lapsen kuin vauvan kanssa. Vaikka lapsi oli odotettu ja elämä onnellista lapsen synnyttyä, olivat ensimmäiset viikot kotona useimpien haastateltujen isien mielestä rankkaa aikaa, jolloin väsymys ja lapsen hoidon opettelu vei voimia. Lapsen syntymä konkretisoi muutamille haastatelluille isille myös ns. ”vapaan elämän” päättymistä. Lapsi tarvitsi huomiota ja hoitoa, eikä pärjännyt ilman aikuisen läsnäoloa.

Isänä eläminen

Lapsen kanssa oleminen ja lapsen hoitaminen ovat niitä kodin tehtäviä, joita nykyiset isät hoitavat perheessä eniten. Haastatteluissa isien osallistuminen näytti kuitenkin suuremmalta kuin kyselyssä. Ehkä isät kokevat olevansa hieman puolustuskannalla kotitöistä ja isien osallistumisesta keskusteltaessa, sillä nykyään on keskustelun sävy usein hieman mielisiä syyttävä.

Kyselyyn vastanneista isistä 90% oli sitä mieltä, että isän kuuluu hoitaa paljon lastaan joko kun tämä on vauva. Haastatellut isät osallistuivatkin isyyslomalla varsin tasapuolisesti äidin kanssa esikoisen hoitoon, mutta kun he palasivat työelämään siirtyä päävastuu hoidosta lapsen äidille. Isät kyllä pyrkivät antamaan vaimolleen vapaailtoja ja osallistumaan hoitoon iltaisin ja viikonloppuisin mahdollisimman paljon. Moni haastateltu isä kaipasi itseltään kuitenkin enemmän oma-aloitteisuutta lapsenhoidossa niin, ettei vaimon aina tarvitsisi sanoa milloin ja mitä piti tehdä. Samoin osa isistä halusi viettää lapsen kanssa aikaa kahdestaan siksi, että oppi hoitamaan lasta ja pärjäämään lapsen kanssa eri tilanteissa yksin ilman vaimon apua.

Kyselyaineisto antaa kuitenkin kuvan siitä, että päävastuu lapsen hoitamisesta ja huoltamisesta on edelleen äideillä. Erityisen usein äidit vastasivat lapsen hoidosta silloin kun lapsi oli sairaana. Äidit ottivat usein myös päävastuun lapsen ruokailusta. Useimmin vanhemmat jakoivat lapsen nukkumaan menosta huolehtimisen, lapsen pukemisen ja lapsen kanssa leikkimisen. Kumpikin vanhemmista myös vei tai haki usein lasta päiväkodista ja hankki tarvittaessa lapsenvahdin. Vaatteiden osto, lääkärisä ja neuvolassa käynnit sekä lasta koskevien virallisten papereiden täyttäminen olivat usein äidille kuuluvia tehtäviä.

Isyyden parhaina puolina kyselyyn vastaajat kuvasivat lapsen kasvun ja kehityksen seuraamisen ja lapsen kanssa yhdessäolon ja puuhailun. Yli 90% kyselyyn vastanneista isistä oli myöskin ylpeitä isyydestään ja koki lapsen syntymän olleen parasta mitä heille oli tapahtunut. Yli puolet isistä koki lapsen syntymän vahvistaneen myös itsetuntoaan. Nämä isyyden tunnot vastaavat hyvin Mesiäislehto-Soukan tutkimuksessaan kuvaamia isien tunteita (2005). Haastatellut isät kokivat olevansa moderneja lastaan hoitavia isiä. Myös perheen elättäjän sekä ”lempeän auktoriteetin” roolit koettiin isyydessä tärkeinä. Isät osallistuivat lapsensa elämään ja toimivat kuitenkin hieman erilaisella ”miehekkäämmällä” tavalla kuin äidit. Nämä näkemykset tulevat lähelle Jani Kolehmainen (2004) käsitystä siitä, että ns. uutta isyyttä voi toteuttaa myös varsin perinteisesti. Myös Perälä-Littusen (2004) väitöskirjassaan havaitsemia suomalaisten kuvaamia hyvän isän määritelmiä tuli esiin haastateltavien puheissa.

Kuten Mesiäislehto-Soukan tutkimuksessa (2005) kävi tässäkin kyselyssä ilmi, että isät saavat isyyden mallinsa edelleen useimmin omilta isiltään, mutta myös veljiltään, ystäviltään

ja näiden perheistä. Ystävien malli korostui erityisesti kolmekymppisten isien kohdalla. Isät yrittivät oppia omista kokemuksistaan ja omassa toiminnassa ottaa mallia hyvistä asioista ja välttää huonoja. Monella kyselyyn vastanneella isällä oli kokemus esimerkiksi oman isän liiasta työnteosta ja isän etäisyydestä, eikä niitä haluttu toistaa omien lasten kohdalla. Tärkeimpinä oppeina näiltä isän malleilta olivatkin ajatukset siitä, että yhteinen aika perheen ja lapsen kanssa sekä hellyyden ja rakkauden osoittaminen ovat tärkeitä, samoin kuin vastuuntuntoinen toiminta ja rajojen asettaminen lapsen toiminnalle. Lähes kaikki kyselyyn vastanneet isät kokivatkin tärkeänä, että isä osoittaa hellyyttä ja rakkautta lapselle hoivaamalla ja pitämällä lasta sylissä päivittäin. Tämän lisäksi isän oli tärkeää osallistua myös lapsen harrastuksiin. Puolet kyselyyn vastanneista koki isän rooliin kuuluvaksi olla myös perheen auktoriteetti ja rajojen asettaja lapsen toiminnalle. Vain 15% isistä kannatti kaverisuhdetta isän ja lapsen välillä. Eniten lapsille haluttiin opettaa hyvinä pidettyjä elämänarvoja kuten rehellisyyttä ja toisten ihmisten kunnioittamista. Ongelmallisimpia asioita isyydessä kyselyn mukaan olivat työn- ja perheen yhteensovittaminen, kasvatuskysymykset ja lapsen tarpeiden tunnistaminen. Työn- ja perheen yhteensovittamisen ongelmia kokivat erityisesti vanhemman ikäryhmän isät ja kasvatus- ja hoito-ongelmia puolestaan parikymppiset isät. Suurin osa isistä koki saavansa riittävästi tukea isyyteensä puolisoiltaan.

Isä puolisona

Vanhat asenteet miesten ja naisten töistä ovat juurtuneet syvään ja kotityöt ovat edelleen paljon naisten vastuulla. Vaikka isät osallistuvatkin nykyään paljon lastenhoitoon, kasvaa muutoin kotitöihin tasapuolisesti vaimonsa kanssa osallistuvien isien määrä varsin hitaasti. Kotityöt ovatkin se asia, joista useimmin perheissä riidellään (Paajanen 2003). Kyselyyn vastanneista isistä kuitenkin lähes 70% koki pystyvänsä hoitamaan kodin ja lapset yhtä hyvin kuin puolisonsa ja kolme viidestä isästä oli myös sitä mieltä, että naisen ja miehen tulee tehdä yhtä paljon kotitöitä. Haastatteluissa isät kertoivat yrittävänsä tehdä yhtä paljon kotitöitä kuin vaimonsa, mutta myönsivät myös asiassa olevan parannettavaa. Isät kokivat vaimon hyvän palautteen ja selkeän työnjaon motivoivan miehiä. Miesten asenne oli siis hyvin tasa-arvoinen, mutta aina tämä ei isien itsensäkin mielestä näkynyt käytännön tilanteissa.

Erityisesti ensimmäisen lapsen syntymä on suuri muutos vanhempien elämässä. Pikulapsiaika voi olla varsin rankkaa aikaa valvomisineen ja uuden tulokkaan rytmin ja hoitamisen opetteluineen. Kuitenkin niin kyselyyn vastanneet kuin haastatellutkin isät kokivat parisuhteensa vahvistuneen ja parantuneen lapsen syntymän myötä. Parisuhteeseensa tyytyväisiä oli kyselyssä peräti neljä viidestä isästä. Yhteinen lapsi ja jaettu vanhemmuuskokemus yhdistivät vanhempia. Toisaalta moni koki, että parisuhteen hoitamiselle on entistä vaikeampi löytää aikaa, erityisesti tämä oli haaste korkeasti koulutetuille isille. Kahdenkeskisen ajan määrään puolisonsa kanssa olikin tyytyväinen vain kaksi viidestä kyselyyn vastanneesta isästä. Haastatellut isät totesivatkin, että parisuhteen hoitamiseen on puolisoitten muistettava kiinnittää entistä enemmän huomiota, ettei vauva vie kaikkea huomiota ja hellyyttä. Kun isät antoivat kyselyssä itselleen arvosanoja puolisona ja isänä

toimimisesta, tulikin alhaisin arvosana puolison huomioimisessa naisena ja kotitöihin osallistumisessa, kun korkeimmat arvosanat taas tulivat lastenhoitotaidoissa, perheen elättämisessä ja vastuun ottamisessa kotona.

Isä työssä ja vapaalla

Kyselyyn vastanneista isistä kaksi viidestä oli sitä mieltä, että työ vie liikaa aikaa perheeltä ja yhtä suuri osa teki usein ylitöitä tai pitkää työpäivää. Nämä kokemukset olivat hyvin samansuuntaisia kuin vuoden 2001 perhebarometriin vastanneilla isillä, joista puolet koki työnsä haittaavan perhe-elämää (Paajanen 2001). Päivittäin työhönsä kuluvaan aikaan oli tyytyväisiä 45% isistä ja mahdollisuuteensa järjestää omaa aikaa 44%. Korkeasti koulutetut isät ja ylemmät toimihenkilöt olivat tyytymättömiä mahdollisuuteensa järjestää omaa aikaa. Noin puolet isistä koki lapsen syntymän kuitenkin lisänneen työssäkäyntinsä merkitystä ja useimmin näin kokivat vähemmän koulutetut isät.

Perheen taloudesta oli huolestunut puolestaan kolmasosa isistä, useammin kaksikymppiiset isät. Kolmasosa isistä oli tyytyväisiä palkkaansa ja useimmin näin ajattelivat korkeasti koulutetut isät. Haastatellut isät näkivät yleensä perheen elättämisen kuitenkin kummankin puolison yhteiseksi asiaksi. Miehen suurempi palkka tai muutoin ajatus miehen suuremmasta roolista perheen elättäjänä tuli kuitenkin esiin myös muutamissa haastatteluissa. Työn arvostus oli kasvanut joidenkin isien mielestä myös siksi, että nyt oli myös lapsi elätettävänä, mutta monella uran arvostaminen oli laskenut ja perheen arvo noussut. Lapsi oli monen haastatellun isän mielestä myös hyvä syy kieltäytyä ylitöistä. Suurin ongelma työn- ja perheen yhteen sovittamisessa olivat isien mielestä työmatkat sekä se, kun lapsi on sairaana ja joudutaan pohtimaan kumpi vanhemmista jää kotiin lasta hoitamaan.

Johtopäätöksiä

Tässä selvityksessä pikkulapsiperheen vaihetta elävät perheenisät arvostivat isyyttään. Isyys on näille miehille tärkeää ja he halusivat viettää paljon aikaa perheensä ja lastensa kanssa. Aiempiin sukupolviin verrattuna, nykyiset osallistuvatkin lastensa hoitamiseen ja hoivaamiseen entistä enemmän. Muutokset tapahtuvat hitaasti, mutta hyvällä tiellä näytettäisiin olevan. Muun muassa kasvanut vapaa-ajan määrä ja yleisten asenteiden muutos on edistänyt sitä, että miehillä on entistä enemmän vapautta ja mahdollisuuksia toteuttaa sellaista isyyttä kuin haluavat. Isyysvapaan lisäksi myös vanhempain- ja hoitovapaa ovat miesten ulottuvilla. Isyysvapaata käytetäänkin ahkerasti ja isät osallistuvat yleisesti lastensa synnytykseen. Olisikin tärkeää jatkaa näiden yhteiskunnallisten isyyttä tukevien toimien kehittämistä. Esimerkiksi haastatteluissa isät toivoivat, että isyysvapaan pidennykseen oikeuttavaa vanhempainvapaata voisi pitää joustavammin kuin nykyään⁴,

⁴Nykyisin isä voi hakea isyysrahaa lapsen syntymän jälkeen 18 arkipäivältä enintään neljänä erillisenä jaksana äitiys- ja vanhempainrahakauden aikana. Isyysrahaoikeutta pidennetään 1-12 arkipäivällä, jos isälle on suoritettu vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa vähintään 12 viimeistä päivää vanhempainrahakaudesta. (Kela 2006.)

ettei äiti halutessaan pitää hoitovapaata joutu muutamaksi viikoksi keskeyttämään koto-naoloaan. Tätä ajatusta puolsi sekin, että osa isistä koki miehelle antoisampana kotona lapsen kanssa olemisen sitten kun lapsi on jo hieman isompi. Koko perhevapaajärjestelmä vaikutti monien haastateltavien mielessä olevan myös varsin epäselvä, eivätkä eri vapaiden nimitykset olleet isille selviä. Koko järjestelmää voisikin hieman yksinkertaistaa ja tehdä käyttäjäystävällisemmäksi.

Myös taloudellinen perheiden tukeminen auttaa isiä toteuttamaan entistä paremmin isyyttään. Yhteiskunnan taloudellinen tuki olisi erityisen tärkeää vaikeassa taloudellisessa tilanteessa oleville lapsiperheille ja perheellistyville. Lapsilisien ja erityisesti minimi-vanhempainpäivärahan korotuksella olisi kiire. Viime aikoina on korotettu ansiosidonnaisten perhetukien etuuksia, mutta työelämän ulkopuolella olevat, usein pienituloiset perheet kuten opiskelijat, eivät näistä korotuksista pääse nauttimaan. Minimipäivärahojen korotus mahdollistaisi myös entistä useamman perheen hankkimaan lapsensa nykyistä nuorempana. Myös isien ja tulevien isien huoli perheen taloudellisesta tilanteesta helpottuisi huomattavasti. Perheen elättäjäys kun tuntuu edelleen olevan suomalaisille isille tärkeä tekijä.

Isät tarvitsevat kuitenkin taloudellisen tuen ja mahdollisuuksien lisäksi myös muunlaista tukea isyydelleen. Aiemmin sukulaisverkostot olivat nykyistä lähempänä ja oppia isyyteen saattoi kysyä tai havainnoida usein lähiympäristössä. Oma isä on useille nykyisillekin tärkeä isyyden malli, mutta nykyään kaikilla uusilla isillä ei ole ystävä- ja sukulaispiirissä juurikaan lapsiperheitä tai miehiä, joilla olisi pieniä lapsia. Isät voivat haluta luoda myös uudenlaista isyyttä kuin se malli, jonka on omalta isältään saanut. Jos tukea ei lähipiirin miehiltä löydy, tarvitaan sitä jostain muualta. Vaikka lapsen äidiltä saakin yleensä tukea isyyteen, niin tärkeää olisi saada keskustella myös miesten kesken, saada miesnäkökulmaa asiaan. Isien vertaisryhmien tarve onkin tärkeä huomioida esimerkiksi neuvoloissa ja perhevalmennuksessa.

Tässä selvityksessä kävi myös ilmi, ettei pienten lasten perheissä ole paljoakaan aikaa parisuhteen hoitamiseen. Tai aina kyse ei edes ole ajanpuutteesta, vaan siitä että parisuhteen hoitamiseen pitäisi erityisesti muistaa kiinnittää huomiota kaiken lapsen kohdistuvan huomion ja uuden elämänvaiheen opettelun keskellä. Haastatteluissa isät mainitsivat mm., että helposti hellyydenosoitukset ja huomio kohdistuvat paljon lapsen. Siten lapsen äitiin ei muisteta kiinnittää tarpeeksi huomiota naisena ja puolisona. Myös kyselyssä isät antoivat kaikkein huonoimman arvosanan itselleen juuri puolison huomioimisessa naisena. Parisuhteen hoitamiseen pitäisi siis kummankin puolison kiinnittää entistä enemmän huomiota. Myös pikkulapsiperheiden kanssa työtä tekevien, kuten neuvolan terveydenhoitajien, tulisi korostaa entistä enemmän parisuhteen hoitamisen tärkeyttä ja antaa neuvoja ja tukea myös parisuhdeasioissa. Lisäksi ystävät ja sukulaiset voivat tarjota esimerkiksi lastenhoitoapua mahdollistaakseen vauvaperheelle lepoa ja puolisoille kahdenkeskistä aikaa parisuhteen hoitamiseen.

Myös työnantajien olisi hyvä huomioida entistä paremmin pikkulapsiperheen vaihetta elävät työntekijänsä, myös isät. Työpaikkojen asenteissa esimerkiksi pienten lasten isien perhevapaiden pitämiseen on vielä parannettavaa (Lammi-Taskula & Salmi 2005). Eri-tyisesti työmatkat ja ylityöt sekä pienten lasten sairaspäivät rasittavat tämän selvityksen mukaan pienten lasten isiä ja perheitä. Työyhteisöissä tulisikin entistä enemmän etsiä ratkaisuja näihin asioihin.

Poliittiset päättäjät ovat viime vuosina yrittäneet löytää ratkaisuja tasa-arvoisemman työ- ja perhe-elämän kysymyksiin. Muun muassa isyysloman joustavoittaminen, isän lisääntynyt mahdollisuus pitää vanhempainvapaata ns. bonusvapaalla ja kotitalousvähennys ovat olleet näitä kehittämisyrityksiä. Kun viideltätoista haastatellulta isältä kysyttiin mitkä keinot perheen työnjakoa voisivat edistää, nousivat kasvatus ja valistus yleisimmiksi esitettyiksi keinoiksi. Myös naisilta isät odottivat enemmän positiivista palautetta ja kannustusta sekä kärsivällisyyttä. Myös nykyisen jäykän isyyslomasysteemin parantamisella ja työn- ja perheen yhteensovittamisen kehittämisellä sekä tasa-arvoisemmalla palkkakehityksellä saataisiin tukea perheille. Isiä voisivat motivoida kotitöihin myös tietoisuus siitä, että tasaisempi työnjako kotona vaikuttaa myönteisesti parisuhteen laatuun. Kun asioista ei enää tarvitsisi niin usein riidellä. Lapsen kanssa kotiin jäämistä voisi motivoida se, että lapsi oppii tuntemaan paremmin isänsä ja isä lapsensa.

Lähteet

- Aalto, Ilana. 2004. Kerrottu isyys. Kahden sukupolven miesten isyyskertomuksia. TANE-julkaisuja 2004:6. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. Sosiaali- ja Terveysministeriö. Helsinki.
- Huttunen, Jouko. 2006. New Directions and Diversity of Fatherhood. Teoksessa Varanka Jouni ja Maria Forslund (toim.) Possibilities and Challenges? Men's Reconciliation of Work and Family Life – Conference Report. ANP 2006:704. Nordic Council of Ministers, s. 27 – 35.
- Huttunen, Jouko. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Huttunen, Jouko. 1999. Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa Jokinen Arto (toim.) Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere University Press, s. 169 –193.
- Jokinen, Kimmo & Saaristo, Kimmo. 2002. Suomalainen yhteiskunta. WSOY.
- Kaila-Behm, Arja. 1997. Miehestä esikoisen isäksi. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 49. Hoitotieteen laitos. Kuopion yliopisto.
- Kansaneläkelaitoksen tilastollinen vuosikirja 2004. 2005. Kansaneläkelaitoksen julkaisuja T1:40. Helsinki.
- Kartovaara, Leena & Hannele, Sauli. 2000. Suomalainen lapsi. Väestö 2000:7. Tilastokeskus. Helsinki.
- Kela. 2006. Lapsiperheelle. Lapsen ja vanhempien etuudet lapsen syntyessä ja kasvaessa. Tunne perusturvasi 2 . Kela. Helsinki.
- Keurulainen, Marita. 1998. Elämää perheinä 1990-luvun Suomessa. Kulttuuritaustaltaan erilaisten perheiden rakentuminen ja elämänhallinta taloudeltaan taantuneessa, mutta avautuvassa ja kansainvälistyvässä Suomessa. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis 598.
- Kolehmainen, Jani. 2004. Osallistuva isä – muuttunut mies? Teoksessa Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.) Isä kirja. Tampere: Vastapaino, s. 89 – 108.
- Korhonen, Merja. 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuudenkokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro 39. Joensuu.
- Lammi-Taskula, Johanna & Minna, Salmi. 2005. Sopiiko vanhemmuus työelämään? – Perhevapaat ja työpaikan arki. Teoksessa Takala, Pentti (toim.) Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Kela. Helsinki, s. 110 – 125.
- Melkas, Tuula. 2004. Tasa-arvobarometri 2004. Sosiaali- ja Terveysministeriö. Julkaisuja 2004:20. Helsinki.
- Metsälehto-Soukka, Helinä. 2005. Perheenisäyksen isien kokemana – fenomenologinen tutkimus. Väitöskirja. Lääketieteellinen tiedekunta, Hoitotieteen ja terveystieteiden laitos. Oulun yliopisto.

- Nikander, Timo. 1995. Suomalaismiehen perheellistyminen. Tilastokeskus. Väestö 1995:1. Helsinki.
- Nätkin, Ritva. 1997. Kamppailu suomalaisesta äitiydestä. Tampere: Gaudeamus.
- Paajanen, Pirjo. 2001. Lapsen vapaa-aika huoltajan silmin. Perhebarometri 2001. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos E 12/2001. Helsinki.
- Paajanen, Pirjo. 2002. Saako haikara tulla käymään? Suomalaisen lastenhankinnan ihanteet ja todellisuus. Perhebarometri 2002. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos E 14/2002. Helsinki.
- Paajanen, Pirjo. 2003. Parisuhde koetuksella. Käsityksiä parisuhteesta ja sen purkautumisesta. Perhebarometri 2003. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos E 17/2003. Helsinki.
- Paajanen, Pirjo. 2005. Eri teitä vanhemmuuteen. Kaksikymppisenä ja kolmekymppisenä lapsen saaneiden näkemyksiä perheellistymisestä ja vanhemmuudesta. Perhebarometri 2005. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos E 21/2005. Helsinki.
- Perheet 2004. Tilastokeskus. Väestö 2005:8. Helsinki.
- Perälä-Littunen, Satu. Cultural Images of a Good Mother and a Good Father in Three Generations. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 239. University of Jyväskylä. Jyväskylä.
- Reuna, Veera. Perhebarometri 1998. Vastuu perheen arjessa. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos E 4/1998. Helsinki.
- Roos, J.P. & Rotkirch, Anna. 1997. Hirveät vanhemmat. Teoksessa Roos, J.P. & Rotkirch, Anna. Vanhemmat ja lapset. Sukupolvien sosiologiaa. Gaudeamus, s. 5 – 17.
- Stakes. 2006. Lapsen elatus ja huolto 2005. Tilastotiedote 9/ 2006. Sosiaaliturva 2006. Saatavana www-muodossa 23.10.2006: http://www.stakes.fi/NR/rdonlyres/430C2487-AE69-4AB2-9107-064BABD5B77A/0/Tt09_06.pdf
- Suomen tilastollinen vuosikirja 2005. 2005. Tilastokeskus. Helsinki.
- Sutela, Hanna. 2005. Työn ja perheen yhteensovittamista – ongelmia ja iloja. Esitys pidetty Valtakunnallisilla työelämän tutkimuspäivillä Tampereen yliopistossa 4.11.2005.
- Takala, Pentti. 2005. Uuden isyysvapaa ja muiden perhevapaiden käyttö. 43/2005 Sosiaali- ja terveysturvan selosteita. Kela. Helsinki.
- Tilastokeskus. 2005. Julkaisemattomia tietoja. Parisuhde, lapset, perheet, elinolot –tiedosto. Väestötilastot.
- Tulonjakotilasto 2004. Tulot ja kulutus 2006. Tilastokeskus. Helsinki.
- Vakkilainen, Eeva-Liisa & Niemelä R. 1992. Synnytyskäytäntöselvitys. Aiheita 30. Sosiaali- ja terveyshallitus. Helsinki.
- Väestömuutostilastot vuosilta 1990 – 2003. Tilastokeskus. Helsinki.
- Väestörakennetilastot vuosilta 1992 – 2004. Tilastokeskus. Helsinki.

Liitteet

Liitetaulukko 1. Vastaajien koulutusasteen vertailu Tilastokeskuksen rekisteriaineistoon vuodelta 2002 (%)

	Miehet 20-25-vuotta		Miehet 30-35-vuotta	
	Barometri (n=570) %	TK (N=10787) %	Barometri (n=646) %	TK (N=50926) %
Ei perusasteen jälkeistä koulutusta	9.5	27.8	4.2	14.7
Keskiaste	64.7	65.2	35.8	43.8
Alin korkea-aste	17.0	2.6	32.0	15.9
Korkeakouluaste	8.8	4.3	28.0	25.6

Liitetaulukko 2. Vastaajien työttömyysasteen vertailu Tilastokeskuksen rekisteriaineistoon vuodelta 2002 (%)

	Miehet 20-25-vuotta		Miehet 30-35-vuotta	
	Barometri (n=569) %	TK (N=10790) %	Barometri (n=644) %	TK (N=50926) %
Työllinen	76.8	73.4	93.3	90.9
Työtön	7.6	11.0	3.4	5.5
Muu	15.6	15.5	3.3	3.6

(Ryhmä muu sisältää opiskelijat ja eläkkeellä olevat).

Liitetaulukko 3. Isien arvio perheen elättämisestä selviytymisestään ikäryhmän mukaan (keskiarvo)

	N	Keskiarvo
20-25-vuotiaiden ikäryhmä	556	3.86
30-35-vuotiaiden ikäryhmä	639	4.05
t	-4.441	
p	.000	

t-testin merkitsevyydet: tilastollisesti erittäin merkitsevä = $p < .001$, tilastollisesti merkitsevä = $p < .01$ ja tilastollisesti melkein merkitsevä = $p < .05$

Liitetaulukko 4. Isien arvio perheen elättämisestä selviytymisestään sosioekonomisen aseman mukaan (keskiarvo)

	N	Keskiarvo	johtavassa asemassa/ ylemmät toimihenkilöt	alemmat toimihenkilöt	työntekijät	yrittäjät/ maatalousyrittäjät
johtavassa asemassa/ ylemmät toimihenkilöt	257	4.17		-	.000	-
alemmat toimihenkilöt	138	4.03	-		-	-
työntekijät	582	3.94	.000	-		-
yrittäjät/ maatalousyrittäjät	69	3.99	-	-	-	

Yksisuuntainen varianssianalyysi, Bonferroni testin merkitsevyydet ryhmien välisistä eroista: tilastollisesti erittäin merkitsevä = $p < .001$, tilastollisesti merkitsevä = $p < .01$ ja tilastollisesti melkein merkitsevä = $p < .05$

Liitetaulukko 5. Isien arvio perheen elättämisestä selviytymisestään koulutuksen mukaan (keskiarvo)

	N	Keskiarvo	ei ammatillista koulutusta	Ammatillinen koulu/ -kurssi	opisto/ amk	yliopisto/ korkeakoulu
ei ammatillista koulutusta	109	3.81		-	.052	.012
amatillinen koulu/ -kurssi	546	3.91	-		-	.026
opisto/ amk	296	4.03	.052	-		-
yliopisto/ korkeakoulu	227	4.08	.012	.026	-	

Yksisuuntainen varianssianalyysi, Bonferroni-testin merkitsevyydet ryhmien välisistä eroista: tilastollisesti erittäin merkitsevä = $p < .001$, tilastollisesti merkitsevä = $p < .01$ ja tilastollisesti melkein merkitsevä = $p < .05$

